PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VI - Štev. 249 (1937) | Poštnina plačana v gotovini. Spedizione in abbon. post. I. gr. | TRST, nedelja 21. oktobra 1951 | Cena 25 lir

BRANKO BABIČ:

Vidalijeva enotna fronta

De Gasperijevo potovanje v Ameriko, diskusija v italijanskem parlamentu in ... po njegovi vrnitvi iz Amerike, kampanja italijanskega vladnega in ostalega šovinističnega tiska o tržaškem vprašanju nam odkriva nekaj novih momentov v orientaciji italijanske nacionalistične politike do tržaškega vprašanja. Na eni strani se De Gasperi formalno izreka za razgovore z Jugoslavijo, za sporazumno rešitev tržaškega vprašanja, na drugi strani pa izjavlja, da je takšen sporazum mogoč samo na osnovi priznanja tripartitne note iz marca 1948 (četudi so se zapadne sile te noti že odrekle). Takšno De Gasperijevo stališče potem osvoji zbornica in senat a s posebno resolucijo, se obvezuje vlada, da se striktno drži tega stališča. Kaj dejansko pomeni to stališče? To praktično pomeni, da italijanski vladi gre le zato, da formalno — politično zadosti neki zahtevi, da pa istočasno vse naredi, da do takšnega sporazuma ne pride. Na tej politični osnovi razvija danes italijanski šovinistični tisk kampanjo, ki jasno govori proti vsakršnemu sporazumu. Ves italijanski šovinistični tisk (vključivši kominformistični) zagovarja stališče, da je sploh nesmiselno sporazumevati se z Jugoslavijo o tržaškem vprašanju, ker kakršen koli sporazum samo lahko škoduje Italiji, medtem ko obstaja danes možnost, da Italija dobi ves tržaški teritorij (cono A in B) kot minimalno zahtevo, ki jo Italija ... v programu revizije meja z Jugoslavijo. Ko bo Italija to dosegla, pridejo na vrsto zahteve po Pulju, Reki, Zadru, Dalmaciji itd.

Kako pa si italijanski imperialistični krogi zamišljajo izvedbo tega programa? Najprej je treba dobiti cono A Tržaškega ozemlja. V ta namen so bile odložene občinske volitve, ... italijanski šovinistični tisk. Sedaj pa vedno odločneje zahteva, da anglo-ameriška vojna uprava prenese civilno upravo na italijanske administrativne organe, razširi na cono A v celoti italijansko državno administracijo in uvede tudi v coni A vse italijanske zakone ter kot logično posledico vso kompetenco Rima nad upravljanjem tega področja. Ko bo to doseženo, potem se lahko izvede tudi občinske volitve na osnovi italijanskega volilnega zakona vezanih list in istočasno pa tudi volitve v pokrajinski svet tržaške (italijanske) province. V tej politiki — trdi italijanski kominformistični tisk — imamo podporo zapadnih zaveznikov, predvsem Amerike. Ko bo tako izvedena de facto priključitev cone A k Italiji, pa se bomo vrgli na cono B in v tej akciji zahtevali podporo zapadnih zaveznikov in v prvi vrsti bomo pritisnili na Ameriko, da nas v tej borbi podpre. Ko bo tako dosežen minimalni program, t.j. priključitev vsega Tržaškega ozemlja k Italiji — med tem časom se bomo do dobra oborožili in tako okrepili — bomo lahko pristopili k uresničevanju ostalega programa proti Jugoslaviji. Tako govorijo danes italijanski imperialisti, takšna je njihova politika do tržaškega vprašanja, ki ga izrabljajo s silo in enostransko v svojo korist, da si ustvarijo pogoje (po njihovem računu) za popravitev v preteklosti že propadlih osvajalnih pohodov na Balkan. Torej nič sporazuma in miru, ampak nasilje, nemir in pripravljanje novih vojnih avantur v tem delu Evrope.

V to politiko italijanskega imperializma se vedno bolj odločno in odkrito vključuje kominformistično vodstvo KPI in njegova Vidalijeva podružnica v Trstu. Še več, kominformistična politika v Italiji in v Trstu je postala danes udarna sila italijanskega imperializma. Togliatti obtožuje De Gasperija, da je s svojo atlantsko politiko napravil ... kolonije. Medtem ko se narodi Bližnjega vzhoda dvigajo v borbo proti kolonialnemu suženjstvu, kriči on po kolonijah, zahteva Brigo in Tendo, Tržaško ozemlje, govori o «naravnih mejah» Italije na vzhodu itd., ter je najbolj odločen nasprotnik kakršnega sporazuma z Jugoslavijo. Vsa kampanja laži in klevet proti Jugoslaviji, ki je za kominformiste fašistična država, se sedaj konkretizira v imperialistični politiki Italije do Jugoslavije. In takšno politiko kominformističnega vodstva KPI hoče to vodstvo italijanskim delovnim množicam ponujati kot najbolj čisti «proletarski internacionalizem».

V luči takšnega razvoja politike italijanskega imperializma se prilagaja tudi Vidalijeva agentura italijanskega imperializma v Trstu. Še pred nedavnim, (v času predvolilne kampanje) se je Vidali trkal na prsa, da je edino on najbolj iskren resničen in dosleden indipendentist in je v tem času pozabil celò na svojo «boljšo rešitev» (priključitev STO k Italiji), da bi tako s prevaro dobil čim več glasov. Danes, ko so bile volitve že drugič odložene in ko ni perspektive (po njegovem mnenju), da bi se v kratkem vršile, danes, ko je potrebno glede na novi položaj, vreči vse karte na mizo, ko je potrebno z vsemi silami, ki so na razpolago, obtežiti italijansko imperialistično stran tržaške tehtnice, da bi se tako nagnila na njegovo stran, se Vidali odreka STO tudi formalno. (Resnično za STO sploh nikoli ni bil, ampak je vedno ustanovitev STO smatral le kot prehodno fazo priključitve k Italiji — «sbloccare la situazione e poi si vedrà»).

Pred nekaj dnevi je zasedal Vidalijev centralni komite. Četudi se je dobro zaprl med štiri stene, da ne bi prodrla v javnost kakšna «argumentacija» Vidalija o novi liniji, ko je s trudom prepričeval svoj štab o nujnosti bolj jasne in odkrite politike priključitve STO k Italiji, je vendar v javnost prodrla vest, o čem razpravlja njegov C. K. Prav gotovo ni bilo Vidaliju lahko prepričati ostale člane C K o nujnosti nove linije, ne toliko zaradi tega, ker se ostali ne bi z njo strinjali, ampak zaradi strahu nekaterih, kaj bodo njihove množice rekle, ko so jih toliko časa varali z drugačno politiko. V tem trenutku nas ne zanima, v koliko je Vidali v tem uspel, čeravno se nam sumljivo zdi, da se v komunikeju o zasedanju C K čuti potreba poudarjati, da je bila dosežena popolna soglasnost, kar prej niso imeli navade poudarjati.

Pred seboj imamo torej komunike in tudi Vidalijev intervju. Oba dokumenta nam potrjujeta gornjo ugotovitev, da je C K izdelal novo politično linijo tržaških kominformistov.

Kaj pravi Vidali v svojem intervjuju po zasedanju svojega C K? Najprej na dolgo in široko pogreva staro in že obrabljeno parolo o «baratto infame», govori o nekih sporazumih o tržaškem vprašanju Tito-De Gasperi, Tito-Harriman, Tito-Collins-Pacciardi itd., ki sploh ne obstajajo in ko že vsi vrabci na strehi vedo, da so ti sporazumi le ploh fantazije tistih, ki imajo interes, da kalijo vode o tržaškem vprašanju, da lahko potem v kalnem ribarijo. Ampak vse to neresnično prikazovanje nekih dogodkov je Vidaliju potrebno, da lahko postavi osnove svoje nove politike. Ko je Vidali tako «ugotovil» vsa ta «barantanja», pa na ves glas zavpije: Nočemo barantanja, ustvarimo široko enotno fronto, ki se bo sposobna upreti vsakemu barantanju! Zaradi česa pa naj bi se uprli «barantanju», pa je Vidali za sedaj previdno zamolčal. Izpustil pa je tokrat zahtevo po spoštovanju mirovne pogodbe, guvernerju, ustanovitvi STO itd. Borba za STO, pa četudi le kot prehodna faza, je to pot popolnoma izpadla iz Vidalijevega programa. Pač pa na koncu svoje izjave, ko govori o reviziji mirovne pogodbe, Vidali čisto jasno pove, da če bi Italija izstopila iz Atlantskega pakta, bi bilo to koristno tudi za Trst, to se pravi, da bi v tem primeru tudi Sovjetska zveza formalno podprla zahtevo priključitve STO k Italiji.

Te osnovne misli vsebuje Vidalijeva izjava, kakor tudi komunike o zasedanju C K. Že to nam torej jasno govori o spremembi Vidalijeve politike, odnosno njegov odkriti prehod na nacionalistične pozicije italijanskega imperializma. Resolucija, ki naj vsebuje sklepe zadnjega zasedanja C K, pa se še sestavlja in bo objavljena šele v ponedeljek v «Lavoratore» četudi se je zasedanje CK končalo že minuli torek. Prav gotovo je bil ves ta čas potreben, da bi resolucijo lahko čimbolj spretno sestavili (morda celò poslali v odobritev v Rim), da bi na eni strani za italijanske iredentiste in šoviniste bilo stališče tržaških kominformistov o tržaškem vprašanju čimbolj jasno in nedvoumno, na drugi strani pa, da ne bi takšen odkrit prehod na pozicije italijanskega imperializma izzval preveč ogorčenja med tržaškim delavstvom. Sicer pa je kaj težka naloga tudi za Vidalija, da bi ob tako važnem vprašanju mogel doseči to, kar pravi stari pregovor: Da bi bila koza cela in volk sit.

Varanje tržaškega proletariata s strani lokalne kominformistične agenture se približuje koncu. Vidali lahko poziva tržaški proletariat na enotno fronto, namreč imperialistov, tržaški proletariat pa ne bo šel v takšno fronto. Zaman se trudi Vidali, da bi tržaškim delavcem svoj odkrit prehod na italijanske imperialistične pozicije prikazoval kot «proletarski internacionalizem». Preveč očitna je pri tem izdaja interesov delavskega gibanja. Da, tudi «revolucionarna budnost» italijanskih imperialističnih agentov ne bo mogla preprečiti končnega poraza tržaške kominformistične agenture italijanskih imperialistov v delavskem gibanju in s tem ponovno rast in krepitev tržaškega delavskega gibanja.

VELIKI MEDNARODNI POMEN ZAGREBŠKEGA ZBOROVANJA

Pojutrišnjem se začne zborovanje za mir in mednarodno sodelovanje

Odložitev stopanja v veljavo novih gospodarskih ukrepov do začetka novega planskega leta - Znižanje cen tobaku, sladkorju, maščobam in tekstilu ter zvišanje sedanjih tarif v prometu in vseh vrst uslug, ki stopi v veljavo v torek 23. oktobra

(Od našega posebnega dopisnika)

BEOGRAD, 20. — Ves jugoslovanski tisk posveča članke na prvih straneh svojih listov zborovanju za mir in mednarodno sodelovanje v Zagrebu, ki bo začelo z delom pojutrišnjem 23. oktobra in bo trajalo do 26. t. m. Kot znano se bo zborovanja udeležilo več kot 160 kulturnih in javnih delavcev iz skoro vseh držav sveta in čez 80 inozemskih novinarjev. «Politika» objavlja članek angleškega javnega delavca K. Zilliacusa pod naslovom: «*Mir — načenjanje stvarne rešitve*», v katerem med drugim pravi: «Zagrebško zborovanje bo v edinstveno ugodnem položaju in bo obrnilo pažnjo na to, da pokaže kako treba rešiti vprašanje miru in bo poudarilo svetovno važnost načel jugoslovanskega stališča v mednarodnih odnosih in kako je možno to stališče uporabiti kot poskus uresničenja sporazuma med dvema taboroma».

Akademik dr. Marko Kostrenčič objavlja v zagrebškem «Vjesniku» v tej zvezi članek pod naslovom «*Pax humana*», v katerem poudarja, da bo Jugoslavija na svoji poti «med pax americana in pax sovietica šla naprej v polni zavesti, da so njene besede, dela in ideali popolnoma v skladu z interesi vsega človeštva. A na zborovanju v Zagrebu bo prišla do izraza težnja, ne da se odloži za nekaj časa vojna in skrpa mir, temveč, da se uresniči Pax humana».

Ljudska pravica, glasilo KP Slovenije, pa objavlja portrete najvidnejših inozemskih udeležencev zagrebškega zborovanja, ki so: JULIJAN S. HUXLEY iz Anglije, ki je bil pet let predsednik UNESCO in ki je mnogo potoval zlasti po ZSSR; J. P. SARTRE iz Francije, urednik revije «*Les Temps Modernes*», ki je v zadnjih desetih letih napisal vrsto pomembnih del z raznih področij, ki so mu prinesla svetovno slavo; HANS THIRRING iz Avstrije, univerzitetni profesor in znan avstrijski fizik, ki je lani izdelal lastni predlog za ustvaritev gibanja, ki naj bi preprečilo novo agresijo; JEAN CASSOU iz Francije, eden najpomembnejših sodobnih pisateljev, ki je po obisku Jugoslavije leta 1949 odločno branil Jugoslavijo in se postavil po robu krivičnim sodbam o njej; senator prof. FERRUCCIO PARRI, znan dosledni antifašist, ki je bil že leta 1926 konfiniran, leta 1942 pa ga je obsodilo posebno fašistično sodišče, po 8. septembru 1943 je bil eden glavnih organizatorjev korpusa prostovoljcev za osvoboditev; M. NIEMOELLER iz Zahodne Nemčije, ki je znan protestanski pastor zagrizen nasprotnik Hitlerja ter zato preživel dolga leta v koncentracijskih taboriščih in je sedaj eden vodilnih pobornikov nevtralizacije Nemčije, hud kritik tako vzhodnonemškega kakor tudi zahodnonemškega režima ter vnet pristaš krepitve organizacije Združenih narodov; IGNAZIO SILONE, ki je bil poleg Togliattija ustanovitelj komunistične partije Italije, iz katere pa je leta 1930, ko je prišlo do spora v centralnem komitetu K P I, izstopil in kot «neodvisni komunist» v emigraciji napisal več knjig, romanov, esej v itd.; MARGARETA KISSL - BRUTSCHY, predsednica socialnodemokratične zveze švicarskih žena ter predsednica Mednarodne zveze socialističnih žena.

Iz Adis Abebe poročajo, da je voditelj jugoslovanske misije dobre volje dr. Jože Vilfan obiskal danes predsednika abesinske vlade Makodena Endel Kape. Dr. Vilfana je nato sprejel abesinski cesar Haile Selasie, ki mu je izročil akreditivna pisma.

V Ljubljani pričakujejo danes skupino francoskih novinarjev, ki bodo gostje Novinarske zveze Jugoslavije. Med njimi so predstavniki listov «France - Soir», «Le Monde», «Franc Tireur», «Paris-Presse» in drugi.

Minister za finance Zvezne vlade FLRJ Milentije Popovič je izjavil, da se ukrepi za neposredno uvajanje novega gospodarskega sistema in njemu odgovarjajočega plačilnega sistema, ki je bilo predvideno za 1. november, odložijo s tem, da se bodo prej izvršila vsa potrebna dela in da se bodo ukrepi začeli izvajati okrog začetka novega planskega leta. Razlog zaradi katerega so ti ukrepi odloženi leži v tem, da je potrebno proučiti še mnoge konkretne podrobnosti, da bi se omogočilo, da ne bo novi sistem izzval velikih sprememb na tržišču. Minister Popovič je poudaril, da je borba za nadaljnjo stabilizacijo na tržišču neobhoden pogoj za prehod na novi sistem.

Lahko dodamo, da novi sistem označujeta dve stvari: 1. ločitev gospodarskega organizma države od državne uprave in njegovo samostalno in svobodno delovanje in 2. samostojnost podjetij kot neposrednega proizvajalca proizvodov, kjer ono direktno s svojimi proizvodi nastopa na svobodnem trgu.

Lani in letos so oblasti podvzele vrsto ukrepov za stabilizacijo. Najvažnejši je ukrep o puščanju v svobodni promet industrijskih proizvodov in dviganje njihovih cen do višine, ki je odgovarjala cenam kmečkih proizvodov. Na tej podlagi je prišlo do deflacije denarja, pritisk na cene, znižanje cen kmečkih proizvodov in njihova stabilizacija. Vse te operacije so bile izvršene tako, da povprečni standard ni padel. Sedaj pa so potrebni nadaljnji ukrepi, da bi se proces stabilizacije dovedel do stadija, da bi se v bodočem letu razmere uredile takò da bi omogočile prehod na novi gospodarski sistem in na svobodni trg.

Tu bo najvažnejši ukrep zvišanje tarif v prometu in vseh vrstah uslug, ker se smatra, da so nizke tarife in usluge trenutno najslabši pojav na trgu. Dviganje cen in tarif bo izvršeno pri vseh vrstah prometa pri poštnih uslugah, pri razsvetljavi, vodi, kinu in gledališču in podobno. Najemnina za stanovanje pa bo ostala ista.

Drugi ukrep je izmenjava bonov za svobodni denar v nominalni vrednosti. S tem se bo ustvarilo svobodno tržišče poljedelskih proizvodov, obenem pa normalni in zdravi pogoji za izboljšanje proizvodnje. Industrijski boni pa bodo še v naprej ostali v veljavi kot zaščita tržišča poljedelskih proizvodov, vendar jih bodo dobivale samo osebe v delovnem odnosu.

Tretja skupina ukrepov pa predvideva znižanje cen sladkorja na 175 din in masti na 270 din. Znižana bo tudi cena tobaku povprečno za 25 odst., tekstilu za povprečno 10 odst.

Od predvidenih ukrepov bo znižanje cen tekstila in tobaka začelo veljati 22. oktobra, nove tarife za promet pa od 23. oktobra.

R. R.

EGIPT BO ZAHTEVAL podporo arabskih držav?

Razen manjših incidentov je tudi danes v Egiptu dan mirno potekel - Obsedno stanje v Kairu - Zavrnjen egiptovski predstavnik v Sudanu - Sudanska vladna komisija zahteva od OZN, naj pošlje komisijo, ki bi za dve leti prevzela vrhovno oblast v Sudanu

KAIRO, 20. — Danes zvečer je egiptovski podtajnik za notranje zadeve Badaui Kalifa paša izjavil, da je patrola 10 angleških vojakov ob podpori oklopnega vozila v Port Saidu streljala na egiptovske vojake in enega ubila. Ubiti vojak je bil, po izjavi egiptovskega predstavnika, stražar pred nekim vojaškim taboriščem.

V Londonu pa je vojno ministrstvo sporočilo, da je v istem mestu skupina angleških vojakov zašla v «ogenj iz lahkega orožja».

Angleži so medtem zapustili železniško postajo El Adround 20 km od Sueza, ki so jo zasedli včeraj. Železniški promet se normalno nadaljuje, toda britanska vojska še vedno pregleduje potnike in blago.

Na tiskovni konferenci je predstavnik egiptovskega notranjega ministrstva izjavil, da je egiptovska vlada protestirala pri angleških oblasteh zaradi današnjih incidentov v Port Saidu. Poveljnik angleške posadke v Port Saidu general Telly je sicer zanikal, da bi angleške čete začele streljati, vendar je odredil preiskavo. Predstavnik notranjega ministrstva je označil za ilegalno izkrcanje 1500 angleških vojakov, ki so s Cipra prišli v Port Said z ladjo «Empress of Australia».

Angleško vojno ministrstvo je sporočilo, da je kamion angleške vojske zašel v zasedo na egiptovski puščavski cesti; šofer je bil ranjen. Poročilo dodaja, da se je danes končal prevoz 16. padalske brigade s Cipra na področju Sueškega prekopa. Danes je prišel tudi 33. polk lahke pehote. Poročilo dodaja, da so angleške oblasti v Ismailiji odredile rekvizicijo poslopij, ki so «potrebna za stanovanje angleških čet, ki so ostale v mestu». Z Malte pa prihajajo nekatere enote angleške vojne mornarice.

V glavnem pa je v Egiptu tudi danes vladal mir. Egiptovski zunanji minister Salah El Din je izjavil, da je «Egipt odločen nadaljevati akcijo, ki si jo je zastavil» z odobritvijo parlamenta in z vestno oceno vseh posledic, ki bi utegnile nastati». Salah El Din je dodal, da se egiptovsko vprašanje tiče vseh arabskih dežel. Nato je govoril o poskusih posredovanja, o katerih so v zadnjem času začeli govoriti. Dejal je, da Egipt noče imeti nobenega opravka z Angleži, dokler ne bodo zapustili področja Sueškega prekopa.

V Kairu so danes zjutraj proglasili obsedno stanje.

Iz Hartuma v Sudanu poročajo, da je komisija, ki ji je sudanska vlada poverila nalogo, naj pripravi tako reformo ustave, ki bi zadovoljila vse sudanske stranke, poslala OZN poziv, v katerem zahteva, naj Združeni narodi pošljejo komisijo, ki bi prevzela glavno oblast v deželi in pripravila vse potrebno za neodvisnost Sudana. Obenem poročajo, da je sudanska policija danes prisilila egiptovskega prosvetnega svetovalca v Sudanu Abdel Hadi beja, ki je prišel z letalom iz Kaira v Hartum, da se je takoj vrnil v Egipt. Kot znano, je generalni guverner Sudana včeraj sporočil kairskim oblastem, da «iz varnostnih razlogov» ne bo dovolil niti Abdel Hadi beju, niti generalu [illegible] beju, načelniku štaba egiptovskih čet v Sudanu, da se vrneta v Hartum.

Egiptovska vlada je danes objavila zapisnike pogajanj z angleško vlado v letih 1950-51 glede revizije anglo-egiptovske pogodbe. Gre za sedem dokumentov, ki jih bo tisk jutri obširno objavil.

Iz Damaska pa poročajo, da je Egipt zahteval nujno sklicanje političnega odbora Arabske lige, ki bi naj proučil anglo-egiptovsko krizo. Egipt bo zahteval, naj arabske dežele podpro egiptovske zahteve. Vendar vest še ni potrjena.

Posvet zahodnih poveljnikov o zadevi Steinstuecken

BERLIN, 20. — Trije zahodni poveljniki Berlina so se danes sestali da bi razpravljali, kaj jim je storiti glede vprašanja predmestja Steinstuecken, ki ga je pred dvema dnevoma, kot znano, zasedla sovjetska policija, češ da je del sovjetskega sektorja. Ameriški poveljnik polk. Matthewson je danes izjavil, da je akcija nelegalna in da je zahodna poveljstva ne morejo dovoliti.

Na kongresu zahodnonemške demokristjanske stranke v Karlsruhe je imel danes zanimiv govor porensko-westfalski ministrski predsednik Karl Arnold, predstavnik levega krila v stranki, ki je zahteval ostre ukrepe proti neofašizmu in se postavil na stran sindikatov v njihovem sporu z zvezno vlado. Zavzemal se je za nacionalizacijo industrij, ki predelujejo surovine, za gospodarsko načrtovanje in za sodelovanje delavcev pri upravi podjetij. Arnold je tudi protestiral proti izročitvi velikih podjetij težke industrije starim delniškim družbam.

WASHINGTON, 20. — Predsednik Truman je včeraj podpisal predlog kongresa, da se konča vojno stanje med ZDA in Nemčijo.

Razočarano pričakovanje Scelbovih izjav o Giulianu

Italijanski notranji minister je nenadoma zbolel in danes ni odgovarjal na obtožbe opozicije v zvezi z Giulianovo afero

RIM, 20. — Danes so z velikim zanimanjem pričakovali nastop notranjega ministra Scelbe v parlamentu. Pričakovali so njegov odgovor na včerajšnje obtožbe opozicije v zvezi z Giulianovo afero. Obtožbe so bile zelo resne, govora je bilo celo o parlamentarni preiskovalni komisiji. Vendar se Scelba na splošno začudenje danes ni pojavil v zbornici, temveč je poslal sporočilo, da je «nerazpoložen». Upajo, da bo govoril v torek.

Nadaljuje se polemika med italijanskimi lastniki paroplovnih družb in parlamentom. Kot znano, je v zbornici padlo nekaj ostrih besed na račun italijanskih plovnih družb, nakar so plovne družbe odgovorile v še ostrejšem tonu. Nekateri poslanci so zahtevali, naj parlament zaščiti svojo čast. Minister za trgovsko mornarico Cappa se je danes poskušal izmazati iz nerodnega položaja, češ da o vsej stvari ni ničesar vedel, dokler ni bral govora poslanca Monticellija v časopisih.

V rimskih političnih krogih so opazili v zadnjem času precejšnje zanimanje Italije za Egipt. Že De Gasperi se je v svojem zadnjem govoru v senatu obširno pečal z zadevo. Istega dne je podtajnik zunanjega ministrstva sprejel egiptovskega veleposlanika, danes pa ga je sprejel De Gasperi na «normalen obisk», kot pravi poročilo, ki dodaja, da je egiptovski predstavnik «izrazil hvaležnost svoje vlade za De Gasperijeve izjave v senatu o položaju v vzhodnem Sredozemlju». Opaziti je tudi, da je po De Gasperijevem govoru, ki je skrival prikrito anglofobsko noto, tudi večina italijanskega tiska šla po isti poti. Listi gredo še dalje in poudarjajo, da je Italija «kot poklicana», da ne le posreduje med Anglijo in Egiptom, temveč da ob tej priliki tudi zavzame svoj «tradicionalni položaj» v Sredozemlju.

Zakon o pomoči tujini končno pod streho

WASHINGTON, 20. — Kongres je končno odobril zakonski načrt za pomoč tujini. Dokončna vsota je nekje na sredi med tisto, ki jo je odobrila zbornica, in ono, ki jo je izglasoval senat, in znaša 7,328 milijonov. V to vsoto pa je vključenih tudi 100 milijonov za pomoč Španiji ki jih predsednik Truman ni zahteval. Kot znano, so prvotne Trumanove zahteve znašale 8 milijard in pol dolarjev.

Urad za obrambno mobilizacijo je zahteval včeraj, naj «Columbia Broadcasting System» začasno ukine široko proizvodnjo aparatov za barvno televizijo. To zahtevo so utemeljili s tem, da je treba varčevati z važnimi surovinami.

Attlee o odnosih z ZSSR

LONDON, 20. — Clement Attlee je danes zaključil radijsko predvolilno propagando v Angliji. Prvič v svoji volilni kampanji se je angleški ministrski predsednik dotaknil zunanje politike in predvsem polemiziral z Edenovimi napadi na vladno politiko v iranskem vprašanju. Glede odnosov z ZSSR je Attlee izjavil: «Kakor hitro bo ZSSR hotela, smo pripravljeni pogajati se z njo; toda treba je da ima Moskva iskreno voljo za sporazum.

Proces o Porčinju

LUCCA, 19. — Včeraj smo poročali, kakšnih načinov se vse poslužuje zastopstvo civilne stranke pri gromadenju obtežilnega gradiva, pri čemer skuša pokopati celo nekatere priče, o katerih meni, da bi mogle s svojimi izjavami kakor koli koristiti obtožencem. Akoravno je predsednik na včerajšnji razpravi zavrnil predlog, naj bi se kazensko postopalo proti Giovanniju Saurinu, je odvetnik Libotte danes znova načel vprašanje in predložil sodišču formalno ovadbo, ki dolži Saurina krivega pričanja. Spričo tega si je tudi odvetnik Guidi pridržal pravico nastopiti proti obremenilni priči Clocchiattiju, ki ga obramba dolži enakega prestopka kakor ga tožeča stranka očita Saurinu.

Mimo prerekanja v zvezi z lažnimi izpovedi prič, ki je za dobršen čas skrajšalo dopoldansko razpravo, je utegnil predsednik zaslišati le Antonia Michielija in Giuseppeja Emeratija. Tudi od teh dveh sodišče ni izvedelo nič takega, kar bi ne bilo povedano že od številnih drugih prič. Michieli je v glavnem govoril o truplih ozopovcev, pobitih nad Porčinjem, ki jih je v družbi še nekaterih pomagal prenesti v Spesso. Med njimi je spoznal trupli Celedonija in Targata, ki sta bili pokopani v skupnem grobu.

Emerati pa je pripovedoval, kako je 6. februarja 1945 s sinom prišel do koč nad Porčinjem, se tam zadržal pri ozopovcih in slišal, kako je Franco Celedoni svaril «Bollo» pred garibaldinci.

Razprava se bo nadaljevala v torek dopoldne.

TRYGVE LIE V PARIZU

Glavni tajnik OZN bo vodil priprave za zasedanje glavne skupščine, ki se bo začelo 6. novembra

PARIZ, 20. — Glavni tajnik OZN Trygve Lie je danes z letalom prišel iz New Yorka v Pariz, kjer bo pripravil vse potrebno za bližnje zasedanje glavne skupščine. Še pred svojim odhodom iz New Yorka je Lie izrazil upanja, da bodo ZDA mogle uspešno urediti vprašanje iranske nafte med Mossadeghovim obiskom v Washingtonu. Lie je tudi poudaril važnost bližnjega zasedanja glavne skupščine OZN v sedanjem položaju in dodal, da upa, da bo zasedanje glavne skupščine končano do 15. januarja.

Po svojem prihodu v Pariz pa je Lie izjavil dopisnikom, da čakajo glavno skupščino številne težke naloge, vendar je izrazil zaupanje v željo držav članic, da uredijo medsebojne spore z mirnimi sredstvi in sporazumi. Novinarji so ga tudi vprašali, kaj misli o včerajšnji trditvi ameriškega poslanca Lawrencea Smitha, češ da zadnje Lieovo poročilo «želi za ves svet totalitarne metode komunizma». Lie se je nasmehnil in odvrnil: «V vsakem parlamentu mora sedeti kak norec».

Medtem je OZN končala svoje delo v začasnem sedežu v Flushing Meadows, kjer je delovala skoraj pet let. Newyorška občina je hitro poskrbela, da spremeni veliko dvorano v drsališče, kar je bila že poprej. Ko se bo OZN po pariškem zasedanju glavne skupščine vrnila v Ameriko, se bo vselila že v novo poslopje, ki ga zdaj dokončujejo.

24. oktobra bo francoska vlada glavnemu tajniku Lieu uradno izročila palačo Chaillot, kjer se bo 6. novembra začelo zasedanje glavne skupščine OZN.

Truman imenoval veleposlanika pri Vatikanu

WASHINGTON, 20. — Predsednik Truman je danes prelomil staro ameriško tradicijo in imenoval generala Mark Clarka za veleposlanika ZDA pri Vatikanu. Clark je član protestantske episkopalne cerkve. Pričakujejo, da bo imenovanje povzročilo v parlamentarnih krogih precejšnjo opozicijo. ZDA so imele predstavnika pri Vatikanu samo v letih 1848 - 1868; od takrat niso bile s papeško državo v rednih diplomatskih odnosih.

LONDON, 20. — Tristranska študijska skupina proučuje vprašanje finansiranja nemškega prispevka k evropski obrambi. Predvsem proučujejo vzdrževanje vedno večjih zavezniških kontingentov v Nemčiji in zmožnost bonnske vlade, da plačuje morebitne nemške oborožene enote.

Naš tedenski pregled

O zadnjih dogodkih na mohamedanskem Srednjem vzhodu je nekdo zapisal, da gre za «verižno reakcijo», torej za stvar, ki jo sicer poznamo iz atomske fizike: reakcija v enem atomu se prenese na drugega, s tega na tretjega itd.; tako nastane cela «veriga» atomskih reakcij. Tudi na Srednjem vzhodu je približno tako, le da je težko povedati, kje se je stvar pravzaprav začela, saj je to kotel, ki vre že celo stoletje, nekako od takrat, ko je nekdaj mogočno turško cesarstvo začelo slabeti in razpadati.

V ospredje svetovnega dogajanja pa je prišel vzhodni del Sredozemskega morja (če izvzamemo Napoleonov neuspeli pohod pod piramide), ko je z zgraditvijo Sueškega prekopa ta prej odročni predel postal važna prometna pot. Za dežele okrog Perzijskega zaliva pa se je začel veliki svet zanimati šele, ko so iz podzemlja pri Mosulu, ki so ga dotlej razkopavali samo arheologi v lovu na krilate bike, začeli črpati novo dragoceno surovino - nafto. Od takrat so se v propadanje osmanskega imperija začeli mešati interesi evropskih imperializmov - francoskega in angleškega, ki sta se jima kasneje pridružila še nemški («Drang nach Osten», os Berlin-Bagdad) in v nekoliko ponesrečeni obliki italijanski, od severa pa ruski.

Toda če je prvi del bojev in vrenja na tem ozemlju zgodovina sporov in borb med posameznimi imperializmi, se kasneje tudi srednjevzhodni narodi pojavijo kot samostojni faktorji in začnejo posegati v opravke velesil. Pri tem jih druži, kot skupna vez, mohamedanska religija, ki je na tisti stopnji razvoja, na kateri je danes večina naroda Srednjega vzhoda, še sposobna precejšnje mobilizacijske funkcije. V više razviti Turčiji je ta vez na primer odpovedala.

Povrnimo se k verižni reakciji: če gledamo na položaj v tem letu, lahko o taki reakciji res govorimo. Začela se je z Iranom, preskočila na Egipt, pripravlja pa se v deželah Arabskega polotoka in Mezopotamije in sega z maroškim vprašanjem že v zahodni del Sredozemskega bazena.

Iranska zadeva je z angleškim umikom precej izgubila na svoji eksplozivnosti. Nacionalizacija nafte in rafinerij je izvršeno dejstvo in edino, kar bo po našem mnenju Anglija lahko izvlekla iz zadeve, je odškodnina za nacionalizirano lastnino. Washingtonu se zdi Perzija v vse preveč kočljivem zemljepisnem položaju, da bi v celoti podprl angleške zadeve. Prav te dni je bilo govora o ameriški finančni pomoči Iranu. S tem pade zadnje londonsko upanje: da bodo razrvane iranske državne finance (recimo rajši, kronično suha blagajna) prisilile Teheran k popuščanju. Mossadegh je pač zelo spretno izkoristil nevarno bližino ZSSR, ki se je sicer tudi on boji kot hudič križa, ki je pa tudi Amerikanci nočejo videti v Perziji in ob obalah Perzijskega zaliva.

Vre pa v Egiptu. Prejšnji teden je bil teden velikih odločitev; o tem smo govorili že v zadnjem pregledu. Ta teden je egiptovska vlada začela svoje sklepe izvajati. Vendar je za sedaj obtičala na začetku poti. Angleži so ostali na področju Sueškega prekopa in nastalo je vprašanje, kako jih vreči ven. Angleži so še mnogo bolj trdno v Sudanu; zdi se, da si Kairo glede Sudana za zdaj sploh ne beli glave.

Sploh se zdi, da je Sudan danes bolj coklja kot opora egiptovskim zahtevam. Zgodovinskih pravic na Sudan Egipt ne more dokazati; ko so ob koncu preteklega stoletja Egipčani prodrli v deželo, jih je Mahdijeva vstaja sila krvavo spet vrgla ven (da dodamo: nič bolje se takrat ni godilo Angležem pod lordom Gordonom). Pozneje se je Egipt z angleško pomočjo spet vsidral v Sudanu, obveljal pa je kondominij z Angleži v katerem so imeli Angleži vedno mnogo večjo besedo. Zakaj pa sili Egipt v to odljudno in za sedaj niti kdo ve kaj bogato deželo? Glavni vzrok je pač ta, da je tam povirje Nila - Nil pa je že iz faraonskih časov vir vse egiptovske blaginje. Sicer pa imajo Egipčani do Sudana prav toliko, ali prav tako malo pravice kot Angleži.

Skratka, zahteve po Sudanu izražajo že neko vrsto egiptovskega — čeprav ne novega — ekspanzionizma, in s tem si bijo naravne zahteve egiptovskega ljudstva, da se konča angleška vojaška okupacija cela egiptovskega ozemlja. So pa še druge stvari, ki te zahteve slabijo. Sem spada v prvi vrsti debeli kralj Faruk, ki ni znan samo po ljubezenskih aferah, temveč tudi po razsipnosti, ki ni v nobenem razmerju z gospodarskim položajem njegove dežele. Angleži se seveda sklicujejo tudi na to in opozarjajo, da utegne Faruk iti po poti svojega davnega prednika kediva Izmaela, ki je nekoč spravil Egipt dobesedno na boben (med drugim je v sili prodal tudi vse delnice Sueškega prekopa, ki jih je posedoval Egipt).

Položaj v Egiptu je torej za sedaj negotov. Kairska vlada je odpovedala pogodbo iz leta 1936, ki je dajala Angležem številne pravice in prednosti (da jih ne naštevamo posebej, bomo z nekoliko posplošenja rekli, da so uživali Angleži v Egiptu približno podoben položaj kot ga uživajo danes angleški ali ameriški vojaki v Trstu, poleg tega pa jim je služila cela vrsta posebnih komunikacijskih naprav). Toda Angleži niso popustili in pred egiptovskimi oblastmi je vstalo vprašanje, kako to izvršiti.

Burne manifestacije in demonstracije prvega dne so imele nasproten učinek: Angleži so jih zelo spretno izkoristili, da so zasedli vse strateške položaje vzdolž prekopa in v okolici, egiptovske oblasti pa so bile celo prisiljene da se z njimi pogajajo in sklepajo sporazume o tem, kaj smejo egiptovski vojaki. Ker so Angleži ob prekopu, je izstradanje nemogoče, zaradi zapletenega položaja na področju prekopa pa je tudi vsak poskus z žejo nemogoč, ker bi ob prekinitvi vod vodo ostali brez vode tudi egiptovski prebivalci tega pasu. Poskus, vreči Angleže iz Egipta «manu militari», je tudi dokaj težak zaradi dvomljive vrednosti egiptovske vojske, ki se pred nekaj leti v vojni proti Izraelu ni nič kaj izkazala, pa tudi zato, ker bi tak poskus po vsej priliki povzročil zastoj prometa v Sueškem prekopu, kar bi Egiptu nakopalo na glavo resne mednarodne težave.

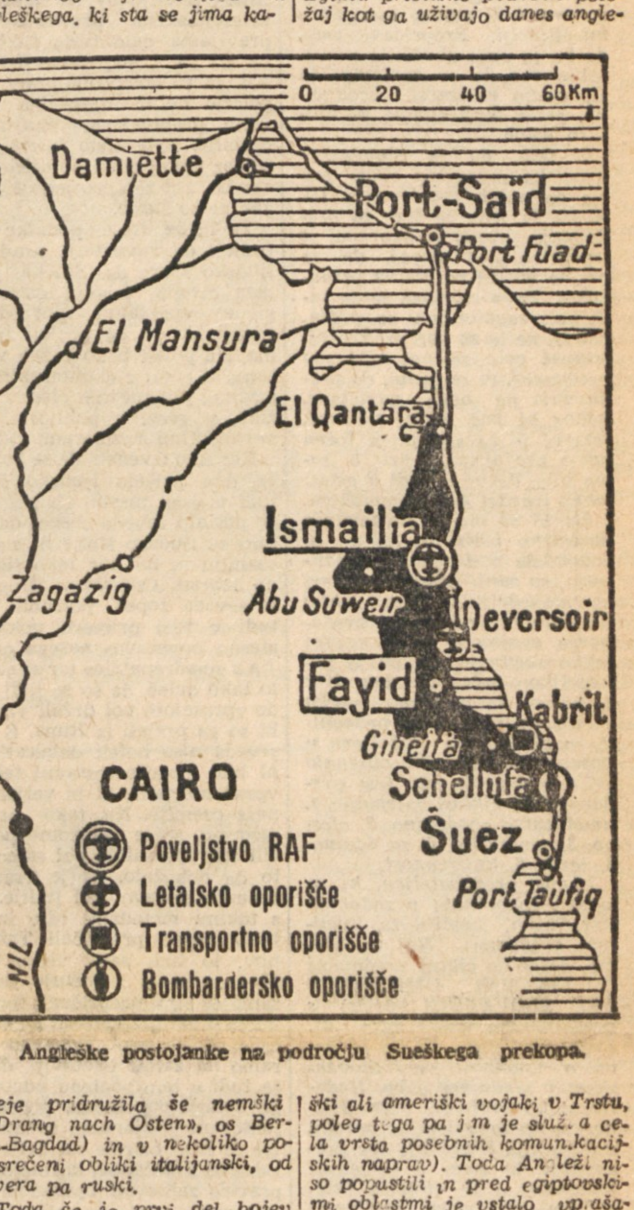
Vlada v Kairu se je torej znašla v nekoliko nerodnem položaju. Zgrešen račun? Morda. Egipt ni Iran, kjer grozi ob meji sovjetska neznanka. In še nekaj je: v washingtonskih očeh je iranska zadeva popolnoma različna od egiptovske: v Iranu je šlo Angležem za nafto, skratka za denar (angleške denarne zadeve pa niso Amerikancem samo deveta briga, temveč je vmes tudi konkurenca med ameriškimi in angleškimi petrolejskimi karteli), v Egiptu pa gre za Sueški prekop — za to pa imajo Amerikanci vse drugačno razumevanje, ne le zato, ker imajo s Panamskim prekopom podobne sitnosti, temveč tudi zaradi svojega gledanja na «varnost» Srednjega vzhoda. Če je torej ameriška hladnost v perzijski zadevi ohrabrila Egipčane, gre vsekakor za zgrešen račun. ZDA so Anglijo v celoti podprle, enako tudi Francija, ki s tem brani svoje ne preveč varne položaje v Maroku.

Kaj torej bo? Poklic preroka je pač najbolj nehvaležen opravek na tem svetu, če se človek noče zaviti v skrivnostnost à la Nostradamus.

Pač pa lahko ugotovimo nekaj drugega: odločno stališče angleške vlade v egiptovskem vprašanju je okrepilo izglede laburistov na bližnjih volitvah. Sicer pa so konservativci glede Egipta že prej stali na šibkih pozicijah: angleški odhod iz Egipta je že davno zapečaten, zapečatil pa ga je Churchillov namestnik Eden, ki je leta 1936 podpisal anglo-egiptovsko pogodbo. Ta namreč predvideva umik angleških čet do leta 1956. V dvoboju med konservativci in laburisti torej ne gre za načelno vprašanje umika iz Egipta, temveč največ za čas umika.

V četrtek bodo torej Angleži volili. Razne ankete o izidu volitev, ki so spočetka napovedovale veliko konservativno zmago (tudi konservativci so v zadnjih letih zelo «modernizirali»

(Nadaljevanje na 8. strani.)

Angleške postojanke na področju Sueškega prekopa.

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE - MALI OGLASI

Danes, nedelja 21. oktobra
Uršula, Stojslav
Sonce vzide ob 6.28, zatone ob 17.11. Dolžina dneva 10.43. Luna vzide ob 21.11, zatone ob 13.07.
Jutri, pondeljek 22. oktobra
Kordula, Zorislava

Ciklusi znanstvenih predavanj

Predavali bodo priznani strokovnjaki

Ko je v lanski sezoni tržaška Študijska knjižnica organizirala nekaj visoko kvalitetnih predavanj, h katerim je treba prišteti še predavanje, ki ga je pozneje organiziralo društvo Pravnik, se je opazilo da v Trstu močno pogrešamo takih prireditev. Dvorana, kjer so predavali bodisi dr. Mirko Rupel, dr. Milko Kos ali pa dr. Ivan Tomšič, je bila vsakokrat polna.

Razveselili smo se torej, ko smo slišali, da se za letošnjo sezono pripravlja nekaj stalnega, to se pravi, da bi taka predavanja bila na isti dan v tednu in sicer vsak teden. Pozanimali smo se, da bi zvedeli kaj točnejšega, ker to gotovo zanima tudi mnoge med našimi čitatelji. Prepričani smo, da bo to naše obvestilo razveselilo vse, ki se zanimajo za slovensko umetnost zgodovino, jezik, književnost in kulturo sploh.

S tem, da je Slovensko-hrvatska prosvetna zveze prišla do novih prostorov v Ul. Roma 15, kjer je tudi za predavanja primerna dvorana, je izpolnjen prvi pogoj, da se prične misliti na stalna predavanja. Toda storjeno je že tudi več: zagotovljeni so predavatelji ne le za več predavanj, temveč celo za več ciklusov predavanj, to se pravi, da predavanja ne bodo nametana, kakor bi pač slučaj nanesel, temveč je že sestavljen točen načrt predavanj. Želeti bi samo bilo, da bi se tudi v celoti lahko izvedel kot je zamišljen.

Da bi se mogla predavanja nemoteno vršiti in da ne bi soupadala z drugimi prireditvami, so zanje določeni večeri ob ponedeljkih. Tako lahko vsi tisti, ki se bodo za predavanja zanimali, že v naprej lahko računajo, da imajo ponedeljkov večer zaseden. Ker je jasno, da ne more vsaka snov vseh ljudi enako pritegniti, so predavanja razdeljena v posamezne cikle, ki obsegajo po dve, tri ali celo šest predavanj. Ti ciklusi zajemajo: 1. umetnostno zgodovino, 2. glasbo, 3. geografijo, 4. zgodovino, 5. jezik, 6. književnost.

Imena predavateljev, ki so sami strokovnjaki v zadevnih vprašanjih, jamčijo za kvaliteto predavanj. Naj navedemo, da se bo ciklus predavanj O LIKOVNI UMETNOSTI PRI SLOVENCIH pričel s predavanjem univ. prof. dr. Franceta Steleta, ki bo predaval o umetnosti na Slovenskem v srednjem veku. Nadaljeval bo prof. dr. Fran Šijanec s predavanjem o baroku v Sloveniji. Naslednji dve predavanji in sicer o slovenski umetnosti v 19. stoletju (klasicizem, romantika, realizem) in o slovenskem impresionizmu bo imel univ. prof. dr. Izidor Cankar. Dr. Stane Mikuž pa bo zaključil ciklus s predavanjem o sodobnem slovenskem slikarstvu. Vsa ta predavanja bodo bogato ilustrirana s skioptičnimi slikami.

V ostalih ciklusih bomo med drugimi slišali dr. Valens Vodušek, univerzitetne profesorje dr. Antona Melika, dr. Milka Kosa, dr. Franca Zwittra, dr. Mirka Rupla, dr. Franceta Koblarja, dr. Antona Slodnjaka.

Prepričani smo, da se bo teh predavanj udeležilo poleg vseh tistih ki se zanimajo za razvoj in stanje slovenske kulture, zgodovine znanosti, še prav posebno dijaštvo višjih razredov in pa naši visokošolci. Često smo se namreč pritoževali da naša mladina ne kaže posebnega zanimanja niti za to niti za ono stvar. Mogoče bi bilo treba iskati vzroka za ta pojav tudi v tem, da se mladini ni kdo ve kaj nudilo. Ob teh predavanjih, če se bodo redno vršila, pa se to poslednje ne bo moglo več reči.

V ponedeljek 29. t. m. bo prvo predavanje dr. Franceta Steleta. Ostala predavanja pa bodo sledila vsak naslednji ponedeljek.

ŠE ENA KRIVICA V ŠKODO SLOVENCEM

Za ljudsko štetje
bodo delili samo italijanske vprašalne pole

4. in 5. novembra bo na Tržaškem ozemlju uradno ljudsko štetje, ki naj pokaže, kolikšno je število prebivalstva na tem ozemlju, v kakšnih prilikah in pogojih živi, s čim se bavi itd.. Kot je našim čitateljem prav gotovo znano, je poteklo od zadnjega ljudskega štetja, ki je bilo še nekaj let pred drugo svetovno vojno, že precej časa ter bodo zato podatki sedanjega ljudskega štetja prav gotovo zelo zanimivi.

Da bi bila izvršena ob pravem času vsa pripravljalna dela, je bil nedavno ustanovljen tudi poseben urad za ljudsko štetje, ki ima svoj sedež v enem izmed paviljonov na tržaškem velesejmskem prostoru. Pripravljalna dela bodo zaključena do 24. t. m., nakar bo nad 400, za to določenih uradnikov, pričelo deliti vprašalne pole vsem prebivalcem tukajšnjega ozemlja. Pole bodo morale biti že čez nekaj dni izpolnjene, nakar bo, kot že omenjeno 4. in 5. zaključno štetje.

Te in še druge podatke smo prejeli od ravnatelja urada za ljudsko štetje dr. Suicha, ki je med drugim izjavil, da so se glede vprašalnih pol držali vzorca, ki so ga prejeli iz Rima. Na polah bodo razna vprašanja v zvezi z ekonomskim položajem posameznih članov družine, v zvezi s poklicem, stanovanjskimi razmerami itd..

Ker smo izvedeli, da se bo istega dne pričelo ljudsko štetje tudi v vseh mestih Italije, nam je postalo seveda jasno, da datum za ljudsko štetje na našem ozemlju ni bil kar tako slučajno izbran. Odgovorni krogi so se seveda zopet potrudili, da tudi v tem primeru pokažejo «tesno povezavo» našega ozemlja z «madrepatrio» ter so šli čelo tako daleč, da so se tudi glede vprašalnih pol držali vzorca, ki so ga prejeli iz Rima. S tem seveda niso hoteli dokazati, da ni bilo mogoče sestaviti takšne vprašalne pole, ki bi veljala za naše ozemlje. Ne, tako naivni niso; oni so se nasprotno poslužili teh vprašalnih pol samo zato da dokažejo, da je Tržaško ozemlje sestavni del Italije. Da s takimi metodami niso in ne bodo uspeli prepričali Tržačanov, to tudi sami vedo; toda njim za sedaj zadostuje, da so sami o tem prepričani ter da imajo tudi pri svojem «delovanju» proste roke. Ponovno moramo na žalost ugotoviti, da so se tudi v tem pogledu odgovorne oblasti popolnoma podredile zahtevam italijanskih šovinistov ter se niso ozirale na želje in zahteve Tržačanov, ki imajo vso pravico zahtevati vprašalne pole samo za naše ozemlje, ki ni noben sestavni del Italije, pa četudi ga hočejo kot takega italijanski iredentisti prikazati.

Za nas Slovence pa ima vprašanje najavljenega ljudskega štetja še drugo lice. Mislimo namreč tudi pri tem na spoštovanje dvojezičnosti. Odveč bi bilo menda poudariti, da so vprašalne pole tiskane samo v italijanskem jeziku ter da so tudi uradniki, ki bodo delili te vprašalne pole ter stavili tudi vprašanja, ljudje, ki obvladajo samo italijanski jezik. Odgovorni krogi so, kot vse kaže, ponovno «pozabili», da prebiva na tem ozemlju tudi slovensko prebivalstvo, ki ima polno pravico, da v svojem materinem jeziku izpolni vprašalne pole ter odgovarja prav tako v istem jeziku tudi funkcionarjem urada za ljudsko štetje. In na te pravice so ponovno «pozabili» prav tisti ljudje, ki nenehno govorijo in besedičijo o demokraciji, dvatisočletni kulturi in ki razen tega polnijo svoje časopisje s članki o «zatiranju Italijanov v coni B». Kako pa si ti gospodje predstavljajo, da bodo lahko Slovenci izpolnili vprašalne pole, ki kar mrgole raznih tehničnih izrazov in kako si nadalje predstavljajo, da bodo lahko tudi podpisali polo, ki je zaradi nepopolnega znanja italijanskega jezika ne bi mogli niti sami izpolniti?

Vprašalne pole so že tiskane, to se pravi, da tukajšnji odgovorni krogi sploh ne nameravajo popraviti krivice, ki so jo ponovno storili slovenskem prebivalstvu Tržaškega ozemlja. Če hočejo s takšnim krivičnim ravnanjem ter ignoriranjem pravic tukaj živečega slovenskega prebivalstva pokazati svojo «demokratičnost», potem so dosegli prav nasprotno. Slovensko ljudstvo jih namreč ne sodi po njihovih medenih besedah, temveč po dejanjih, ki so polna težkih krivic na račun tukaj živečega slovenskega prebivalstva, ki bi moralo uživati tudi po določbah mirovne pogodbe iste pravice kot italijansko prebivalstvo.

V imenu prizadetega slovenskega prebivalstva zahtevamo zato z vso odločnostjo, da se ta nova krivica popravi ter da se nudi možnost Slovencem, da izpolnijo vprašalne pole v svojem jeziku.

Zahvala

Vsem našim organizacijam, predvsem našim ženam in dragim pionirčkom, vsem svojim prijateljem in zvestim ljubiteljem našega gledališča, ki so me ob priliki mojega jubileja ganili s tako prisrčnimi čestitkami in darovi, se ob tej priliki toplo zahvaljujem.

Vaša Ema Starčeva

VABILO
na redni občni zbor Kmečke zveze

Upravni odbor Kmečke zveze v Trstu, sklicuje redni občni zbor zveze danes dne 21. oktobra 1951 ob 9. uri dopoldne na stadionu «Prvi maj», Strada di Guardiella 7.

Dnevni red:

1. Poročilo predsednika, tajnika in blagajnika.
2. Poročilo nadzornega odbora.
3. Diskusija.
4. Razrešnica dosedanjemu odboru.
5. Volitev novega odbora.

Če občni zbor ne bo sklepčen ob prvem sklicanju, bo sklepčen uro pozneje ob vsakem številu navzočih.

Člani se lahko dajo zastopati po drugih članih, a jim morajo v tem primeru izdati pismeno pooblastilo, vendar ne sme noben pooblaščenec imeti več kot pet pooblastil.

UPRAVNI ODBOR

* * *

Tajništvo Kmečke zveze je zaprosilo več lastnikov kinodvoran v Trstu, da bi dobilo kakšno dvorano za občni zbor, toda zaman. Zato se je tajništvo obrnilo na upravo stadiona «Prvi maj», ki je dala K. Z. na razpolago dvorano pri stadionu, kjer bo danes občni zbor.

Iz tržaškega življenja v septembru

Na splošno je bilo zdravstveno stanje v septembru v vsej tržaški občini zadovoljivo.

Umrlo je 181 oseb v primeri z 261 v prejšnjem mesecu in 199 v septembru 1950. Rojenih je bilo 222, od katerih 4 mrtvorojeni v primeri z 253 v prejšnjem mesecu, od katerih 3 mrtvorojeni in 280. Od katerih 5 mrtvorojenih v septembru 1950.

Obljubilo in podpisalo si je večno zvestobo 352 parov v primeri s 183 v prejšnjem mesecu in 342 v septembru 1950.

Kar se tiče nalezljivih bolezni, je bilo stanje enako prejšnjim mesecem, izvzemši škrlatico, od katere je obolelo 33 oseb v primeri z 20 v prejšnjem mesecu in 11 v septembru 1950.

Povprečna dnevna uporaba vode je dosegla 89.885 kubičnih metrov.

Med novimi gradbenimi načrti jih je bilo pregledanih 71, med temi so razen industrijskih zgradb, zvišanja stanovanjskih hiš in popravil tudi načrti za 20 vil in 11 večnadstropnih stanovanjskih stavb.

Med kršitelji zdravstvenih predpisov v prodaji hrane so bili na prvem mestu mlekarji s 76 kaznivimi primeri. Lastniki lokalov so bili v 208 primerih primorani napraviti popravila, ki so bila potrebna, da lokali ustrezajo predpisom.

Med nezdravo hrano je bila v največji količini zelenjava, ki so je zaradi tega zaplenili 6.591 kg ter sadje, ki so ga zaplenili 5.929 kg. Na tretjem mestu je 88 litrov sladoleda in mrzlih slaščic vse ostale količine sekvestrirane nezdrave hrane pa so bile malenkostne.

V septembru je prišlo na zdravniški pregled v predzakonsko posvetovalnico prvič 16 oseb, 26 pa se jih je priglasilo na ponovni pregled.

Pregledanih je bilo 8.618 glav uvožene zaklane živine, v vsej občini pa so zaklali 1192 glav živine.

Na ribjem trgu je bilo pregledanih 303.985 kg rib, 29.005 kg mehkužcev in 5.960 kg lupinarjev. Od tega je bilo sekvestriranih 702 kg rib.

Psi menjujejo dlako, navade pa ne. Ogrizli so kar 60 oseb, od katerih se jih je 10 zateklo na preventivno zdravljenje proti steklini. Vsi psi, ki so se pregrešili so bili pridržani na opazovanju, ki ga predpisuje zakon.

Važna konferenca razrednih sindikatov

Zveza Enotnih razrednih sindikatov sklicuje v torek 23. t. m. točno ob 20. uri v dvorani na stadionu «Prvi maj» za svoje člane in simpatizerje sindikalno konferenco, katere glavni predmet bo proučitev sindikalnega položaja v Trstu ter stališče in razmerje Zveze do sindikatov raznih držav.

Poudarili bodo tudi glavne mednarodne sindikalne dogodke v zvezi s stališčem Svetovne sindikalne zveze in Mednarodne zveze svobodnih sindikatov, Trade Unions (angleški sindikati), CGT, Force Ouvriere, enotnih sindikatov v Zapadni Nemčiji in drugih sindikalnih vodstev do jugoslovanskih sindikatov in obratno.

Prvi bataljon SLR bo odpotoval

V ponedeljek 22. t. m. bo prvi bataljon South Lancashire Regt. odpotoval iz Trsta ter bo imel mimohod od kasarne v Ul. Rossetti do pomorske postaje. Šel bo po sledečih ulicah: Ul. Rossetti, Ul. Foscolo, Trg Garibaldi, Ul. Mazzini, Ul. Roma, Borzni trg, Veligi trg nato na pomorsko postajo.

Ob tej priliki bo zaprta za promet Ul. Rossetti, od Ul. Revoltella do Ul. Foscolo od 14.30 do približno 15.15 ure.

Parnik, ki bo odpeljal prvi bataljon South Lancashire Regt. bo odplul ob 10.30 uri 23. t. m.

Popust dijakom pri predstavah in koncertih

Glasbena Matica in Slovensko narodno gledališče bosta dovoljevala srednješolcem in visokošolcem vstopnice za polovično ceno pri svojih prireditvah, izvzemši premiere SNG. Dijaki pokažejo pri nakupu vstopnice dijaško knjižico (dokler ni nove velja lanska). Ta popust velja v Avditoriju za galerijo, drugod za stojišče, ali če tega ni za drugi prostor.

DRUGI KONCERT GLASBENE MATICE

GLASBENA MATICA V TRSTU priredi v torek dne 23. oktobra 1951 ob 21. uri v AVDITORIJU v TRSTU

KONCERT

pianista ANTONA TROSTA
violinista KARLA RUPLA

SPORED:

J. Brahms:	«Rapsodija op. 79 št. 2».
L. Beethoven:	«Sonata op. 57» (Appassionata): Allegro assai, Andante con moto, Allegro ma non troppo.
F. Mendelssohn:	«Koncert v e-molu»: Allegro molto appassionato, Andante, Allegro non troppo, Allegro molto vivace.
F. Chopin:	«Nokturno v E-duru».
F. Chopin:	«Poloneza v As-duru».
M. Bravničar:	«Nočna elegija».
M. de Falla:	«Jota».
J. Suk:	«Un poco triste».
M. de Falla:	«Španski ples».

Vabila so na razpolago v veži tiskarne, Ul. sv. Frančiška 20 (pritličje) od 11. do 13. in od 17. do 19. ure.

V pekarni Čok na Opčinah, v drogeriji Sajmer v Barkovljah ter pri Sv. Ivanu v trafiki Prosen.

Člani Glasbene Matice dobijo vabila na sedežu Glasbene Matice v Ul. sv. Frančiška št. 22, I. od 11. do 12. ure.

SHPZ

Seja glavnega odbora SHPZ bo **v sredo 24. oktobra ob 16. uri** in ne kot je bilo javljeno v torek 23. oktobra. Seja bo v novih prostorih Prosvetne zveze v Ulici Roma 15-II.

PROSVETNA DRUŠTVA

Tajništvo šentjakobskega prosvetnega društva «Ivan Cankar» vabi vse odbornike na redno odborovo sejo, ki bo v ponedeljek 22. t.m. ob 20.30 v običajnih prostorih.

DAROVI IN PRISPEVKI

Za Dijaško Matico sta darovala Muškovič Marija 300 in Muškovič Geni 300 lir.

Ulica zaprta za promet

Občina obvešča, da je Ul. G. Pascoli zaprta za promet zaradi tlakovanja, in sicer od Ul. Conti do Trga Niccolini. Ulica bo zaprta do konca dela za tlakovanje.

Prekop grobov

Tržaška občina obvešča, da bo na pokopališču pri Sv. Ani kripta XLIII desetletnih grobov, kjer počivajo zemeljski ostanki pokopanih od 25. aprila do 13. novembra 1941, preurejena za nove grobove.

Vsi zainteresirani, ki bi imeli namen prenesti ali ohraniti zemeljske ostanke, naj se obrnejo na administrativni urad tehničnega urada - oddelek za pokopališča v Ul. Teatro 5, III, soba 43 najkasneje do 20. novembra 1951.

Po navedenem roku bodo zemeljski ostanki preneseni v skupno kostnico ter ne bo več mogoče določiti njih pripadnosti. Vsi ostali nagrobni predmeti pa so last občine, ki z njimi prosto razpolaga.

Gledališče Verdi

V torek 23. t.m. bo koncert, na katerem bodo nastopili trio Tržaške filharmonije in orkester Tržaške filharmonije pod vodstvom L. Toffola. Na sporedu so: Schubert: Simfonija št. 8 (nedovršena), Beethoven: Trojen koncert op. 56 za violino, čelo, klavir in orkester; Ghedini: «Koncert albatrosa» (nov za Trst) za violino, čelo, klavir, orkester in recitatorja.

Pri gledališki blagajni se nadaljuje prodaja vstopnic za napovedani koncert.

MALI OGLASI

ŽENSKE PLAŠČE izdeluje pridna šivilja. Naslov na upravi lista.

PRIDNA IN VESTNA TIPKARICA sprejema delo na dom. Naslov na upravi lista.

BEL ŠTEDILNIK prodam. Naslov na upravi lista.

MODISTKA IZDELUJE in popravlja po zmerni ceni. Ul. S. Pellico 11.

SS-15
?

KRZNEN PLAŠČ za srednjo postavo prodam. Naslov na upravi lista.

ŽENSKO PERILO po nizkih cenah prodam. Naslov na upravi lista.

PRODAM KRASNO BLAGO na zimske plašče. Telefonirati na št. 7338.

RABLJENE TRAMOVE kupim. Naslov na upravi Primorskega dnevnika.

IZPRED SODIŠČA

Nepokorščina možu jo je spravila pred sodnike

... je obtožena, da je oktobra lanskega leta pozno ponoči napadla moža in mu prizadejala resne poškodbe, za kar se je moral zateči v bolnico — tako se je glasila obtožnica proti Mariji M.

— Kako je torej z vašo zadevo, obtoženka Marija M. por. D.?

— Kaj hočete g. sodnik, prišel je domov pijan kot svinja in silil vame, za kar sem ga malo dregnila, da bi se streznil.

— Presneto dobro ste ga dregnili, če je bil prisiljen iskati pomoči v bolnici!

— Nisem vsega sama kriva, g. sodnik, saj se je tudi sam ranil.

— Sam? To pa se čudno sliši. Na vsak način bomo slišali tudi drugo plat zvona, to je vašega moža. Vsedite se!

Pred sodnika je stopil njen mož V. ki je po prisegi začel podrobno opisovati, kako je prišlo do spora. Tistega večera je namreč prišel zgodaj domov in je po večerji stopil, kakor pač vsak spoštovanja vreden mož, do bližnje gostilne, malo pokvartal in v prijetni družbi moškega spola spil tudi nekaj kvartinčkov vina. Malo pred polnočjo pa je prišel domov in ko je videl svojo zakonsko družico, kako angelsko spi, ga je preplavil val vroče ljubezni do nje, toda glej ga spaka, žena se mu je na vse pretege upirala in ga nikakor ni hotela uslišati. Toda bil je močnejši od nje in ko je mislil, da je že dosegel svoj cilj in da je popoln gospodar položaja, ga je energična žena vrgla s postelje na trda tla. Razjarjena zaradi vsiljivosti moža, je tudi ona vsa potna in razgaljena vstala, vzela kos železa v roko in začela udrihati po ljubezni prosečem možu. Prisilila ga je k pokorščini in ga spravila v posteljo, kjer je nesrečnež do jutra, ko se je odpravil v bolnico, stokal zaradi bolečin na nogah in dvojne rane na čelu.

— Torej obtoženka, kaj pravite k temu?

— G. sodnik, nisem jaz vsega kriva. Rana na čelu ni na moji vesti.

— A tako? Skrivnost torej, rana na čelu ni na vaši vesti. Kaj pa pravite vi k temu dobri mož?

— Res je, za rano na čelu sem sam kriv.

— Vi? Kako pa je to mogoče? Kaj ste se sami udarili morda?

— Ne g. sodnik, toda v spopadu sem tolkel s čelom po njenih zobeh.

— To pa prvič slišim kljub svoji dolgoletni praksi na sodišču, kjer se marsikaj sliši. Pa dobro, končno je to vaša stvar. In vendar, kaj ste toliko silili, ko ste takoj videli, da ne bo nič?

— Kaj hočete, tako je pač bilo. Vidite, g. sodnik, prav danes je deveta obletnica najine poroke. Onega večera sem svojo ženo tako ljubil, kot jo ljubim danes in prav zaradi tega me je prevzela taka želja, da se ji nisem mogel več upirati.

Med razpravo, ki se je v zabavo prisotnega občinstva razvijala počasi, je žena med drugim obdolžila moža, da ni pri čisti pameti ter je v dokaz pripovedovala, da se je hotel nekega dne obesiti.

— Res je, g. sodnik — se je vmešal. — Veste jaz nisem nor, da bi se vrgel pod vlak ali avto, ali pa morda skočil s petega nadstropja.

— A tako! Kdor se obesi torej, po vašem mnenju ni nor. Morda boste trdili, da je celo pameten!

— Nisem mislil tako, g. sodnik. Veste, nisem se hotel zares obesiti, temveč sem samo igral, da bi tako ženo omehčal, ker sem pač misli, da me bo bolj ljubila in se me bo usmilila.

In tako se je zadeva med uporno ženo in zaljubljenim možem končala z obsodbo obtoženke, ki je dobila 3 mesece in 10 dni zapora vendar samo pogojno. Tako ji je bila dana prilika, da se ob obletnici njune poroke le premisli in ugodi svojemu ljubečemu možu, kajti drugače se lahko zgodi, da ostane le prezgodaj-vdova.

Predsednik: Zulmin; tožilec: De Franco zapisnikar: Neri; obramba: Camber.

Narodna in študijska knjižnica

bo imela 25. oktobra t. l. ob 20.30 v Ul. Roma št. 15, II. levo na pobudo kroga tržaških Slovenk svoj prvi literarni večer.

Sodelovale bodo:

univerzitetni profesor dr. Marja Boršnik, ki bo govorila o pisateljici in urednici nekdanje «Slovenke» Marici Nadlišek - Bartolovi,

sodelavka nekdanje «Slovenke» Kristina Šuler, ki bo čitala izbor svojih pesmi,

sodelavka nekdanje «Slovenke» Marica Gregorič-Stepančič, ki bo čitala iz svojih spisov,

sodelavka nekdanje «Slovenke» Elvira Dolinar, ki bo čitala iz svojih spisov.

Iz spisov Marice Nadlišek-Bartolove bodo recitirale sledeče članice SNG:

Nada Gabrijelčič bo recitirala črtico «Moja pot»,

Zlata Rodošek bo recitirala «Sličice iz življenja»,

Lelja Rehar bo recitirala «Prevrat».

Vabila se dobe v knjižnici

Kominformistične spletke v vprašanju "Delavskih zadrug"

Okoli «Delavskih zadrug» se je v zadnjem času spletlo mnogo različnih manevrov. Že leto dni je preteklo, odkar redno opažamo ime tega velikega tržaškega zadružnega podjetja v listih.

Pred nekaj meseci so kominformisti dvignili velik hrup z namenom, da se polaste «Delavskih zadrug». Pretvezo je dal upravni odbor, ko je razpisal skrajni rok za ureditev članskih zadev. Mnogo je namreč še starih članov, ki niso pristali na nova pravila, niti niso vplačali povečanega zadružnega deleža. Nepravično bi bilo, če bi ti stari, zvesti člani «Delavskih zadrug», ne smeli soodločati o njihovi usodi.

Žal se niso javili v junijskem roku vsi člani. Zato se je upravni odbor obrnil na sodišče, ki je predpisalo nov rok 30 dni za ureditev teh formalnosti. Sodišče je obenem tudi predvidelo — v precejšnje nezadovoljstvo komisarjev, nastavljenih od ZVU — da se mora ta odlok izvajati tudi v poslovalnicah na ozemlju italijanske republike in onega dela Tržaškega ozemlja, ki ga upravlja Jugoslovanska armada.

Tukaj je potrebno dati nekaj pojasnil. V coni B posluje šest poslovalnic, ki so lastnina «Delavskih zadrug». One poslujejo od 1945. leta dalje nemoteno, prav tako kot ostale poslovalnice v Trstu in v Italiji. Že maja 1945. je PNOO postavil posebnega komisarja za upravo «Delavskih zadrug». Takrat ga je seveda postavil za vse ozemlje. Ko je cono «A» prevzela v svoje roke anglo-ameriška zavezniška vojaška uprava, je postavila tri nove komisarje za upravo onega dela zadrug, ki spadajo pod njeno oblast. V coni «B» pa se ni položaj izpremenil vse do sedaj.

K temu bi pripomnili, da ni lastnine poslovalnic «Delavskih zadrug» v coni «B» do sedaj še nikdo osporaval in da poslujejo že 6 let v redu. Do sedaj se ni v njihovo poslovanje vtikal nikdo, niti VUJA, civilne oblasti ali politični predstavniki in to niti z najmanjšim aktom.

Pa še bi dejali, da je bilo celo sodišče prisiljeno priznati dejansko stanje in da tega stanja ni osporaval do sedaj nikdo, najmanj kominformisti.

Po dolgem času so se pa naenkrat spomnili in bi radi osporavali pravico do soodločanja rednim članom in z zelo smešnimi pretvezami.

Bistvo vprašanja žal ni juridičnega značaja, ker je i juridičen pa tudi stvaren položaj «Delavskih» zadrug popolnoma jasen. Bistvo kominformističnega je v bojazni, da jim bo lahko kdo preprečil njihove nakane.

Že enkrat smo vprašali kominformiste, naj nam objasnijo, kaj so napravili njihovi dični italijanski bratci z zadrugami v vrsti italijanskih mest? Do sedaj niso porabili niti vrstice za odgovor. Te zadruge so pred finančno propastjo prav zato, ker so jih izkoriščali za različne «zvišene» cilje kot molzno kravo za razne propagandne namene, kot glavnega finančnega ministra stranke in njenih vodij.

Prispevajte za Kulturni dom

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 20. oktobra 1951 se je v Trstu rodilo 10 otrok, umrlo je 8 oseb, porok pa je bilo 13.

Civilne poroke: glasbenik Franz Seebauer in gospodinja Elisabetta Schneider, slikar Edward Parker in gospodinja Olga Grilc, korporal amer. voj. Melvin B. Black in gospodinja Jolanda Degrassi.

Cerkvene poroke: tesar Ermanno Corte in šivilja Nivia Tell, uradnik Giovanni Marsi in gospodinja Marina Cimatti, trgovec Luigi Panciera in gospodinja Luigia Coos, uradnik Sergio Peschier in gospodinja Giorgia Pelosi, mehanik Livio Gomisel in pletilja Nerina Basaldella, delavec Bruno Volčič in šivilja Maria Vogri, uradnik Luciano Spadon in uradnica Salvatora Briscas, trgovec Gianfranco Gambassini in gospodinja Laura Garbi, električar Radomir Sedmak in gospodinja Vera Košuta, uradnik Luciano Savino in uradnica Ersilia Regatto.

Umrli so: 59-letni Ulrico Buscaglione, 63-letna Marija Bertozzi por. Zol, 76-letni Giuseppe Primosi, 57-letna Carla Kerpan por. Pontoni, 84-letna Emilia Roman vd. Simonutti, 61-letni Corrado Di Molfetta, 62-letna Elia Massi, 65-letni Mario Miazzi.

Izžrebane loterijske številke

BARI	50	82	77	46	89
CAGLIARI	69	55	36	28	14
FIRENZE	19	47	13	14	15
GENOVA	59	4	13	65	63
MILANO	65	28	11	82	61
NAPOLI	75	26	65	48	24
PALERMO	72	58	53	42	40
ROMA	66	27	79	72	53
TORINO	7	40	16	39	21
VENEZIA	87	71	10	88	59

Kino Nabrežina

Kino Nabrežina bo predvajal danes film: «Jutri je še en dan». Pred filmom bodo predvajali jugoslovanski dokumentarni film: «Partizanski dokumenti».

Republiško tesarsko podjetje «TESAR» v LJUBLJANI, Parmova 45, potrebuje za posek jelovega lesa večje število gozdnih delavcev

SEKAČEV

Plača po dogovoru, za hrano in stanovanje je preskrbljeno. Zglasite se vsak delavnik med 7. in 15. uro pri sekretarju podjetja na gornji naslov.

DELAVSKE ZADRUGE TRSTA, ISTRE IN FURLANIJE

Predsednik sodišča v Trstu je z dekretom od 17. septembra 1951 odobril sledeče javno

Opozorilo

Zadružno društvo z.o.z. Delavske zadruge Trsta, Istre in Furlanije vabi vse člane, ki niso ugodili tekom 30. junija 1951 dispozicijam društvenega pravilnika, ki je prilagojen novim zakonom zadružništva:

a) da zvišajo svoj zadružni delež na 500 lir s plačilom ali podpisom kakor predvideno v društvenem pravilniku;

b) da dajo izjavo v skladu z društvenimi pravili.

Navedene postopke mora izpolniti član osebno pri glavnih trgovinah ali na glavnem sedežu v Ul. sv. Andreja 68.

Opozarja se, da v primeru neizpolnitve tega obvestila v 30 dneh po izvršitvi vseh predsedjav, kot določeno od predsednika sodišča, bo podpisani član odbor sklenil na podlagi člena 2, del 4. točka 3 društvenih pravil izključitev iz društva.

NADZORNI ODBOR

ADRIA - EXPRESS

DVODNEVNI IZLETI 10. in 11. novembra v
Kanal ob Soči
Sv. Lucijo
Tolmin
Kobarid
Bovec
Buzet
Reko

ENODNEVNI IZLET 11. novembra v
Novo Gorico
Sv. Goro
Tomaj
Dutovlje
Kopriva na Krasu
Divačo

Vpisovanje od 22. do 26. oktobra pri «Adria-Express» v Ul. F. Severo št. 5 - tel. 29-243.

Tržaški teden

Da bodo imeli naši čitatelji pregled nad dogodki vsega tedna, bomo odslej objavljali kratke tedenske preglede o življenju na Tržaškem ozemlju, pri čemer bomo zlasti zapisovali in poudarjali vse krivice, ki se nam na podlagi še vedno veljavnih starih fašističnih zakonov, dogajajo posebno na nacionalnem področju, tako da bomo imeli te krivice stalno pred očmi in nam bo to v vzpodbudo v naši trdi vsakdanji borbi, da se vse krivice končno odpravijo in da bomo živeli kot popolnoma enakopraven narod.

* * *

V zvezi s tem se spomnimo najprej krivičnega ukrepa višjih šolskih oblasti, ki hočejo s svojim dejanjem potrditi krivično poitalijančevanje slovenskih imen, katera je našim otrokom popačila fašistična birokracija. Visoke šole so namreč vrnile slovenski gimnaziji maturitetne diplome, češ da se slovenska imena v teh diplomah ne skladajo z italijanskimi imeni v krstnih listih. To se je zgodilo prvič po vojni in kaže, da šovinistom v višji šolski upravi vedno bolj raste greben.

Druga krivica, za katero že več let zaman čakamo, da nam jo popravijo, je vprašanje slovenskih otroških vrtcev v mestnem središču, in sicer v Ul. Donadoni in Ul. sv. Frančiška. Čeprav se je za ta dva otroška vrtca priglasilo skupno okoli 100 otrok, so leto za letom našli kak izgovor, da niso vrtcev odprli, letos pa so dejali, da nimajo za to prostora. To pa je iz trte zvito, saj je na razpolago prostor v Ul. Donadoni in v Ul. sv. Frančiška, le malce dobre volje bi bilo treba. Le-te pa šovinisti seveda nimajo.

Drugi dogodek, ki žali demokratični čut vsega tržaškega prebivalstva, je sklicanje starega občinskega sveta, ki je svoje dvoletno delo že opravil (slabo seveda). Sedaj pa ga hočejo šovinisti od podpori kominformistov, ki so že izjavili, da se bodo seje udeležili, znova oživiti. Vse to je seveda nezakonito, da o nedemokratičnosti niti ne govorimo, saj smo v vsej dobi zaupniške uprave vajeni o demokraciji mnogo slišati, v dejanjih pa so se pokazali ti «demokrati» in njih domači ljubljenci sila skopi.

S tem v zvezi je tudi zanimivo pisanje šovinističnih listov ob odhodu generala Wintertona na dopust. Ti listi že teden dni napovedujejo nekake spremembe v politiki vojaške uprave in v njenem upravnem aparatu, pritožujejo se, da se morajo popraviti «krivice», ki naj bi se jim v zadnjem času godile itd. Neki list je pri tem jasno povedal, kje jih čevelj žuli. Hoteli bi še kako mesto v vojaški upravi, recimo v oddelku za javna dela, ki je sedaj podrejen angloameriškemu oficirju. Gre jim torej le za korito in bi se radi po svoji stari kamoraški navadi še bolj okoriščali, kot so se doslej. Mi pravzaprav nismo opazili, da bi se ravnanje ZVU kaj spremenilo in da bi se šovinistom godile kake krivice le zato, če so morali na velesejmu izobesiti le kak meter krajšo zastavo.

Čeprav ne bo letos volitev, pa mislijo demokrščani na daljšo perspektivo. Se dobro se spominjamo, kako je eden izmed njihovih voditeljev, Rinaldini, govoril ob volivni kampanji Slovencem slovenski v upanju, da vlovi kakega kalina, in kako so potem isti demokrščani divje kričali proti tov. Deklevi v občinskem svetu, ko se je hotel posluževati pravice, ki smo si jo priborili, ki je uzakonjena v mirovni pogodbi in ki nam gre po vseh človečanskih postavah: namreč pravice govoriti slovenski. No, in ti jezuiti sedaj ponovno hinavčijo in so se potegnili za naše kmete v Bregu, češ sušа jim je povzročila veliko škodo in treba jim je zato odpisati nekaj davkov. Seveda tiči za grmom prav gotovo kak zajec, saj se isti demokrščani ves čas svojega vladanja niso spomnili našega kmeta in so sabotirali v sami tržaški občini vsako pobudo, ki bi mu bila v prid.

Toda našega ljudstva ne bodo ti novi sveti Tomaži Akvinski z vso svojo priliznjenostjo in osladnostjo nikdar več prevarali. Naši km... si bodo pomagali sami s sk...nim nastopom in s pomočjo svoje organizacije, Kmečke zveze.

Smrtna nesreča v Ul. Carpison

Izgubi kontrolo nad vozilom in trči v obcestni vodnjak

Nekaj minut pred 15. uro je včeraj 50-letni Remigio Bolzich iz Ul. dell'Istria zavozil s svojim motofurgončinom iz Ul. Coroneo proti Ul. Carpison. Zaradi sunkovitega zavoja se je vozilo precej nagnilo in šofer je izgubil vsakršno kontrolo nad njim. To je zadostovalo, da je motor zavozil še nekaj metrov naprej in treščil z vso silo ob vodnjak, ki je postavljen ob cesti. Zanj se je vse srečno končalo, vendar je njegov sopotnik 43-letni Franc Krevatin iz Ul. Castagneto, ki je sedel na sedežu levo od njega, priletel v vodnjak in obležal na mestu. Z rešilnim avtom so ga odpeljali v bolnišnico, kjer so ga zaradi močnega udarca na spodnjem delu trebuha z verjetnimi notranjimi poškodbami in zlomom stegnenice sprejeli v resnem stanju na ortopedskem oddelku. Ob 21. pa je Krevatin podlegel hudim poškodbam.

Dva samomora
Eden se je verjetno zastrupil, drugi pa obesil

Okoli 14.30 je 26-letni Franc Slama, stanujoč s svojim očetom Jožetom na št. 213 Ul. delle Campanelle, stopil v hlev, last njegovega očeta, ki služi kot nekako skladišče za les, stare košare, slamo in seno. Presenečen je obstal na vratih, kajti sredi kupa slame je ležalo truplo mrtvega moža. Poklical je policijo, ki je dognala, da se mož piše Bovo Virgilio, star 55 let in verjetno stanujoč v Barkovljah št. 417. Mož je bil oblečen v modro obleko, poleg sebe pa je imel modro kapo ter aktovko, v kateri so našli pomorsko legitimacijo, 1 jabolko, razne papirje, uspavalne praške, steklenico pastilj «Causith» ter stekleničico neke neznane tekočine. Poleg sebe na slami pa je imel tudi prazno enolitrsko steklenico. Kljub temu, da so ga pregledali natančno, niso našli na njem nikakega sporočila o njegovem dejanju. V denarnici je imel poleg slik in raznih papirjev tudi 2.550 lir.

Lastnik hleva in njegov sin sta izjavila, da moža nista do sedaj še nikoli videla. V hlev je Bovo prišel z lahkoto, saj so bila vrata samo priprta. Policijski zdravnik, ki je prišel na mesto, je dognal, da je smrt nastopila kakih 16 do 18 ur pred najdbo. Sumijo pa, vsaj po najdenih steklenicah sodeč, da se je mož zastrupil.

* * *

Popoldne sta dva pomočnika iz glavne bolnišnice stopila v mizarsko delavnico na podstrešju istega poslopja in našla na vrvi visečega mizarja 48-letnega Nicola Scamperla iz Ul. Ponderes 7. Takoj sta odrezala vrv in moža odnesla k zdravnikom ker sta pač mislila, da še živi. Žal je Scamperle že izdihnil. Po pregledu so truplo odnesli v mrtvašnico bolnišnice, kjer je na razpolago sodnim oblastem. Žena, ki je bila obveščena o zadevi, je izjavila, da je bil njen mož zadnje čase bolan ter je mogoče zaradi tega sklenil končati življenje.

IZ ISTRE

Praznik narodne zaščite v Kopru

Na predvečer 10. obletnice ustanovitve narodne zaščite, 19. oktobra je bila v Ljudskem gledališču v Kopru slavnostna akademija, katere se je udeležil tudi komandant VUJA tovariš polkovnik Miloš Stamatović, predsednik IOLO, tov. Julij Beltram, višji in nižji oficirji narodne zaščite, predstavniki množičnih organizacij, Italijanske unije in ostalih organizacij.

Dvorana Ljudskega gledališča je bila popolnoma zasedena, tako da mnogi niso več dobili sedežev. Otvoritveni govor je imel načelnik notranje uprave, nakar je sledil kulturni spored. Nastopil je mandolinistični kvartet italijanskega kulturnega krožka iz Kopra, pevski zbor narodne zaščite in orkester JA iz Portoroža.

Včeraj v soboto ob 10. uri dopoldne pa je bila v klubu narodne zaščite v Kopru v navzočnosti komandanta VUJA polkovnika Miloša Stamatoviča, načelnika okrožne narodne zaščite majorja Draga Cihaka in drugih oficirjev narodne zaščite odprta razstava o razvoju in delu naše zaščite.

Razstava je okusno pripravljena in bo gotovo vzbudila veliko zanimanje obiskovalcev. Da naši narodni zaščitniki dobro vršijo svoje naloge, je dokaz seznam odlikovanih, ki je tudi viden na razstavi.

Urad za informacije VUJA

Urad za informacije VUJA javlja:

Včeraj ob 9. uri je komandant VUJA jugoslovanske cone STO polk. Stamatović sprejel ob 10. obletnici ustanovitve narodne zaščite predstavnike narodne zaščite Istrskega okrožja z majorjem Cihakom na čelu. Komandant je ob tej priliki nagradil in pohvalil oficirje narodne zaščite poročnika Milana Tavša, podporočnika Joahima Vatovca in zastavnika Josipa Smokviča ter se z njimi dolgo razgovarjal o delu narodne zaščite.

Nato je komandant VUJA skupno z nagrajenimi oficirji obiskal razstavo o razvoju in delu NZ Istrskega okrožja.

IZ GORICE

Delo posvetovalne komisije za prosto cono

Pred dnevi se je na sedežu Trgovinske zbornice sestala posvetovalna komisija proste cone. Na tej seji je komisija zaključila z razpravo v zvezi s kontingentom lesa, ki ga bodo dodelili novi lesni industriji (IGLEA), ki bo zgradila svoje delavnice na Tržaški cesti. Nadalje so razpravljali o dodelitvi sladkorja in alkohola proste cone krajevnim industrijam likerjev in slaščic. Seji je predsedoval dr. Poterzio.

Nesreča na delu

Rešilni avto Zelenega križa je včeraj popoldne pripeljal v mestno bolnišnico 57-letnega delavca P. Fierija iz Ul. Faiti 5, ki je zaposlen pri neki tvrdki jestvin. Pri premikanju težkega tovora mu je nenadoma padla na glavo lesena deska, ki jo je nehote premaknil. V bolnišnici so mu zdravniki obvezali globoko rano na levi ličnici. Ozdravel bo v enem tednu.

Danes vsi na Krminsko goro!

Danes popoldne ob 13.30 bo na Travniku poseben avtobus počakal izletnike, ki so se prijavili za izlet na Krminsko goro. Slovensko planinsko društvo priporoča vsem točnost.

Darovi

Za Dijaško Matico so darovali: Vizzutti Ida, Cerneja, 700 lir; Cernetič Katarina, Prosnid, 2.000 lir; N. N., Doberdob, 1.000 lir; N. N., Ronke 1.000 lir.

Za Kulturni dom v Trstu je daroval N. N., Doberdob, 750 lir.

Vsem darovalcem najlepša hvala!

Zaradi žaganja

77-letna Rosa Ipaviz iz Ul. Lunga 12 se je včeraj zjutraj napotila do nekega mizarja v Ul. Leoni. Ko je pripravila košaro žaganja in se odpravila domov, je nenadoma na vratih zgubila ravnotežje in narodno padla na tla. Rešilni avto Zelenega križa jo je takoj pripeljal v mestno bolnišnico, kjer so zdravniki ugotovili, da si je pri padcu zlomila desno nogo. Zdraviti se bo morala 2 meseca.

Anglijo zaskrbljа vprašanje Egipta že od prve svetovne vojne sem - V drugi svetovni vojni je bil Egipt bolj naklonjen Nemcem kot zaveznikom - Arabska liga izkorišča mednarodno napetost

NAPETOST ob bregovih NILA

SUEZ-SUDAN
strateški in gospodarski ključ anglo-egiptsko-sudanskega spora

Vznemirljiva poročila iz Egipta nam ne smejo zbujati vtisa, kot da so sedanji dogodki zalotili Angleže nepripravljene. Že po prvi svetovni vojni so se v Vel. Britaniji zavedali, da bodo izgubili faktično oblast nad Indijo in Egiptom še preden bo izumrl en rod. Seveda je storila Anglija vse, da je ta rok čimbolj zavlekla; njeni interesi v teh deželah so bili preveč pomembni in veliki, da bi zapustila svoje položaje samo zaradi narodnostnega načela.

Vso dobo med obema vojnama so sledile demonstracije, protesti, upori, opustošenja, padale so človeške žrtve, toda največ, na kar je Vel. Britanija pristala, je bilo, da je sklenila s svojimi nasprotniki nove dogovore v obliki «modusov vivendi», «gentleman agreementov», ali kakor v Egiptu, nov dogovor o obrambi Sueškega prekopa.

Prišli smo v drugo svetovno vojno in Angležem se ni mudilo, da bi uredili indijsko vprašanje vsaj v trenutku, ko so stali Japonci na mejah Indije in je Gandhi s svojo «civilno nepokorščino» in načelom o «nerezistenci» nehote podpiral japonski imperializem. Churchill je bil kljub ameriškemu posredovanju tako nepopustljiv, da je v angleški zbornici, ko je govoril o uporabi člena 3 atlantske listine, ki zagotavlja vsem narodom, da si bodo svobodno zbrali obliko vlade in dosegli vsem samostojnost, izrecno izpustil Indijo in Burmo.

Toda ura zgodovine je šla svojo pot in kmalu po drugi vojni je Anglija morala privoliti v neodvisnost Indije.

Isti kompleks vprašanj je nastal za Angleže vprav v zadnjem času na Bližnjem vzhodu. Položaj angleških sil na tem področju je postal problematičen. Egipt je bil že v drugi svetovni vojni skoro bolj naklonjen Nemčiji, kot zaveznikom in ni pokazal nikdar iskrene solidarnosti z Vel. Britanijo. V zadnjih letih je zavzemal v sporu med vzhodnim in zahodnim blokom nevtralno stališče.

Glede na to je Anglija poskusila vse, da bi na teh ozemljih, kjer je od nekdaj izvrševala za ves Zapad nekakšne strateške funkcije, ustvarila politično ravnovesje. Toda politična virulenca arabskega nacionalizma je prekrižala vse njene račune in načrte. V resnici je egiptovski nacionalizem prepodil angleško mornarico iz Aleksandrije, židovski nacionalizem ji je vzel pristanišče v Hajfi in tudi na pobudo in s pomočjo Angležev nastala Arabska liga se je po židovsko-arabski vojni spremenila v ostro anglofobsko orodje. Angleži so poskusili napraviti iz Jordanije, Cirenajke in Sudana neke vrste «cordon sanitaire», da bi zajezili egiptovski nacionalizem, toda z umorom kralja Abdullaha se je zrušil glavni steber te stavbe, ne glede na to, da ni tudi položaj Emira Senusov v Libiji posebno čvrst.

Gotovo je, da je izbrala Arabska liga sedanji trenutek kot najbolj primeren za ureditev egiptovsko-sudanskega vprašanja, ker vidi, da so ZDA, Vel. Britanija in Francija zapletene v razne spore s Sovjetsko zvezo ter z «notranjim sovražnikom» v lastnih državah — s kominformisti. Opogumil jo je tudi angleško-perzijski spor, v katerem angleška vlada ni pokazala prevelike spretnosti in odločnosti. Enako računa z okolnostjo, da je volilni boj v Angliji politične stranke in javno mnenje začasno docela absorbiral. Nič manj važno je tudi to, da hoče vafdistična vladna stranka iz taktičnih in notranjih političnih razlogov obrniti pozornost na zunanje politične dogodke.

Toda prva poročila kažejo, da gre v vprašanju obrambe Sueškega prekopa ter obvladanja položaja v Sudanu za mnogo več kot za perzijsko petrolejsko vprašanje. Churchill ni zastonj izjavil, da predstavlja za Angleže in njihove zapadne zaveznike preklic egiptsko-angleškega dogovora mnogo težji udarec, kot pa polom v Abadanu. Zato ni tudi čudno, da je zunanji minister Morrison odločno izjavil, da bo odgovorila angleška vlada na vsako uporabo sile tudi s silo.

Vendar je položaj v Egiptu docela drugačen, kot pa je bil v Perziji. Ob Sueškem prekopu ima Vel. Britanija zbranih okrog 60.000 vojakov, ki držijo v rokah glavna vojaška oporišča. Isto velja za Sudan, kjer ima Anglija absolutno nadmoč, tu kontrolira vso upravo in zdi se, da ima na svoji strani tudi pretežno večino prebivalstva, ki noče zamenjati angleške oblasti z egiptovsko. Skratka, Vel. Britanija je v Egiptu in Sudanu obratno kakor v Perziji, nekakšna «beata possidens».

To pot so solidarne z angleško vlado tudi ZDA in Francija ter ostali njuni zavezniki. Vse te države imajo danes skupne strateške interese, ki jim preti nevarnost že na Sueškem prekopu. Da se tega dobro zavedajo, dokazuje okolnost, da so še nedavno pred izbruhom sedanje krize v Egiptu razpravljale o skupnem regionalnem obrambnem sistemu Srednjega vzhoda, pri katerem naj bi sodelovali tudi Egipt kot enakopravna država.

Tako bi obrambo Sueškega prekopa prevzele kolektivno vse te države in Turčija, angleške čete bi se umaknile iz Egipta, kar je pa glavno Angliji in Egiptu ne bi treba sklepati nove pogodbe. Glede Sudana pa zavzema Anglija stališče, da mora odločiti volja domačega prebivalstva. Egipčani so vse te predloge odklonili in zahtevajo brezpogojen umik angleške vojske iz kanalske cone, ukinitev vseh angleških predpravic v Egiptu in priključitev Sudana Egiptu.

Ob Sueškem prekopu bodo egiptovske čete poskušale onemogočiti preskrbo angleških čet z živili in vodo, toda to bodo običajno več ali manj nagajanja, ki bodo škodovala tudi Egipčanom, ker bo v kanalski coni zgubilo okoli 10.000 egiptovskih delavcev zaposlitev. Nemogoče si je misliti, da bi egiptovska vojska, ki ni dosegla posebnih uspehov niti nasproti Židom, mogla postati resna nevarnost za angleško posadko.

V Sudanu pa nima Egipt skoro nobene vojaške moči. Res je, da imenuje guverner egiptovski kralj, toda s tem konča praktično sodelovanje Kaira pri vladnem aparatu v Khartumu. Guverner je bil do sedaj vedno Anglež in tudi njegovi sodelavci in državni namešćenci so bili samo Angleži. Ti so vršili tudi pravosodje in skrbeli za šolstvo.

Zavedati se moramo, da pomeni že beseda Sudan deželo črncev in da sudansko vprašanje ne predstavlja za Egipt nacionalnega vprašanja. Interes Egipčanov v Sudanu leži edinole na vprašanju vode ali z drugo besedo Nila. Ta reka napravi od celotnih 6500 km dolge poti 3000 km preden prestopi egiptovsko mejo in kdor nadzira Sudan, nadzira tudi življenjsko žilo Egipta, kajti brez Nilove vode ni kruha, ni bombaža, skratka nobenega življenja.

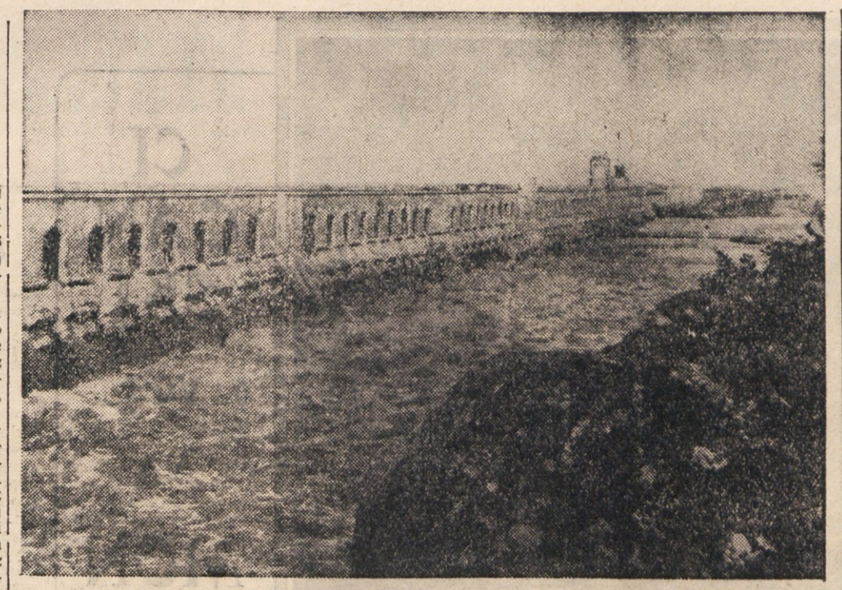
V angleško egiptovski konvenciji glede Sudana je bilo zato točno določeno, koliko Nilove vode sme uporabiti Sudan za svoje namakalne naprave. Ves sistem jezov, ki se začenjajo že ob Albertovem jezeru in pri izvirkih Modrega Nila ter se končajo pri ogromni vodni napravi v Assuanu, sloni na skrbno izračunani ekonomiji o uporabi teh količin, ki omogočajo Egipčanom, da jim obrodi letina dvakrat ali trikrat letno. Do sedaj je bila Vel. Britanija tista, ki je jamčila, da se bodo Sudanci držali dogovorov. Toda v Kairu se bojijo, da bi Anglija spremenila svoje stališče v tem vprašanju ali da bi v Sudanu prišel na površje nov Mahdi, ki bi izrabil vodo predvsem za izsušeno Nubijo in šele, če bi ostalo kaj Nilove vode, bi jo prepustili Egipčanom. V Egiptu si ne upajo na kaj takega misliti, zato hočejo združiti v eno državo vso Nilovo ozemlje.

Za Egipt predstavlja torej Sudan gospodarsko vprašanje prvega razreda, če nadalje pomislimo, da meri Sudan 2,6 milijonov kv.m in da je torej 5 krat tako velik kakor Francija.

Nasprotno predstavlja Sudan za Anglijo in ves Zapad važno strateško ozemlje, ker veže vzhodno in severno Afriko z Bližnjim Vzhodom. Izguba Sudana bi zadela zato tudi ZDA, Francijo in ostale zapadne države. Zamislimo si samo možnost, če bi v primeru mednarodne krize vdrla SZ v območje arabskih petrolejskih polj v Iranu, v južni Perziji in Iraku; Sueški prekop bi že v nekaj urah lahko napadli sovjetski bombniki. Edina direktna in kolikor toliko varna zveza z vzhodno Afriko in Indijo (poleg ovinka okoli južne Afrike) bi šla skozi Sudan, ki bi postal zaledje in pomembna žitnica zapadnih zaveznikov. — Zato bo tudi tukaj poskusila Anglija vse, preden se bo umaknila.

Drugače pa je politični položaj v Sudanu sledeč: Umma, to je stranka sudanske neodvisnosti, je na splošno naklonjena Angležem. Vendar je del te stranke naklonjen tudi Egiptu. Tako je strankin predsednik izjavil, da podpira njegova stranka zahtevo Kaira in da je treba takoj revidirati egiptsko-angleško konvencijo v Sudanu in pogodbo o Kanalu. Po zgledu Indije predsednik Umma ne odklanja angleške pomoči, toda hoče čimbolj skrajšati angleško egiptovski kondominij v Sudanu.

Gibanje za neodvisnost Sudana vodi tudi tako imenovana Ašiga stranka, ki je naklonjena bolj Egiptu. Med pristaši obeh teh strank obstajajo še verske razlike. Mahdijev vnuk in voditelj Umma se je šolal na Gordonovi univerzi v Khartumu in stremi verjetno za tem, da bi mu pripomogla Anglija (kot Abdullahu v Jordaniji) do kraljevskega prestola v Sudanu. Vendar je celo londonska «Times» pripomnila, da bi se utegnil postaviti Mahdijev vnuk kljub njegovi anglofiliji proti Angležem, če se bodo morali umakniti iz Egipta. Pri tem si misli, da bi imel s samimi Egipčani lažje delo.

Jez na Nilu v Sudanu. — Izboljšane namakalne naprave, ki prejemajo vodo iz Nila in njegovih dotokov, so dvignile donosnost sudanskega poljedelstva in so velikega pomena tudi za egiptovsko gospodarstvo.

Pogled na Khartum, glavno mesto Sudana, ki leži ob Modrem Nilu. Mesto je trgovsko središče med Sudanom in Egiptom ter med Sudanom in pokrajinami ob Rdečem morju. Khartum so l. 1886 zavzeli mahdisti in pri tem obglavili angleškega gen. Gordona. L. 1898 pa je mahdiste premagal pri Omdurmanu gen. Kitchener.

"NI ZLATA"

V ZNAMENJU ENAKOPRAVNOSTI MED NARODI

KI BI MOGLO POPLAČATI SOVJETSKA IZKUSTVA, KI "OSREČUJEJO" SATELITSKE DEŽELE...

Po kakšnih cenah prodaja ZSSR svoja izkustva satelitskim državam? Odgovor na to žalostno vprašanje nam daje uvodnik «Komsomolske pravde» od 12. julija t. l. V tem članku se že na običajen sovjetski propagandni način poveličuje pomoč, ki jo ZSSR daje takoimenovanim deželam ljudske demokracije. Članek je poln fraz laži in licemerstva in ne bi niti zaslužil posebne pozornosti, če ne bi vseboval jasnih besed o tem, kaj ZSSR zahteva od podrejenih dežel v zameno za «nesebično pomoč».

Izhajajoč iz trditve, da so sovjetski ljudje s svojo krvjo plačali osvobojenje teh dežel izpod fašizma in da so z njo zanetili novo življenje, ugotavlja list, da so delavci teh dežel ponosni, ker delajo po sovjetskih metodah in ker so dostojni učenci «sovjetskih ljudi» ter da «še danes bodisi v Pragi ali v Varšavi, v Tirani ali pa v Pekingu pravijo za človeka: «Ta je dostojen učenec sovjetskih ljudi, za tega človeka ne more biti večje radosti in nagrade».

List poudarja naprej, da je *«značaj sovjetskega človeka tak, da je vedno pripravljen deliti s svojimi prijatelji vse kar ima najlepšega in najboljšega».*

Tako sovjetski socialisti v vseh nadzorovanih deželah dele svoja izkustva, ki pa jih ni mogoče plačati z bogastvom teh dežel. «Komsomolska pravda» je našla za to dokaze v samem tisku teh dežel. Romunski petrolej n. pr. ne more poplačati teh dragocenih izkustev. To priznava celo romunski tisk. Navaja citat iz «Ljudsko demokratične Romunije», ki potrjuje: *«Če na eno torilce tehtnice postavimo to bratsko pomoč in ta najbogatejša izkustva, ki nam jih s tako nesebičnostjo dajejo sovjetski ljudje, ne bomo na vsem svetu mogli najti toliko zlata, da bi spravili tehtnico v ravnotežje».* Z drugimi besedami: Mi presrečni Romuni nismo v stanju, da vam vse to plačamo s petrolejem in niti z vsem zlatom na svetu; zato vzemite vse to in mi bomo živeli od vaše sreče. Koliko laži in licemerstva, kako nesramno se slepi javnost in kako drzna in brutalna priprava na ropanje vsega ostalega bogastva te dežele.

Poglejmo še, kako so na straneh «Komsomolske pravde» srečni češkoslovaški delavci. Ti so naravnost navdušeni nad sovjetskimi metodami. Sedaj že popolnoma obvladajo ruski jezik in se uče iz ruskih knjig. Ko je na konferenci najboljših češkili delavcev govoril neki sovjetski gost in ko je prevajalec skušal prevajati njegove besede, je po pisanju «K. P.» nastal v dvorani hrup. *Ugotovilo se je, da delavci ne žele prevajanja gostovega govora, ker da vsi razumejo ruski. Oni so se naučili ruski zato, da bi lahko čitali dela Lenina in Stalina».*

Govora je tudi o sreči na Poljskem in v Bolgariji. Tam gradijo nova mesta. Na Poljskem Novi Huti, a v Bolgariji Dimitrovgrad. To so mesta bodočih srečnih ljudi. Toda stvar je v resnici popolnoma drugačna. Novi Huti je kombinat železa, kjer predelujejo železno rudo iz ZSSR za ZSSR. Kakšna sreča in kakšna pomoč bratski Poljski! Kako bodo zadovoljni poljski delavci s takšnim nesebičnim darom sovjetskih specialistov! Razen drugih naravnih bogastev Poljske, se postavlja tako na tehtnico tudi znoj zasužnjenih poljskih delavcev.

V Dimitrovgradu grade zavod *«umetnega gnojila» «Stalin»*, ki bo proizvajal najboljše bolgarsko gnojilo — *znamenja imena* — za gnojenje bolgarskih njiv in vrtov. Proizvodi tobaka, jagod, cvetlic, malin, pšenice in vseh ostalih poljedelskih kultur pa bodo pripadli starejšemu bratu kot odplačilo za bratsko in nesebično pomoč, ki so jo dali sovjetski specialisti s svojimi bogatimi izkustvi.

Tako piše «Komsomolska pravda» in poziva delavce teh dežel, da se uče od sovjetskih ljudi in da se bore za mir na svetu in za enakopravnost narodov!

Pri vsem tem kominformovske propagandiste po svetu, ki do onemoglosti ponavljajo v tisočerih variantah smešnosti o rajskem življenju v satelitskih državah, prav nič ne moti dejstvo, da je «prva dežela socializma» prepredena s koncentracijskimi taborišči, ki jih razen nesrečnih sovjetskih državljanov, polnijo tudi prebivalci sovjetskih satelitov. O tem seveda molčijo ali pa kvečjemu s praznimi frazami zavračajo dokaze, ki se vse bolj grmadijo na osnovi izjav očividcev. V teh taboriščih, ki po svojih grozotah prav nič ne zaostajajo za nacističnimi, umirajo seveda ljudje zato da «poplačajo izkustva, s katerimi osrečuje ZSSR zaostale narode Srednje Evrope».

Bitke za potujčevanje slovenskih imen so se duševni očetje današnjega italijanskega nacionalističnega tiska v Trstu udeleževali z "ognjevito vnemo"

V zadnjem članku smo seznanili naše bralce s tem, kako je italijanska vlada izdala za potujčenje slovenskih in hrvatskih priimkov poseben zakon in imenovala še posebno posvetovalno komisijo, ki je sestavila vzorce, po katerih je potem tržaški prefekt našim ljudem kratko in malo zaukazal, da morajo po prejemu dekreta uporabljati nov od oblasti določeni priimek. Italijanski šovinisti so seveda zatrjevali, da vračajo priimkom njihovo prvotno obliko.

A. Pizzagalli, ki je bil predsednik te komisije in ki je spisal tudi knjigo «Per l'italianità dei cognomi nella provincia di Trieste», je navedel nekatera načela, katerih se je držala komisija pri svojem delu. Predvsem se je lotila potujčevanja priimkov, ki izvirajo iz imen svetnikov.

Odveč bi bilo pisati o tem, da so ljudje vseh narodov v Evropi po nastopu krščanstva dajali svojim otrokom te primke največ na željo duhovnikov. Toda v nekdanji Julijski krajini so imeli italijanski oblastniki tudi te priimke za poslovenjene, kot da so jih nekoč nosili samo ljudje italijanskega porekla. Tako so z enim mahom poitalijančili na tisoče izvirnih slovenskih priimkov. Zanimivo je, da se Vatikan in višje cerkvene krajevne oblasti niso zavzele za pravice našega ljudstva, čeprav so slonele te pravice na naturnem in po kanonskem pravu tudi na tako imenovanem božjem pravu ter so dopustile, da je Italija vzela našemu ljudstvu nekaj, kar mu je bilo najsvetejše.

Zgodilo se je torej, da so postali: **Adamič**: Adami, **Albreht**: Alberti, **Ambrož č**: Ambrosi, **Andrejčič**: Andrei, Andreucci, **Antič**: Antini, **Antončič**: Antonini, Antoni, D'Antoni, Antonelli, Antoniani, **Boštjančič**: Bastiani, Bastianutti, **Blažič**, Biagi, Biasini, **Florjančič** in **Ferjančič**: Feriani, **Filipčič**: Filippi, **Jakopič**: Iacobi, Iacobini, **Jurišević, Jurešić, Juričič**: Giorgi, Giorgetti, Giorgini in celo Giorgieri ter Di Giorgio in Giurissini, **Ivančič** v Giannini, De Giovanni, Di Giovanni, Giovannini in celo Vanzini in Giovanelli, itd.

Člani navedene komisije niso se prilagodili priimkov samo italijanski fonetiki, ampak so tudi sklenili, da bodo vsem priimkom, ki se po svojem pomenu lahko prevedejo v italijanski jezik, dali italijanski pomen. To so izvedli zlasti v primerih, v katerih izraža priimek poklic, narodnost in podobno. Tako so postali številni Slovenci s priimkom **Božič**: Natali, **Černač**: Nerini, **Černe**: Neri, **Černigoj**: Montenero, Neri, **Golobič**: Colombi, **Kozlovič**: Caprini, **Kovač**: Fabbro, Fabbretto, **Kovačič**: Fabbroni, Covacci ali celo Cocelli in Cova, **Ceh**: Cecchi, **Kranjc**: Carni, Cargnieli, Carniel, **Hrovatin**: Crovatini, **Cvetnič**: Fiori, **Car**: Cesare, **Cesar**: Cesare, **Dolenc**: Valle, **Dolinar**: Valli, **Gorkič**: Monti, **Gorup**, Montanari, **Hribar**: Monti, **Hvala**: Grazia, **Jazbec**: Tasso, Tassini, **Jelen**: Cervi, **Iskra**: Favilli, **Kamenšček**: Pietrini, **Knez**: Duca, **Kralj**: Re, Carli, Coralli, Crali, **Medved**: Orsi, Orsini, **Milost**: Graziani, **Nemec**: Tedeschi, **Mlinar**: Molinari, **Pišćanc**: Polli, **Podgornik**: Piedimonte, Piemontese, **Potok**: Riviera, **Znidaršič**: Sartori, Sarti, **Svetec**: Santi, Santini, **Sedmak**: Setimo, **Slama**: Della Paglia, **Sušteršič**: Calzolari, Cagligari, **Vedopivec**: Bevilacqua, **Zorovič**: D'Alba itd, itd.

S pravo naslado pa so se gospode pri potujčevalni komisiji vrgli na priimke s končnicami ič, čič, vič. Glede teh so sklenili: «Che prefissi e suffissi stranieri dovessero cadere inesorabilmente», tako da Pizzagalli v svoji knjigi ugotavlja: «I suffissi slavi ich, cich e vich **furono rimandati oltre il confine**, non convertiti nemmeno in una desinenza in ci, **per disperderne anche una possibile eco** e si videro succedere dagli ambitissimi diminutivi ini, elli, etti» To se pravi: da morajo tuje predpone in pripone neizprosno odstraniti. Slovanske pripone ič, čič in vič smo poslali čez mejo in jih nismo spremenili v končnico ci: či, da smo s tem uničili tudi morebiten odmev in jih nadomestili z zaželenimi pomanjševalnicami ini, elli, etti. Na strani 98 pa je avtor povedal še to, da je komisijo vodilo še načelo: «Basta che il cognome sia italiano e che sia finita con questo ich una buona volta per sempre», ali po naše: Dovolj, samo, da postane priimek italijanski in da bomo s temi ič enkrat za vselej končali.

Nadaljnjim stotinam in tisočem naših slovenskih ljudi je imenska komisija naklonila italijansko pravopisno obliko. Oglejmo si vodič za vasi tržaške slovenske okolice, da ne govorimo o mestu samem, in spoznali bomo, da so vsem priimkom, v kolikor jih niso docela poitalijančili, predrugačili slovensko pravopisno obliko, kot da mi nimamo pravice pisati svojih imen v slovenskem pravopisu in da se moramo vpravpri navajanju priimkov in imen posluževati italijanskega pravopisa.

Žerjal se je moral «prekrstiti» v Zerjal, **Skerlavaj** v Scarlavai, **Skerjanc** v Scherianz, **Racman** v Ratzman, **Zagar** v Zagar, **Gerlanc** v Gherlanz, **Stoka** v Stocca, **Kočevar** v Cocevar, **Legiša** v Leghissa, **Mužina** v Musina, **Cibic** v Zibiz, **Pirjevec** v Piriavez itd. itd. Zares, če tujec, ki ne pozna narodnostnih razmer Trsta in njegove okolice, površno pogleda vodič, bo dejal, da v Banah, Bazovici, na Kontovelu, v Lipici, Gropadi, Padričah, na Opčinah, Proseku, v Sv. Križu, Trebčah, Nabrežini, Devinu itd. ni nobenega Slovenca, ker ni zasledil niti enega priimka, ki bi nosil «barbarsko»-slovansko obliko.

Tu in tam so člani komisije za potujčevanje priimkov imeli velike preglavice. Ko so naleteli na slovenski priimek Vrabec, so mu poleg oblike Passeri, ki je navaden prevod slovenskega pomena te besede, dali tudi obliko Urbis, češ da izvira Vrabec iz latinskega urbis. Pizzagalli je tako ciničen, da glede priimkov, ki so jih kar prevedli v italijanščino, pripominja: «Ma le più eleganti riduzioni si ottennero mercè le traduzioni», kar pomeni, da so najbolj elegantne spremembe priimkov dosegli po zaslugi prevodov. Pri tem se sklicuje na priimek **Križmančič**, ki so ga spremenili v Crociati, **Car** v Cesari, **Znidaršič** v Sartori in nemški Kaltenbrunner, ki pomeni dobesedno mrzel studenec, v Freddofonte.

Pizzagalli priznava, da spremeniti priimek ni isto, kot spremeniti obleko ali vrsto cigarete, kajti vsak priimek je vezan na spomine, tradicijo, preteklost in predstavlja moralno premoženje vsakega posameznika ali družine. Kljub temu so on in ostali člani komisije s ponosom sodelovali pri tem sramotnem in nekulturnem delu. Tako nadaljuje: «Queste ragioni giustificano il numero non stragrande delle domande»; toda, ko so oblasti uvidele, da je «prosilo» le malo Slovencev in še to na pritisk za nov priimek, so po tem neuspehu začele Slovencem groziti in nanje vplivati.

Sveste si svoje moči, so italijanske oblasti na pobudo komisije, prišle na misel da bi morali vsi člani družine nositi isti priimek. Dokler je prefekt spremenil priimek z dekretom, se je to obneslo, v primerih pa, ko je nekdo zaprosil za spremembo, so nastale težkoče: V mnogih družinah se je dogodilo, da eden ali več članov niso soglašali s tem, če je na pr. oče zaprosil za spremembo priimka. Imamo tudi primere, da so prosilcu spremenili priimek Starec v Vecchiet, njegovim otrokom pa v Del Vecchio, Vecchietti in celo v Starace! Nastali so zaradi tega družinski spori. Podobne posledice so se pokazale zlasti še med ločenci, pri vdovah itd. Fašistična stranka se je zavzela celo za to, da smejo zakonski otroci z neitalijanskim priimkom pridobiti priimek po materi, če ima ta italijansko obliko. To je bilo v nasprotju z načeli družinskega prava, toda na predlog tržaškega prefekta je pravosodno ministrstvo v Rimu dovolilo tudi takšno spremembo.

Po navodilih pravosodnega ministrstva je bilo dovoljeno «pomagati tistim, ki so želeli spremeniti priimek, z nasveti in prepričevalno besedo»: «compiere un'opera di persuasione. era lecito consigliare, suggerire, convincere». **To delikatno nalogo**, tako Pizzagalli, **je prevzelo fašistično pokrajinsko tajništvo**, ker se je zavedalo, da je sam Duce pripisoval temu vprašanju poseben pomen ter spoznal, da je treba spraviti priimke v novih pokrajinah v sklad z novim položajem, ki je nastal po Vittoriu Venetu.

Čeprav dokazujejo že ta priznanja in opombe avtorja knjige «Per l'italianità dei cognomi nella provincia di Trieste», da ni šlo za «nasvete», ampak za teroristično nasilstvo, bi bilo prav, da bi si Zavezniška vojaška uprava zapomnila še naslednji odstavek: «Pobudo je prevzel osebno fašistični pokrajinski tajnik ing. Cobolli - Gigli, ki je ukazal, da morajo biti vse politične organizacije, sindikati in podružnice Dopolavora na razpolago vsem tistim, ki hočejo spremeniti svoj priimek, z nasveti in sugestijami. Ustanovili so že posebno posvetovalno tajništvo, ki mu je predsedoval odvetnik Piero Pieri, nekdanji član direktorija pokrajinske federacije fašistične stranke...»

Posebno pohvalo je prejel v že imenovani knjigi tržaški tisk z naslednjimi besedami: «I giornali di Trieste **per questa battaglia** dei cognome spiegarono il più acceso fervore». Zares, to je bila prava bitka za potujčevanje slovenskih priimkov in duševni očetje današnjega tržaškega nacionalističnega tiska so se udeležili te borbe z «ognjevito vnemo».

Toda Pizzagalli je priznal tudi naslednjo kulturno sramoto, za katero smo Slovenci dobro vedeli: V tržaški sirotišnici, kjer je bilo vselej tudi mnogo slovenskih otrok, so na pobudo upraviteljev in varuhov spremenili priimke tudi slovenskim sirotam. Pisec pravi, da je pomenil za otroke dekret o spremembi priimka **«sončni žarek»**, čeprav je bil to najostudnejši akt nad nedolžnimi otroki, ki semo zaradi svoje mladosti niso mogli protestirati proti temu zločinu.

Konec leta 1928 je bilo vloženih 7543 prošenj za spremembo priimka; samo v Senožečah jih je bilo 93, čeprav vemo, da ni bilo tam pred prihodom Italijanov v naše kraje nikdar niti enega Italijana. Pizzagalli se baha, da so s 5000 dekreti italianizirali priimke 11.881 osebam in da bo prefektura v kratkem izdala dekrete o uradni spremembi priimkov približno 50.000 Tržačanom, med katerimi bo 380 oseb samo v Trstu, ki imajo slovenski priimek Bizjak.

Avtor navedene knjige je pripomnil, da **bodo vsi tisti, ki ne čutijo italijansko, ohranili svoj barbarski priimek.** V resnici se je prepričal, da je lahko naštel na prste tiste Slovence, ki so čutili italijansko. Zato je moral v svoji knjigi pozvati oblasti, naj nadaljujejo s potujčevanjem priimkov z besedami: «Giacchè il rinnovamento si è iniziato, è bene che sia compiuto», ali po naše, ker smo pričeli, moramo dokončati. V zadnjem stavku pa je vzkliknil: «Sappiamo tutti che più dell'esempio, deve valere il desiderio del Duce!» — Duce. Mussolini je tako zahteval, ta človek, ki je stregel po življenju ne samo slovenskemu in hrvatskemu ljudstvu, ampak tolikim drugim svobodnim narodom, med njimi tudi angleškemu in ameriškemu narodu, ima še danes zagovornike. Mislimo, da je čas, da ZVU uradno razveljavi vse dekrete o potujčevanju priimkov, ki so bili izdani od l. 1919 dalje in s tem vsaj deloma popravi sramoten ukrep, po katerem morajo naši ljudje vlagati posebne v italijanščini pisane prošnje, da jim oblasti vrnejo njihov slovenski priimek!

Pizzagalli: *"Sappiano tutti che più dell'esempio deve valere il desiderio del Duce..."* **in željo tega fašističnega zločinca še danes upoštevajo v coni A Tržaškega ozemlja**

Modulo di decreto per restituzione alla forma italiana

Div I. - N. 11419/

IL PREFETTO DELLA PROVINCIA DI TRIESTE

Veduto l'elenco dei cognomi da restituire in forma italiana, compilato a sensi del par. 1 del D. M. 5 agosto 1926, il quale contiene le istruzioni per la esecuzione del R. D. L. 10 gennaio 1926 N. 17 esteso a questa provincia con R. D. 7 aprile 1927 N. 494;

Decreta

Il cognome del Sig.....

nat..... a..... e residente a.....

è restituito nella forma Italiana di.....

Uguale restituzione è disposta per i seguenti suoi familiari:

1	..... di.....	nat... il.....	.....
2	..... «	«	.....
3	..... «	«	.....
4	..... «	«	.....
5	..... «	«	.....
6	..... «	«	.....

Il presente decreto sarà, a cura dell'autorità comunale, notificato all'interessato nei modi indicati al par. II del citato D. M. 5 agosto 1926 ed avrà ogni altra esecuzione prescritta nei successivi par. IV e V.

Trieste,.....

Il Prefetto

Italijanske oblasti so napravile kar tiskovine za dekrete, s katerimi so določile Slovencem in Hrvatom poitalijančene priimke. Iz besedila spoznamo, da se sklicuje prefekt na sezname priimkov, ki jih je posebna komisija sestavila za vzorec

KULTURNI DOM

SEZNAM ST. 29

Za Kulturni dom v Trstu so prispevali:

Tavčer Josip 1000, Planinšek Karel 500, Ivan Križ in Vladimira Sancin 10.000, Malalan Karel 500, Pagon Andrej-Ogarev 500, Gamek Jadranka 500, Jereb Tone 1000, Lipovec Franc 500, izkupiček izleta v Roč, ki ga je prireditelo Prosvetno društvo «Srečko Kosovel» 14. oktobra, 10 000, Vata Marica 200, Vata Valerij 200, Vata Tina 100, N.N. 600, Bolè Stanislav 1000, Puntar Albin 500, Josip Natlačen 300, Gabrijela Trobec 150, Pečar Marija 400, Samsa Mara 2000, Alojz Rebula 500, Margerita Sčuka 200, N. N. 50, Slavko Stoka 1000, Franc Babič 1000, Ivančič Josip - Ježin očstopa nakazani honorar 1080, Petrovič Jožica 400, Danev Marija 1000, Zlobec Zorka 500, Doles Ivo 200, Pertot Ivo 500, Milič V. 300, Makovec R. 200, Karlš Mila 300, Lupine Stanko 1000, Savio Alma 200, Pertot Ladislav 500, Zadel Anton 500, Mozetič Karel 500, Pertot Vida 300, Princič Stubelj Sonja 500, I. P. 800, Starc Stanko 200, Kralj Anica 400, Meden Gizela 1000, Vuga Justina 500, Nardin Anton in Zora 1000, Leopuščak Amalija 1000, Sčuka Anica 340, Sčuka Tončka in Jože 5.000, Glažar Franc 600, Gorkič Josip 1000, Samsa Bogo 500, Pertot Josip 660, Furlan Danilo 200, Bolčič Milan 1000, Smeraldi Ivan 600, Udovič Vera 1000, v počastitev spomina Mirka Poliča daruje Marij Sila 5.000, Cilenšek Rado 1000, Barovina Ana 180, Pangerc Josip 300, N.N. 100, Rutar Josip 100, Rosini Otilia 100, Vojko 50, Tavčar Gorazd, Smiljana in Darinka 1000, Pavla Železnik 500, Zivic Alojz 500, Franovič Edvard 400, Kisič Josip 100, Pipan 100, Božič 50, Železnik Pavla 1000, Bertok 50, Adami 50, N.N. 150, Stepančič Miro 200, N.N. 100, Adamič 50, Bernetič 50, Riosa Anton 50, Kis 50, Egon Kraus 1000, Franc Kavs 1000, Romana Jurišević 500, Polda Gruden 500, Mario Magajna 1000, Boštjan Zagar 1000.

Skupaj L 72.710
Prejšnji znesek » 5.144.466

Skupni znesek L 5.217.176

KDO BO KOGA?

Živimo v atomski dobi ali bolje: v dobi tekme atomskega oboroževanja. Prvi so uporabili, kot znano, atomsko bombo Amerikanci proti Japonski, leta 1949 pa so prvikrat preizkusili to morilno orožje v ZSSR. Po cenitvah ameriškega lista «Atlantica» razpolagajo ZDA sedaj s kakimi 1000 atomskimi bombami, ZSSR pa z 200 bombami. Te cenitve temelje na prepozicijah o nagli izdelovanja bomb v obeh državah.

Nič manj zanimivi niso podatki o številu letal v obeh državah. Po podatkih lista «News Chronicle» so dvignili v ZSSR kapaciteto industrije letal do maksimuma, t. j. na 19.000 letal letno; od teh 7000 lovcev večinoma na reakcijski pogon, 4000 lahkih bombnikov, 1000 težkih bombnikov, 4000 transportnih letal in 3000 šolskih ter drugih letal.

V ZDA pa so, po podatkih iz diskusije v ameriškem senatu, proizvedli do vojne na Koreji povprečno 1000 letal na leto, od junija 1950 pa do junija 1951 3000 letal, po planu pa bodo od junija 1951 do junija 1952 izdelali 50.000 letal na reakcijski pogon in bombnikov za strateško bombardiranje.

FOTO M. MAGAJNA

CIGANSKI VOZ NA MONTE BELU

ALBENA

(Iz zbirke "Šibilj in druge črtice")

JORDAN JOVKOV

NEDELJSKA ČRTICA

Na cesti med krčmo in Horozovim mlinom se je ustavil voz, pripravljen za pot. S tem vozom naj bi odpeljala dva stražnika Albeno v mesto. Z ulic in z dvorišč so pritekle ženske gledat, take, kot so bile pri delu in so si še med tekom privezovale rute ali pa si spuščale zavihane rokave. K vozu so se bili nagnetli tudi vsi, ki so bili v mlinu, in nikdar se ni nagrmadilo tam toliko ljudi kot sedaj pred veliko nočjo. Gori na griču je bilo videti Albenino hišo, od koder so jo odpeljali. Bilo je, kakor bi se odražal tudi zunaj strašni uboj, ki je bil v nji zagrešen. Medtem ko so bile ostale hiše pobeljene in so se bleščale v čistosti z belimi stenami in modrimi okrasi, je bila Albenina zapuščena, razdejana in razrita, kakor da je vanjo treščilo. Dva stražnika sta bila tam, eden pri vratih, drugi pri oknu, a v hiši je bila Albena.

Marskaj in mnoge drobne dogodivščine, ki jih sicer ne bi nihče opazil ali bi jih pozabili, so se sedaj znova zbudile v spominu in ljudje so jih pripovedovali ne prvič in tudi ne drugič. Vsakdo je hotel povedati, kako je vse to vnaprej vedel in slutil. Bili so celo kmetje, ki so čakali, da pridejo k mlinu na vrsto, že pred tremi, štirimi dnevi, in so se zato šteli za bližnje priče dogodka. Nekateri med njimi so pripovedovali do najmanjših podrobnosti, kje in kako so sedeli tistega dne, kako so najprej govorili o štorkljah, ki so priletele tako zgodaj, kako so nato pogledali na njive in si pravili, katero leto so bile prav tako zelene, tako goste in zarasle, tako da je bilo treba pognati živino nanje, da jih je nekoliko poteptala. Sele nato — so pripovedovali — ko so gledali, kako so se žene trudile, da bi počistile za veliko noč, so videli tudi Albeno, ki je hodila po dvorišču. Tudi iz daljave si mogel spoznati po njeni hoji in vitki postavi, kako je lepa. Toda niti tega niti naslednjega dne ni prišla k vodnjaku pri krčmi niti k mlinu, kjer je delal Kucar, njen mož.

Ako bi ne bil ubit prav ta Kucar, bi ga bil komaj kdo omenil. Bil je neznatem, zanikrn in preprost človek, ki je samo delal in molčal. Neutrudljiv kakor stroj, vas zaprašen od moke je prenašal težke vreče, in čeprav je bil vsak dan in vsako uro tam, so ga srečavali in šli mimo njega, kakor da ni bil živ človek, temveč nekakšen neživ stvor. Spočetka so govorili o njem, toda le zato, da so se čudili, kako je mogoče, da je dobil tak bojazljivec, kakor je bil, tako lepo ženo, kakor je bila Albena. «Lepo jabolko vendar le svinja požre», so rekli, nato so prenehali govoriti o tem in se niso več zanimali zanj. Tudi v vasi so pozabili nanj. Sedaj so se nekateri spomnili, da je ta molčeč in potrpežljiv človek postal zadnje dni nekam razdražljiv in ujezljiv. Poznal je le enega gospodarja nad seboj — Njagula, mojstra mlinskih kamnov v mlinu. Le njega je ubogal, njemu je bil vdan, kakor služenj. Toda dva, tri dni pred ubojem, ko mu je Njagul nekaj velel, se je Kucar vznemiril, nekaj mrmral in ga gledal krivo kakor bik. Podoba je bila, kakor da ga je že sam Njagulov pogled in glas ujezil.

V sredo pred veliko nočjo se je razneslo, da je Kucar umrl, in ko so se spraševali, kako in zakaj, se je razširila vest, da je bil ubit. Njegov otrok, še prav majcen, komaj dve leti star — ravno v tem so videli prst božji — je povedal, da je ponoči vrgla mati očetu predpasnik čez obraz da je nato prišel neki človek in se z njim boril. Bil je v površniku in na njem je bil ovratnik iz kožuhovine. To je otrok povedal, več tudi ni bilo treba. Albena je priznala in izpovedala resnico. Toda kdo je bil tisti mož, tega kljub vsem prigovarjanjem in grožnjam ni izdala.

Od tu dalje je bil ded Vlasju glavna priča o tej zadevi. Bil je človek brez posla, veseljak in brbljač in se je sleherni dan potikal okoli krčme pri mlinu kakor pes okrog mesnice. Če so se ljudje opijanili, je prišel ded Vlasju bliže, se smejal z njimi, pel z njimi in na mizo je prišel tudi kozarec zanj. Tu v krčmi pri mlinu je naletel na človeka v kratkem površniku in s krznenim ovratnikom. Bil je svetlolas in lep, kučmo je imel potisnjeno nazaj, lasje so bili nakodrani. Takoj se je opazilo, kaj mu je rojilo po glavi; drugi okoli njega so vpili in peli, a on je, kakor da je gluh, gledal samo Albeno, kako hodi po dvorišču in spraševal samo po nji. Dva dni je ostal, nato je izginil. Naslednje jutro se je izvedelo, da je Kucar ubit.

Dober fant je bil, ded Vlasju je z njim jedel in pil, toda pri vsem tem ni mogel prikriti resnice. Iz njegovih besed so posneli, kdo je in od kod je človek s krznenim ovratnikom na površniku in so ga zaprli. Sedaj so ga zaslševali na občini. Rekel je, da nič ne ve. Le po njem! Kmalu bo tudi on, kakor je Albena, priznal resnico.

«Prihajajo!» je zakričal nekdo. «Albeno vodijo!»

Množica se je zgrnila okrog voza, z griča je prihajala Albena in za njo dva stražnika. Vsi so vedeli, da je Albena želela, kot poslednjo milost — in to so ji dovolili — da se je oblekla po lastni želji. Zato se je tudi zamudila. Sedaj je prihajala, lepo oblečena, kakršno so le redko kdaj videli.

«Zakaj se je nališpala?» je rekla neka žena. «Saj gre na vislice, ne pa na sva bol»

«Tudi na vislicah hoče biti lepa.»

«Ej, ta lepota! Ta jo je pogubila...»

Ded Vlasju, ki je bil tudi tu, je mahal s palico pred seboj. Sedel je in zopet zamahnil.

«No, ded Vlasju», se je zasmejala mlada žena, «ali se tepeš z vragom? Zakaj mahaš s palico?»

«Maham. Gledam, ali jo bom zadel in pobil, ko bo šla mimo. Tako jo bom po glavi, da bo pomnila. Na mestu naj jo sodijo, to ni čvrednico.»

Albena je bila že blizu. Sla je naprej in za njo oba stražnika. Ni bilo človeka, ki bi ne poznal Albene, toda ko so jo zopet videli od blizu, je vsem zastal dih. Albena je bila ista Albena, le smejala se ni, njene oči se niso lesketale kakor prej, temveč so bile vdrte pod tanke veke in so gledale v tla. Nosila je modro obleko in kratek telovnik iz lisičje kože. Rokе je ponižno držala spredaj, kakor bi šla v cerkev. Ko se je znašla med dvema stenama ljudi in je vzdignila oči, je bil njen pogled, ki ga je poznal vsak moški, še lepši, kajti nekaj trpečega je bilo v njem. S tega belega lica in od njene postave je vel čar, ki je motil in mamil. Pregrešna je bila ta žena, toda bila je lepa! Ženske, ki so se namenile, da bi jo opsovale, so molčale, tudi palica deda Vlasjuja se ni premaknila.

In v tej tišini, v nekaj trenutkih se je zgodilo čudo: omehčala so se najtrša srca, sočutje in dobrohotljivost sta žarela iz oči mož in žena.

«Oj, Albena, oh hčerka», je zajokal ženski glas. «Kaj si storila, Albena!»

«Oj, Albena, Albena!»

Albena je obstala.

«Tetka Dimka», je vzkliknila. «Odpusti.» — Potem se je obrnila na drugo stran: «Ljuca Todorka, Sava, odpustite! Zbogom, zbogom vsi!»

Mnogi so že jokali. Albena pa je stopala dalje prav tako

(Nadaljevanje na 7. strani)

IGOR STRAVINSKI

in njegova poslednja opera «THE RAKE'S PROGRESS»

Že dolgo ni noben kulturni dogodek tako zelo razgibal glasbenega sveta kakor štirinajsti glasbeni festival v Benetkah, na katerem so predvajali zadnje delo ruskega skladatelja Igorja Stravinskega, *opero «The Rake's progress», «Rakewellova življenjska pot» ali kakor so jo Italijani preimenovali* «Kariera razuzdanca».

Stravinski je v svetovni glasbeni literaturi znan kot skladatelj baletov «Zar — ptica», «Petruška» *in* «Posvetitev pomladi». *V teh skladbah je že prešel iz ruskega realizma v impresionistični stilni izraz ter se opri na primitivno melodiko. S «Posvetitvijo pomladi» se odtegne vplivu Wagnerja in Straussa in njegov «Slavček» je že znak nove usmerjenosti, kajti kaže odslej vedno več smisla za orkestralne skladbe, v katerih uporablja najmanjša muzikalna sredstva Stravinski se naslanja sprva največ na rusko ljudsko motiviko, nato pa preide tudi na motiviko raznih drugih narodov. V tem stilu zloži «Pavlihо», toda nadalje zapusti svojo dobo in se navzame ne le oblik, marveč tudi pravil glasbenikov 17. in 18. stoletja. S svojimi deli se je uvrstil med najvidnejše moderne skladatelje, ker je vnjih pokazal izvirnost, revolucionarnost in izredno umetniško ustvarjalno silo. Njegova glasbena dela iz časa med 1920 do 1930 kažejo ves glasbeni razvoj zadnjih 300 let ter skladateljevo preobrazbo iz izključno ruskega skladatelja v evropskega.*

Med njegovimi stvaritvami so znane še simfonija, ki jo je složil ob Debussyjevi smrti, dalje sonate, serenate, koncerti in oratorijska opera «Kralj Edip». *V tej operi je Stravinski dosegel višek v zborih. Kmalu je sledila antično usmerjena opera* «Persefona».

Ni čudno, da se je zanimanje vseh glasbenih strokovnjakov in kritikov osredotočilo na zadnjo stvaritev že skoro 70-letnega ruskega skladatelja. Stravinski je komponiral to opero že od l. 1948 in sam jo ima za svoje najobsežnejše in najvažnejše delo. Ideja za opero se mu je porodila ob skupini bakrorezov angleškega slikarja in bakrorezca Viljema Hogartha iz XVIII. stoletja. Libreto mu je napisal Chester Kallmann po pesnitvi pesnika Audena.

Osnovni motiv opere sloni na faustovsko-mefistofelski tradiciji z variantami ter na pradavnih bajkah. Glavni junak je Tom Rakewell, ki mu Nick Shadow naznani, da je postal dedič zelo velikega premoženja. Tom mora Nicka vzeti v službo ter ga po dogovoru nagraditi. Tom zapusti svojo zaročenko in gre z Nickom v London, kjer se preda razuzdanemu življenju. Na Nickovo prigovarjanje se poroči z žensko, ki je nosila brado in so jo zaradi tega kazali v cirkusu. Toda zakon se ne obnese, predaja se raznim pustolovščinam, dokler ne pride dan plačila. Tom in Mefisto vržeta kocke, ki naj odločijo, ali bo Tom moral dati svojo dušo vragu. Zmaga Tom, ki ga ščiti zvestoba njegove zaročenke Ane. Vendar pa se Nick maščuje nad Tomom, da mu vzame razum in tako konča Tom v norišnici, kjer preživi zadnje dneve pred smrtjo v prividu ljubezni.

V epilogu opere je poudarjena večna resnica, da vrag najde vedno rodovitna tla za svoje žrtve.

«Kariera razuzdanca» je torej zgodba o propadu človeštva. Sicer izhaja iz starih angleških bakrorezov in jo je poetično obdelal pesnik Auden, vendar ima idejno zvezo z nazori in z junaki znamenitih ruskih pisateljev Dostojevskega in Andrejeva. V delu «Življenje človeka» na pr. prisostvujemo postopnemu propadanju človeka do popolnega duševnega razkroja, vidimo, kako v blaznosti umre v okolju obupancev. In tudi isto pošastno pojavo iz «Moža v sivem» srečamo v Mefistu Stravinskega, simbolu uničujoče usodnosti.

Tudi je važno poudariti, da se je ruski skladatelj, ki je svoj prvi pouk prejel pri Rimskem Korsakovu, otresel vpliva dotedanje ruske operne glasbe, dasi slonі sila in lepota «Kralja Edipa» na zboru.

Ko gre za vprašanje, ali je Stravinski s svojim delom ustvaril umetnino, so kritiki različnih mnenj. Tako sodijo nekateri, da moramo sicer občudovati formalno zgradbo opere in vso vnemo, s katero se je skladatelj lotil dela, mislijo pa, da mu je uspelo ustvariti le okvir, a ne slike, podstavek, a ne kipa. Ti kritiki trdijo, da prepletajo Rakewellovo zgodbo nekoliko Don Juan nekoliko Faust. Tudi muzikalno slišijo v arijah, kavatinah, recitacijah nekatere vplive Mozartove operne glasbe. Zato menijo, da bi bolje storil, če bi pustil morebitne vzore pri miru in prikazal samo svojo glasbo, ki je dala izraz naravnost svoji dobi.

Drugi pa zopet pravijo, da je najbolj prevzela poslušalce glasba prvega dejanja, v drugem in zlasti v tretjem dejanju pa se zgublja v meditacije, dasi je do konca vedno živa in privlačna, kajti melos spremlja glasba, v kateri je čutiti mogočno in iznajdljivo spretnost skladatelja. Muzikalna snov ima čudovito instrumentalnost, zvok je čist, izbran in živ, ritem ne zatajuje starega utripa Stravinskega, s čimer naj bi bil skladatelj prekosil samega sebe.

Seveda je glasbenik kakor Stravinski znal tudi pri tem ne preveč posrečenem eksperimentu vžgati iskre ter tu in tam zanetiti ogenj, zlasti v zborovskih partih in v nekaterih scenah.

K splošnemu uspehu so mnogo pripomogli znani elementi, kakor prisotnost skladatelja, ki je opero dirigiral, odlično izvajanje orkestra, zbora milanske Scale in izvrstni solisti.

Ob uprizoritvi Stravinskega opere se je znova pojavil zanimiv problem o tem, ali je opera še vedno pravi muzikalni izraz ali se ni morda že preživela. Tako zatrjujejo nekateri glasbeniki, da je opera postala sterilna, da ni več osebami na odru globoke notranje psihološke in dramatične povezanosti, opera je vse stoletja ostala «drama z več glasovi», ki je hlastala po mnogokrat plitkih efektih melodij. Pokazala se je potreba notranjega doživetja oseb, ki nastopajo v operi, kar pa že lahko in morda najbolje izraža simfonična glasba, kakor jo je vpeljal Wagner in za njim še drugi modernejši skladatelji. Nastane vprašanje, v koliko je ta problem rešil Stravinski?

«The Rake's progress» je najznačilnejši sad neoklasičnega sloga; kakor išče človek današnjega časa povratek k formi, tako išče Stravinski tisti smisel oblike, ki jo je nemogoče popolnoma doseči v današnjem neurejenem svetu. S tem da je napisal opero po klasičnem vzorcu, je mnogo tvegal, ko je prenesel zakone nekega objektivnega sveta in čistega reda v središče današnjega neurejenega časa. Kljub očitku, da je posegal po vzorcih iz preteklosti, kaže po mnenju kritikov njegova opera novo smer. Vsekakor je ta opera znak skladateljeve sposobnosti in globine, tako da bo to Stravinskega delo ohranilo trajne življenjske sile.

Sodobni ustvarjalec oper bi moral opustiti vse postranske elemente kot n. pr. balete, scenske efekte, volcalno preobloženost in paziti predvsem na dramatično dogajanje in instrumentalno glasbo. Osebe bi morale izpolniti samo nujne momente dramatičnega razvoja. Dejanje bi se moralo razvijati enostavno, naglo in povezano in glasba bi morala izražati dramo. Zdi se, da Stravinski s svojim delom ni dovolj zadostil novim zahtevam operne skladbe.

PROBLEM OPERE:

ALI JE OPERA ŠE AKTUALNA IN V KAKŠNO SMER NAJ BI SE RAZVIJALA?

Igor Stravinski in pesnik Auden.

Novi ANGLEŠKI FILMI kažejo neomejen pogum in iskanje novih poti

FILMI: "Zločin v katedrali", "Tolpa Lavenderja Hilla", "Za nas ni počitka" in "Beli hodniki" so dosegli velik uspeh na beneškem festivalu

V zadnjem času uživajo angleški filmi precej slovesa. V njih namreč zasledimo zlitost dramatičnih in dokumentarnih elementov, lepo igro, dejanju primerno okolje ter angloSaški humor. Iz vrst neodvisnih, toda naprednih filmskih proizvajalcev je izšlo v zadnjem času več filmov, ki kažejo neomejen pogum v iskanju novih potov. Nedvomno sodijo med najboljše sodobne filme tisti, ki jih je Anglija poslala na letošnji beneški festival in zanimivo je vedeti, kakšen uspeh so tam dosegli.

Film «Zločin v katedrali», po istoimenski religiozni tragediji v verzih francoskega pesnika T. S. Eliota je vzbudil veliko pozornost in bil nagrajen za najboljšo scenografijo. Pesnitev govori o borbi okrog leta 1149, ki jo je vodil canterburiški nadškof Thomas Becket proti svojemu kralju Henriku II., ki je hotel cerkev podrediti posvetni oblasti. Zgodba se prične s sestankom nadškofa in kralja, nakar mora Becket v pregnanstvo in ko se po sedmih letih vrne v Canterbury, ga ljudstvo slovesno sprejme: Nadškof gre molit v katedralo, toda tam ga skuša hudobni duh: najprej mu prigovarja spravo s kraljem, nato mu svetuje, naj cerkev podredi posvetnemu vladarju, zdaj ga zopet zavaja, da se zveže s tujcem proti kralju in končno, naj se z žrtvijo poniža na zemlji, da bo povišan v nebesih. V tem pridejo v cerkev štirje vitezi s kraljevim ukazom, da prekličejo izobčenje, ki ga je papež izrekel za tiste škofe, ki so kronali Henrika brez papeževega privoljenja. Nadškof se upre, vitezi pa se vrnejo oboroženi in Becket jim mirno dovoli, da ga umore. Ljudstvo užaloščeno pade na kolena pred njegovim truplom.

Režiser Hoellering je to zgodbo v celoti prenesel na platno. Eliot sam je izjavil, da je s Hoelleringovo režijo zadovoljen, ker so njegovi verzi prišli do prave veljave; medtem pa pravi kritika, da ni Hoelleringov film dostojen Eliotovih verzov. Hotel je pač najbolj umljivo prikazati poetični tekst, toda preveč v didaktičnem smislu. Da bi pa seveda veličina dela prišla do pravega izraza, bi bil potreben režiser poduhu, enak Eliotu ali pa tako izobražen kot Laurence Oliver, ki je znal prenesti na platno Shakespearovega «Hamleta» in «Henrika V.» Vseh teh darov pri Hoelleringu ne zasledimo, je pa pokazal veliko spoštovanje do dela in se kolikor mogoče držal teksta, tako da poteka dejanje ob lepih in mogočnih verzih z vso visoko dramatičnostjo vzvišenih situacij.

S scenografijo se mu je posrečilo zadeti bistvo dobe, ne skladajo pa se realne slike v naravi z nadzemskimi scenami v katedrali. Tudi ritem filma na mnogih mestih zadovoljuje in verno sledi Eliotovim verzom, vendar pa ni njih počasni tempo in monotonost delu v prid. Je pa film tako polna čara, da pobija polemike, ki se še vedno niso polegle glede vprašanja, ali je uspešno, da gledališko delo prenesemo v film. Toda ne glede na nekatere pomanjkljivosti ostane film plemenit napor prikazati najčistejši utrip sodobne moderne poezije in opozarja na možnosti, ki jih film nudi pesnikom.

Na beneškem filmskem festivalu je bil za najboljši scenarij nagrajen film «Lavender Hill mob» («Tolpa Lavenderja Hilla»), ki ga je napisal T. E. D. Clark. Film je režiral Charles Crichton in pripoveduje zgodbo nekega častitljivega državnega funkcionarja, ki 16 let pripravlja načrt za velik roparski podvig; svoj načrt uresniči opleni angleško banko in kljub največji budnosti policije razpeča celo milijon ukradenih šterlingov.

Film je izredno napete vsebine in ne manjka mu satiričnih momentov. Kritika pravi, da vrednost tega filma ni slučajna, pač pa, da sloni na tradiciji britanskega humorja, ki je našel tudi v filmu originalen izraz. Igralcu Alecu Guinnessu bi šla nagrada za najboljšo interpretacijo.

Velika Britanija je poslala na festival še dva filma, ki sicer nista dosegla nagrade, sta pa bila deležna ugodne ocene, zlasti film «No resting place» («Za nas ni počitka») in «Beli hodniki». Ta film je izdelal znani filmski proizvajalec Collin Leslie, ki je enostavno prodal svojo hišo, ko ni našel osebe, ki bi mu finansirala film: Za režiserja si je izbral Paula Rotha, slavnega dokumentarista ter z majhno skupino tehnikov odšel na Irsko in v treh mesecih s skromnimi sredstvi ustvaril film.

Paul Rotha nam v filmu «No resting place» z isto ljubeznijo prikaže romantično irsko pokrajino, kakor nam je De Sica predstavil v filmu «Tatovi koles» ulice Rima. Toda medtem ko je Antonio predstavnik velike skupine brezposelnih Italijanov, je glavni junak filma kotlar, ki predstavlja le neznatno manjšino irskih kotlarjev — nomadov. Glavno vlogo igra Michael Gough, ki mu zaradi igre v tem filmu gre svetoven sloves.

Film «White corridors», delo Pata Jacksona, strokovnjaka za dokumentarne filme, je posnet po delu pisateljice Helen Ashton «Yeoman's Hospital» in prikazuje nešteto vsakdanjih dram, ki se odigravajo v neki angleški kliniki. Tu vidiš usodo bolničarke, ki vstopa v službo, dalje usodo človeka, ki mu je eksplozija spačila obraz, bolnika, ki trepeče pred operacijo, mladega kirurga, ki iz lahkomiselnosti zgreši diagnozo. Vseskozi pa se prepleta zgodba zdravnika, ki išče zdravilo zoper infekcije, ki jim antibiotična sredstva ne pomagajo. Delo ima mnogo zanimivosti, kljub fragmentarnosti vpliva enotno,

Prizor iz angleškega filma «Lavender Hill mob».

NOVE KNJIGE

...V IZDAJI SLOVENSKIH KNJIŽNIH ZALOŽB

OSNOVNA NAČELA FILOZOFIJE

Cankarjeva založba je te dni izdala pomembno delo politične literature **Georgesa Politzerja Osnovna načela filozofije.** Georges Politzer, ki so ga med zadnjo vojno ustrelili Nemci, je bil predavatelj marksistične filozofije na Delavski univerzi v Parizu. Posnetek njegovih predavanj je izdal Politzerjev učenec Maurice de Goas v knjigi, ki smo jo sedaj dobili tudi v slovenskem prevodu. Knjiga ima šest oddelkov in obravnava osnovne pojme filozofije, preide nato k proučevanju filozofskega materializma, na koncu pa obravnava ideologije. Vsak oddelek je razdeljen na posamezna poglavja, ki se končujejo s kratkimi, a za študij zelo važnimi kontrolnimi vprašanji.

Pred dnevi je pri Državni založbi Slovenije izšla brošurica, ki vsebuje spis **R. Badjure Gorski prehodi v luči ljudske geografije.** Spis predstavlja nadaljevanje razprave Slovensko in nemško geografsko sedlo izišle v Geografskem vestniku leta 1950.

PRIPOVEDKA O VEZIRJEVEM SLONU

Pred kratkim je založba Mladinska knjiga izdala v svoji zbirki Sodobni izbor Andričevih novel, pravkar pa je Slovenski književni zavod dal na knjižni trg novo zbirko novel, ki nosi naslov pa eni izmed objavljenih daljših tekstov «Pripovedki o vezirjevem slonu». V teh novelah je Andrič pokazal, da je kljub uspelim romanom ostalo težišče njegovega ustvarjalnega dela v noveli. Realistično pripovedovanje polno finih psiholoških problemov, skrbno obdelani motivi in izbrušen jezik, daje Andričevim novelam polno vrednost.

BRATJE, JAZ PA VEM ZA DOMOVINO

O delu založbe Kmečka knjiga, ki je bila ustanovljena lani in katere osnovna naloga je predvsem zalagati naše podeželje s poljudno pisanimi deli s področja kmetijstva, slišimo le malo. V zadnjem času je založba izdala že več takih knjig, nekaj pa jih še pripravlja. Razen del te vrste pa ima založba Kmečka knjiga namen izdajati tudi leposlovna dela, seveda predvsem taka, ki pridejo v poštev za podeželsko prebivalstvo. Te dni je ena izmed knjig te vrste prišla na knjižni trg. Obsega izbor proze **Ivana Cankarja** pod naslovom: **Bratje, jaz pa vem za domovino.** Knjiga, ki jo je uredila Erna Muserjeva vsebuje najbolj značilne Cankarjeve povesti in črtice, pa tudi nekaj odlomkov iz daljših tekstov. Urednica je dodala knjigi nekaj besed o Ivanu Cankarju ter opombe nanašajoče se na objavljene tekste.

S. R.

PRIMORSKI LJUDSKI NAPISI 61

"NA JEZERU"

ZGODOVINA O USAHLEM «JEZERU»

Popotnika, ki pride na Drežnico, zamikajo imena prijaznih vasic, raztresenih pod strmimi pobočji Krna: Ravne, Magozd, Jezerca. Ob zadnjem imenu pač najprej vprašaš, če je kje v bližini jezero. «Ni ga!» ti odgovore v zboru prijazni Drežničarji; in če popotnik, ki piše te vrste, ne bi bil radoveden, bi jim še danes verjel. Tako pa sem raje šel in se prepričal na mestu samem, da jezero v imenu zaselka Jezerca ni iz trte zvito: še do leta 1822 je prav blizu hiš voda zalivala predele, ki jim je ostalo ime «Na jezeru», čeprav je tam danes najboljša orna zemlja in zmerom na kopnem.

121. napis

Razbit kamen s skromnim, nepopolnim napisom je menda edina priča izsuševalnih del «na jezeru» leta 1822. Na kamnu, ki zdaj meri le 16 x 46 cm in je vzidan na Bezjakovem hlevu, beremo:

To je:

«(1)822 — Delavcev 77 / (Ma)tija Kokošin (h. št.) 3.»

(Posnel M.M. 23.9.1951).

Napis bi bil sam na sebi nerazumljiv, a prisluhnimo ustnemu izročilu in vse bo jasno:

Lukešćevi, Petrinovi in Bezjakovi so imeli (in imajo še danes) grunte «dol na jezeru». Pa jim je nalégala voda deževnica, ki ni imela odtoka. Že zgodaj jeseni in tudi kasno spomladi je stala na dobrem svetu, tako da ga ni bilo moči s pridom obdelati. Rodovi in rodovi so prenašali škodo, ne da bi si znali pomagati, končno pa je le prišel nekdo, da je rekel «zadostil». To je bil mladi «Lukešćo» — Matija Kokošin, čigar ime poznamo s kamna. Če njegovo zamisel gledamo v luči moderne tehnike, niti ni kdovekako drzna. A takrat je bilo drugače in Matija Kokošin je bil vrhu tega komaj 23leten mladenič! Sklenil je kratko in preprosto: predreti zemeljsko plast, ki loči najnižji del «jezera» in napraviti odtočni kanal v smeri proti potoku Kozjeku. Prizadetim sovaščanom je prepričevalno obrazložil svoj načrt, da so se mu brez obotavljanja pridružili in se lotili dela. Napravili so približno 15—20 m dolg prekop skozi najmanj 3 m visoko plast. Po dnu odkopa so s pripravljenimi ploščatimi kamni sezidali kanal in nato spet nasuli gor poprejšnjo zemljo. Od takrat bo kmalu 130 let, a kanal je še zmerom dober! Za spomin na srečno izpeljano delo so v precej gladko ploščo pred vhodnim rovom vrezali napis, da bi Jezerani tudi potem, ko bo že zbledel boleči spomin na stalne poplave, znali prav ceniti napore delavcev iz leta 1822. Na plošči je tudi skrbno zaznamovano, koliko delovnih dni je bilo potrebno - «DELOVZV 77». Za tako vasico, ki ima danes 11 hiš, a jih je takrat štela še manj, je to precej. In glavno breme so morale pravzaprav nositi le tri hiše, Lukešćeva, Petrinova in Bezjakova, pa bodisi da so delali sami ali pa — verjetneje — da so si izgovorili pomoč sosedov, katerim so potem vračali z delom. Po imenu so bili na plošči omenjeni trije: na prvem mestu glavni pobudnik ali «inženir», kakor bi rekli danes, Lukešč — Matija Kokošin 3, pod njim pa še Petrin — Mohor Bizjak 5, in Bezjak — Janez Koren 6 (številke za imeni so hišne štev.).

Vendar ni minilo sto let, ko je naš napisni kamen moral s prvotnega mesta. V prvi svetovni vojni med boji na Krnu so za Bregom skrita Jezerca prišla Italijanom kakor nalašč za skladišča, delavnice itd. Domačini so se morali seveda izseliti in si poiskati zasilna stanovanja po vaseh v Kotu. Tik pod Jezerci na nekdanjem robu «jezera» je stal Bezjakov stog (kozolec); Italijani so ga čisto pozidali med stebri. Za svoje dozidave so vzlekli kamenje od vsepovsod in tako tudi našemu kamnu niso prizanesli. Pisanje jim je bilo nerazumljivo, kamen lep, pa so ga obtolkli in vzidali v stog. Ko pa so se 1917 v naglici umaknili, so požgali vas in stog, ki ni več vstal iz ruševin. Kamenje so Bezjakovi ok. leta 1924 porabili pri zidavi hleva. Ker je takrat prišel spet na dan napis, so ohranjeni odlomek spoštljivo vzidali v novo poslopje.

Po ustnem izročilu je bil med vnetimi delavci iz l. 1822 edini pismen človek Matija Kokošin. Zato pač razumemo, da sta se rade volje podredila njegovemu vodstvu oba starejša soseda: 48-letni Petrin in 52-letni Bezjak. V mladem Matiji imamo spet primer nadarjenega samouka, ki ni mogel prav razviti svojih darov in je v tedanjih ozkih razmerah zastonj iskal poleta. Potem, ko mu je s 23 leti uspelo izsušiti «jezero» in rešiti to, kar je stoletja trlo prednike, v domačem kraju ni imel več kaj početi. Da bi tedaj šel v svet — brez šol, brez sredstev — na to ni bilo misliti. Izživljal se je pač tako kakor vsi njegovi hribovski vrstniki v prvi polovici 19. stoletja: skrbel je bolj za zemljo kakor za «hrame», gledal kje bi dokupil kako «grdino», prenašal na hrbtu težka bremena sena, kopal jame volkovom in podobno. Le eno je imel, česar njegovi vrstniki niso poznali in niso mogli razumeti: veselje do branja, strastno ljubezen do knjige. Ustno izročilo ve o njem, da je «študiral sveto Trojico», ker je ni mogel prešt(u)dirati, se je baje «pomotil» in obesil. Nekam neverjetno se zdi vse to, a župnijska knjiga umrlih potrjuje, da se ustno izročilo ne laže, čeprav je od tistega časa preteklo natančno sto let: Matija Kokošin «se ipsum suspendit» (se je obesil) 2.6.1851. Kljub hladni matičarjevi pripombi pa tragični konec skritega, zapravljenega ali potlačenega talenta izgublja črte enkratnosti. Celo ustno izročilo ni samomorilcem sicer ni naklonjeno, Lukešču velikodušno opraša, podobno kakor v ljudski pesmi študentu, ki

... je študiral premočno,
de si je zmešal svojo glavo.

Student, človek iz ljudstva, ki bi se rad priboril do znanja, da bi ga obrnil ljudstvu v prid, uživa nedeljene ljudske simpatije. To potrjuje nagrada, katere je bil «grešni» študent vendarle deležen: prišli so nebeški angelci, — «vzeli so dušo in telo, nesli so jih gori v sveto nebo».

(Tu smo dolžni zahvaliti se drežniškemu župniku Li. Marcu za opozorilo na napis v Jezercih in za pomoč pri iskanju podatkov v matičnih knjigah, potem pa jezerskima gospodarjema Uršiču in Martinu za dragocene podatke iz jezerske preteklosti).

(Se nadaljuje)

Od vasi do vasi

O SEJMU NA LOVCU V STARIH ČASIH

V Rocolu živi 83letna mamica Marija Gerdol, ki jo vidite na sliki, in je kljub svojim letom še vedno čila in zdrava in se dobro spominja, kako je bilo, ko je bila še mlada.

Obiskali smo jo, da bi nam kaj povedala, kako je bilo s sejmom pri «Revoltelli» na Lovcu.

Pred časom je namreč neki tržaški časopis opisal po svoje vilo Revoltello, pokojnega gospodarja, ki jo je dal sezidati in njegovo oporoko, v kateri je določil tisoč fiorinov za zabavo domačinov. Članek pa je tudi vtaknil svoj košček strupenega sovinizma in napadal, da so «titovci» 1945 leta hoteli obnoviti po svoje ta običaj, da pa se jim ni posrečilo, ker so se takrat pretepli «gli slavi di S. Giuseppen in Trzačani.

Predvsem so nam v Rocolu povedali, da je to umazana laž, ker leta 1945 ni bilo pri Revoltelli n'č. Leta 1946 pa so domačini zaprosili tržaško občino za dovoljenje, toda občina jim je odklonila in rajši dala nekemu «Livijo». Domačini se takratnega «sejma» niso udeležili, prišlo je le nekaj meščanov. Pretepa pa ni bilo nobenega.

«Kako je bilo pa prej?», smo vprašali staro mamico.

«Oh, lepo je bilo. Občina je držala besedo, kot je dolčil stari Revoltella, da mora biti semenj v nedeljo po sv. Paskvalu, ki je bil njegov patron.»

«Do kdaj pa se je to obdržalo?»

«Dokler ni prišel Italijan v Trst. Potlej ni bilo nič več. Italijan je pokvaril vse. Prej je bilo lepo. Govorili smo po slovensko. Prihajali so vsi domačini «manšarjin», pa tudi iz Skedenja, od Sv. Ivana in iz Barkovelj. Pa tudi Italijani iz mesta so se prišli zabavat in nobeden se ni kregal z nami. Zdaj je vse pokvarjeno. Pa bo še prišlo tako.»

«Kako pa je bilo na veselici?»

«Prav lepo. Veselili smo se in plesali. Na srečolovu smo dobili lepa darila. Vse je bilo brezplačno. Za semenj sv. Paskvala nismo bili v naših nošah. V narodnih smo se oblekli, ko smo imeli svoj semenj, to je v nedeljo po sv. Antonu, ker je Rocol takrat spadal še pod faro Novega sv. Antona, dokler nismo postavili cerkve sv. Vincenca. Imeli smo štiri partnerje in štiri partnerice, ki so plesali. Z godbo so hodili dopoldne od hiše do hiše, vriskali, peli in pobirali darila. Zagodli so vsakemu, kar si je zaželel. Popoldne se je začel ples. Najprej so zaplesali partnerji in partnerice, mi smo jih samo gledali. Ko so odplesali tri plese, smo zaplesali mi, oni pa so samo držali red in pobirali «šolde». Za ples se je plačalo po en goldinar. Takrat smo imeli na Rocolu svojo godbo.»

«Kako pa ste bili oblečeni?»

«Moški so nosili slamnike in kratke brageše, ženske pa smo bile oblečene, tako kot vidite še zdaj včasih v stare mandrijarske noše kot letos ali lani tam na stadionu pri Sv. Ivanu. Nekaterim bolj nuam ital jazem ni bilo všeč. Našim moškim so grozili: «Ce ne nosili dolge brageše, bomo mi skrajšali noše». Eh, pa naši moški so se takrat ustrašili!»

«Kdo to, da si je stari Revoltella sezidal tu gori svojo vilo in dal toliko denarja za veselico domačinom?»

«Mož je dosti zaslužil, ker je prodajal konje in govedo pokojni Avstriji. Ko je bil star, si je zaželel miru in si je zbral naš kraj, ker je od tod tako lep razgled. Domačinom se je hotel prikupiti in je zato določil tisoč fiorinov za semenj. Za njegovo dušo na je dal napraviti kapelico in naročil «Requiem» (lajal) kot pes, kadar je umiral.»

Tako približno nam je povedala stara mamica v Rocolu.

BAZOVICA

Dolgo je že, kar se nismo oglasili. Ali temu nista vzrok poletna vročina, niti jesenska burja, ker Bazovčan je trden in krepak kot kraški kamen.

Naš kmet je poleti imel opravilo, ker je bila suša. Krompirja je bilo malo, fižola nič, jesensko krmo pa je pobrala burja, tako da je treba že zgodaj krmiti živino s senom. Tako so kmetje zelo prizadeti, ker ni mleka zaradi krme, mleko pa je za naše kmečke skoraj edini zaslužek. Stari bradači pa pravijo, da se vse prenese, čeprav govorijo v stari bazoviški ga člana iz okoliških vasi in nobenega Slovenca, se za okolico prav malo zanima. To lahko opazi vsak, ki se ne ustavi samo v Miljah, ampak gre pogledat tudi v miljske hribe, v Skofije in k nam na Plavje.

Prav gotovo ni v nobeni občini našega ozemlja tako grdih in slabih cest, kakor so prav v miljski občini. Plavje so nekoliko stran od glavne ceste. Našo vas poveže z glavno cesto pot iz Oreha in pot iz Skofij. Toda obedve sta v obupnem stanju. Miljska občina se za to sploh ne zmeni. Mi imamo vedno opravka v Skofijah ali v Trstu, zlasti delavci, mlekarice in kmetje, ki vozijo v Trst zelenjavo. A po taki cesti nas je strah z vsakim vozilom, zlasti v temi.

Po dolgem čakanju in neštetih prošnjah bodo verjetno v kratkem napeljali vodo tudi v gornja naselja naše vasi.

Že več časa prosimo, da bi zboljšali razsvetljavo po vasi, zlasti v spodnjem delu ob poti proti Orehu. Naletimo pa vedno na gluha ušesa.

Pred dnevi se je začel pouk tudi na nadaljevalni šoli, ki ima do sedaj le kmetijski značaj. Ker se razmere in potrebe spreminjajo, bi želeli, da bi v tej šoli bil tudi industrijski odčelek. To bi zelo koristilo naši mladini, ki se ne bo mogla preživljati na kmetijah in bo morala v industrijo. Dolžnost občinske uprave v Miljah je, da podpre na pristojnem mestu te naše potrebe in da ne skrbi le za Milje kakor doslej.

Domačin

Kriški ribič čaka na turne

ČEROVLJE

Skoraj ves pridelek imamo že pod streho. Ne moremo se prav pritoževati nad letošnjo letino. Krme je še precej, ker ni trave uničila suša, sadja, zlasti češenj je tudi bilo, prav tako vina, ki bo letos izredno dobro. Krompirja pa bi lahko imeli več.

Zdaj nam že več tednov nagaja burja. Prezgodaj se je zbudila in nas ovira pri delu na polju. Mnogo škode je napravila zlasti na ajdi, ki jo je po nekaterih bolj izpostavljenih krajih kar omlatila. Zdaj bi lahko že orali in mislili na jesensko setev, pa v takem vremenu si ne moremo pomagati. Stari očanci nas sicer tolažijo, da bo tudi ta naval burje prenehal. Prav bi bilo, da bi čimprej in da bi začelo lepo in mirno vreme.

ŠEMPOLAJ

Letos smo imeli precej lepo grozdje in vina bodo dobra. Potrebno pa bi bilo, da bi nekateri opustili stare metode obdelovanja, da bi sortirali trte in gnojili kar bolj uspeva in je bolj primerno za našo zemljo in podnebje. To pa ne samo glede trt, tudi v drugih panogah kmetijstva.

Neki domačin je letos zgubil nad 600 tisoč lir samo pri vinu. Zveplaj je namreč s starim žveplom, ki ga je dobil še med vojno od Nemcev. Pritisnila je suša in je vse požgala. Vaški kominformisti so takoj razširili govorico, da je vsega tega kriva Jugoslavija, ker da je kmet žveplaj z jugoslovanskim žveplom. Vsi pametni domačini se temu najnovejšemu odkritju že zdaj smejejo, saj vsakdo ve, da Jugoslavija nima žvepla in da ga je omenjeni kmet dobil od Nemcev, ne od Jugoslavije. Za kominformiste pa nič čudnega, da so tudi tokrat streljali kozla in se še bolj osmešili.

Zdaj bodo verjetno začeli očitati Jugoslaviji, da je kriva tudi burje in da je treba podpisati za njihov «mir», da bo prenehala. Trdilj bodo, da nam Stalinovi brki, Togliattijevi naočniki in Vidalijev mezinec prinašajo dobro letino, sonce in lepo vreme. Tako daleč so že.

P. R.

PLAVJE

Kominformistični župani imajo navado, da ob vsaki priliki v svojem tisku hvalijo sami sebe in se poveličujejo zaradi «velikih zaslug» v korist svojih občanov. Žal imamo tudi mi kominformističnega župana v Miljah. Tujcu, ki čita samo njihove časopise, bi se zdelo, da je sedanja občinska uprava v Miljah spremenila našo občino v pravi raj in da se tu cedita med in mleko. Če so nekaj naredili, so naredili z milijoni, ki jih je dala na razpolago ZVU in prispevki vseh občanov. Kakor predvojne fašistične uprave v Miljah, tako tudi sedanja, v kateri ni nobenega

BRAZDE NAŠIH KMETOVALCEV

KMEČKA ZVEZA UŽIVA ZAUPANJE KMETOV IN UGLED PRI OBLASTEH

Če se malo pomudiš na sedežu Kmečke zveze v Ul. Fabio Filzi, boš videl, kako prihajajo naši kmetje iz vseh vasi od Štivana pa do miljskih hribov. Pridejo kot na svoj dom ali k prijatelju, ki ti rad pomaga. Včasih jih je polna soba. Mirno čakajo, se spoznajo in pogovorijo o svojih stvareh, o živini, o pridelku, o vremenu, o sitnostih, ki jih imajo po raznih uradih itd. V kratkem si lahko napraviš sliko našega kmetijstva in spoznaš celo vrsto problemov, ki tarejo našega kmeta. Vsak kmet lahko pride sem, za vse so vrata odprta. Vsem pomagajo in ga ne vprašajo, kakšne barve je, za koga se navdušuje. Tu se govori le o stvareh, ki se tičejo našega kmetijstva.

Naši kmetje so že več časa občutili potrebo po taki ustanovi, ki bi bila vsa njihova in za njih. Pred dobrim letom se je ta želja uresničila in je v tej kratki dobi dala že dobre sadove. Ni nam treba tu poudarjati vse zasluge Kmečke zveze za naše kmetijstvo. — Kmetje sodijo drevo po sadovih in kmalu spoznajo, kdo jim je iskren prijatelj.

Toda življenje in delovanje KZ ni omejeno le na urad v Ul. Fabio Filzi. Kaj še! Tam je le središče, panj. Uradnik KZ gre po vseh uradih v Trstu, kjer koli je treba nekaj napraviti za skupne interese ali za posameznega kmeta, najdeš ga pri ZVU, na kmetijskem nadzorništvu, na katastru, na financi, na občini itd. In ne samo v mestu, tudi na podeželju, na kmečkih sestankih, kjer se razpravlja o vseh vaških zadevah kmetijstva, na poškodovanih zemljiščih itd. Večkrat vidiš strokovnjaka - geometra KZ v predmestju, na njivah, travnikih, ko meri zemljišča, dela razmejitve, plane in tlorise.

Pogostoma si prav na sedežu KZ priča veselemu dogodku, ko se stari nasprotniki pobotajo in je konec dolgim tožbam zaradi poti, mejnikov itd. Že več dolgih in dragih tožb, ki so se vlekle leta in leta po odvetniških pisarnah, so se srečno zaključile s posredovanjem KZ.

Pa vidiš mlajšega kmeta, ki je prinesel na ogled okuženo vejo sadnega drevja ali trte in vpraša za nasvet dvolastnika, ki potrebuje dvolastniško dovoljenje, ki bi se rad posvetoval za nakup novega semena, kmeta, ki mora pripraviti kup dokumentov za plačilo škode, ki mu jo je napravila vojska, pa se sam ne znajde, čebelarja, ki bi rad pelial svoje čebelice na pašo itd. Koliko poti, časa in stroškov si naši kmetje tu prihranijo! Dajo potrebne podatke, plačajo, kar je stroškov za razne dokumente, prepise in pristojbine in se vrnejo na svoje delo. Nameščenec ali tajnik KZ pa pobere kup papirjev in teka od enega urada do drugega, da reši zadevo prizadetega kmeta, vrtnarja, čebelarja, mlekarice itd. Kadar pa gre za večjo nevarnost, za obrambo našega kmetijstva, za pravice naših kmetov, se na KZ pošteno pripravijo in nastopijo, kjer je treba, energično in vztrajno tako, da si je v kratki dobi svojega obstoja Kmečka zveza pridobila zaupanje in hvaležnost naših kmetov in ugled ter spoštovanje pri vseh organih oblasti.

Mnogo je treba še napraviti, težav in nerešenih problemov je še dosti. Naši kmetje pa zaupajo svoji organizaciji in ne glede na svojo politično pripadnost ali prepričanje se vpisujejo kot člani in se je poslužujejo v vseh zadevah. Lahko trdimo, da je Kmečka zveza postala številčno in vsebinsko najmočnejša organizacija te vrste na našem ozemlju in je edina prava zastopnica naših kmetov.

Zato ji vsi naši kmetje in kmetice ob današnjem rednem občnem zboru željo še mnogo uspehov. Kmečka zveza pa vabi vse v svoje okolje, da bomo lažje dosegli svoje pravice, da bomo rešili naše kmetijstvo in napredovali z združenimi močmi.

A. B.

Solni valjarji

Živinorejci, pokladajte živini solne valjarje, ker omogočite, da se živalsko telo preskrbi z: natrijevim klorom, apnenim fosfatom, apnenim in magnezijevim karbonatom, natrijevim fosfatom železom in organskim jodom.

Solni valjarji, ki vsebujejo fosfor, železo in jod predstavljajo praktičen in ekonomski način pokladanja soli živini, katerih potrebe so zaradi posebnih fizioloških zahtev posameznih živali različne.

Nudi živini priložnost, da zaužije potrebne količine soli, za prebavo potrebne solne kisline ter ima še nešteto prednosti:

pospešuje izločevanje sline v prid asimilacije;
poveča tvorbo mleka;
ter napravi bolj tečno grobo in manj vredno krmo.

KRMILNA VREDNOST GROZDNIH TROPIN

Grozdne tropine lahko izkoriščamo na več načinov. Iz njih lahko kuhamo žganje, izločujemo sladkor in alkohol ali pa pripravljamo pitijot. Ko izrabimo tropine za pitijot, jih uporabimo še za kis. Ker pa pri nas po večini primanjkuje krme, jih lahko pokladamo živini.

Kakšno krmilno vrednost imajo grozdne tropine? Sveže drugačno kot žgane Sveže tropine vsebujejo povprečno po 6% beljakovin, 4.5% maščob in 20.8% ogljikovih vodanov (škrobnih sestavin). Ker pa niso te snovi v celoti prebavljive, jih živali popolnoma ne izkoristijo, prebavijo le polovico beljakovin, tretjino maščob in dve tretjini škrobnih sestavin, tako da pridobi žival od 100 kg svežih tropin 3.3 kg beljakovin, 1.5 kg maščob in 12.5 kg škrobnih sestavin. Iz teh izkoriščajo predvsem sladkor.

Žgane tropine imajo drugačen sestav. Pri žganjekuhi namreč izginejo iz tropin alkohol, ki je kemično spremenjen grozdni sladkor in voda. Sladkor je v destilacijski skrouna sestavina in bo zato v žganih tropinah manj škrobnih sestavin.

Ker izgubijo žgane tropine v primeri s svežimi tudi skoraj vso vodo, se njih koristne sestavine relativno vendarle povečajo. Zato bo v njih sorazmerno več maščob. Poleg tega postanejo spričo znatne toplote (najmanj 90 stop. C) prebavljive tudi nekatere maščobe, ki jih pri nižji toploti živali ne morejo raztopiti in prebaviti. Prav tako se zviša tudi prebavljivost beljakovin.

Glede na to imajo žgane tropine 7.8% maščob in 16.8% škrobnih sestavin, od katerih prebavijo živali lahko dve tretjini beljakovin, polovico maščob in dve tretjini škrobnih sestavin. Tako pridobijo živali iz 100 kg žganih tropin 4.7 kg beljakovin, 3 kg maščob in 10.1 kg škrobnih sestavin. Pomislimo, da vsebuje dobro travniško seno 5.7% prebavljivih beljakovin, 1.2% maščob in 24.2% prebavljivih škrobnih sestavin. V splošnem so torej tropine slabša krma kakor seno, vendar boljša kakor slama, tudi ovsena ali ječmenova.

Seveda ni mogoče povsod naenkrat porabiti tropine za krmo; če pa z njimi ne ravnamo pravilno, se nam pokvarijo; največkrat splesnijo ali pa se skisajo. Plesnive ali skisane tropine škodijo živali zaradi ocetne kisline in jih zato ne smemo uporabljati.

Kako jih hranimo? Prav tako kakor jih hranijo naši vinogradniki za žganjekuho. Naložimo jih v kadi, paziti pa moramo, da ostane med njimi čim manj zraka. Zato jih stlačimo ali kako drugače stisnemo. Najbolje je, da eden tropine nakleda, drugi pa tlači. Ko je posoda dovolj napolnjena ali pa ni več tropin na razpolago, zamažemo njih površino z ilovico, tako da ne more prost zrak do njih. Z ilovico je treba namazati tudi vse razpoke na posodi. Pokanje ilovice tudi znatno zmanjšamo, če vrh nje nasujemo plast drobnega peska. Koder bi na razpolago ilovice, lahko zadelamo tropine tako-le: najprej položimo nanje plast papirja; v ta namen služijo papirnate cementne vreče, nato denemo plast peska in povrhu plast cementnega cmeta. Tako shranjujejo tropine naši Kraševci!

Pri krmljenju moramo paziti, da ne pokladamo preveč tropin hkrati. Izkušnje so pokazale, da koristi goveji živini le okrog 8 kg tropin na dan, ovcam in kozam po 1.5 kg, konjem po 7 kg, svinjam po 3 kg tropin dnevno. Še bolj bodo tropine koristile živini, ako jih pomešamo z drugo krmo kakor s senom ali z otrobi. Koristno je dodajati tropinam tudi nekaj soli, in sicer goveji živini po 20 do 30 g na dan, konjem po 12 do 16 g svinjam po 3 grame.

SUHCI in debeluhi

ZDRAVNIK

Često nas sprašujejo, ali živijo dalje časa suhi ljudje ali pa so bolj odporni debeluhi. Na to vprašanje ni mogoče odgovoriti z enim stavkom. Mnenje, da je človek polnih lic ter tisti z udvojno brado ali celo trebušnik, zdrav in odporen proti vsaki bolezni, je popolnoma napačno. Prav tako pa je napačno tudi naziranje, da so suhci povečini slabotni in bolni. Pravilna je samo trditev, da najdemo zdrave ljudi tako pri suhih kot pri debelih.

Oglejmo si suhca! Njegova konstitucija je običajno podedovana. Kakor so njegovi sorodniki in prastarši enake telesne zgradnje postali stari ljudje, tako lahko doseže tudi sam visoko starost, ne da bi bil kdaj resnó bolan. Važno pa je, da njegova vitkost ni poudarjena z ozkim prsnim košem ter slabo razvitim mišičevjem, kajti telo take zgradnje ogrožajo najrazličnejše bolezni, predvsem jetika. Vedeti moramo, da suhost sama ni nikaka bolezen. Nekaj čisto drugega kot suhost, je pa hujšanje, ki je skoraj vedno znamenje resnih bolezni, kot na primer raka, jetike, sladkorne bolezni, črevesnih ter želodčnih obolenj in duševnih motenj, pogosto pa tudi nepravilne prehrane. Tečna hrana, po malem in večkrat zaužita, počitek, masaža, dihalne vaje in podobno preprečujejo hujšanje.

Tudi pri debeluhih imata dednost ter delovanje žlez z notranjim izločevanjem važno vlogo. Seveda je pa bistvene važnosti pri njih tudi še marsikaj drugega. Če se nekdo nagiba k debelosti, se že mlad izogiba telesnemu naporu in gibanju, zlasti še, če je flegmatične narave, kar so običajno vsi debelušneži. In če tak človek še rad obilno ter dobro je, potem so dani vsi pogoji za debelost. Trebuh se kaj kmalu razleze, izgineva pa le počasi ali pa sploh ne, pojavijo se tudi razne težave. Debele ljudi zebe bolj nego suhe, ker krvni obtok ne deluje dobro. Mnenje, da maščoba varuje pred mrazom, je torej popolnoma napačno. V telesu nakopičena maščoba namreč otežkoča dovajanje toplote, zaradi tega pride pogostoma do močnega potenja. Tolsti trebuh pritiska prepono navzgor ter tako otežkoča dihanje. Ker pa maščoba zamaščuje notranje organe, se pojavljajo pri debeluhih pogosto srčne bolezni ter bolezni na jetrih. Če pomislimo, da se pri petdesetih letih celotna telesna presnova zmanjšuje, tedaj nam bo jasno, da se ravno pri korpulentnih nabira v teku let vedno več nerabnih presnovnih ostankov, zlasti sečne kisline, ki so vzrok najrazličnejšim boleznim. Zelo pogosto nadlegujeta debele ljudi tudi katar in kašenj. Čisto razumljivo! Zamaščen človek le površno diha, pljuča se ne prezračijo dovolj in krvni obtok v pljučih je slab. Medtem ko razširi normalno zgrajen človek pri dihanju prsni koš za kakih deset centimetrov, ga razširijo starejši debeluhi samo za kake tri centimetre. Premajhna odpornost proti pljučnici je zato lahko za debele ljudi usodepolna.

Zunanjost nas torej ne sme premotiti ne pri suhcih in ne pri debeluhih. Za oba tipa je bistvene važnosti, da je mišičevje krepko razvito. Če je mišičevje slabo razvito, potem so pri obeh ugodna tla za razvoj raznih bolezni. Vedi, da zdrav človek skoro nima masti, je pa mišičast! Utrjujmo si telo z raznimi telesnimi vajami in delom. Če smo že prekoračili trideseto leto, in smo torej nekako že izven nevarnosti jetike, skrbimo, da ne postanemo predebeli. Zmernost v jedi in pijači, uživanje zadostnih količin surove hrane, je prvi pogoj, da se obvarujemo odebeljenja. Debeluh slabo presnavlja in zato ne sme pozabiti, da navajajo statistike višjo umrljivost pri debelih kakor pa pri suhih ljudeh.

Dr. S. S.

ŽENA · ZDRAVJE · DOM

SKRBI STARŠEV
ob pričetku novega šolskega leta

Novo šolsko leto je pred nami in z njim nove skrbi za šolarje in tudi njih starše. Če poudarimo pri tem tudi starše, imamo za to tudi razlog. S pričetkom šolanja se namreč ne prične skrbi samo za šolarja, temveč še v večji meri za starše, ki spremljajo otrokovo učenje ter nosijo poleg učiteljev največji delež pri njegovi vzgoji.

Zato niso posebno redki primeri, ko se mamice izražajo o tem vprašanju tako kot neka mamica, katere hčerka je stopila letos v prvi razred osnovne šole.

«Še nikoli nisem imela toliko skrbi, kot jih imam prav sedaj, ko hodi moja hčerka v šolo. Vsak dan zamudim nekaj ur samo za to, da ji pokažem, kako se mora učiti, da nadzorujem njene naloge ter ponavljam z njo stvari, ki se jih mora naučiti.

Morda se bo zdela kaki materi ta skrb odveč ker meni, da ima za učenje otrok še dovolj časa ter ga zato ne muči še s svojim nadzorstvom in priganjanjem k učenju.

Takšna mati je v veliki zmoti. Otrok, prav posebno pa še začetnik, potrebuje prav v prvih letih šolanja vso pomoč svojih staršev; in če te pomoči nima in ne najde pri svojih starših na dovolj razumevanja, po em je nevarno, da bodo le zelo redki tudi njegovi šolski uspehi ter da mu bo tudi veselje do šolanja sčasoma splahnelo.

Dobra mati bo imela za svojo prvo dolžnost, da poskrbi svojemu otroku, kotiček, kjer bo spravljal svoje šolske stvari in kjer bo lahko v miru delal tudi svoje naloge p.av tako bo navadila otroka, da bo redno delal svoje naloge ter posvetil vsak dan nekoliko časa učenju, čitanju itd. Napačno je če mati zahteva, da prične delati nalogo takoj, ko pride iz šole, češ — potem boš pa svoboden. Otrok potrebuje nekoliko počitka in razvedrila in sele potem naj pristopi k učenju. Spočit otrok se bo mnogo laže poglobil v učenje.

Važno je tudi, da se otrok nauči dobro izrabiti čas, posvečen učenju. Mnogokrat grešijo matere s tem, da silijo svoje otroke, da presedijo ure in ure pri knjigah. Tak otrok navadno zapravi polovico časa z brezplodnim razmišljanjem, igračkanjem, čečkanjem itd. ter se potrudi za nalogo šele tedaj, ko se mati naveliča ter ga z ostro besedo spomni njegovih dolžnosti.

Prav tako je popolnoma nepravilno, če prekinja mati otrokovo učenje s tem, da ga pošilja po raznih opravilih. «Pojdi mi kupit sladkor», ali pa «Pridi mi pomagat» s takimi in podobnimi naročili odvračamo svoje otroke od učenja. Izgovor, da se bo že potem lahko naprej učil, ne drži. Tudi izgovor, da je to samo slučajno, je kaj piškav. Otroka moramo pustiti pri učenju popolnoma na miru. Šele, ko bo opravil vse naloge, ga lahko pokličemo, da nam pomaga pri gospodinjskem delu.

Mnogi starši pa grešo predaleč, ko mislijo, da najbolj pomagajo svojim otrokom tako, da jim kar sami pišejo naloge, da popravljajo njihove napake, ada jih ne bi učite j videl» ter da jim sploh «lajšajo» učenje. Otrok se te njihove «romoči» tako privadi, da ne zna ka neje samostojno ničesar več narediti. Dolžnost staršev je samo, da otroka pouče kako mora držati svezek, kako držati pero ali svinčnik itd. in šele potem, ko je otrok nalogo sam napravil, mu jo morajo pregledati ter opozoriti na napake.

Mnogim otrokom, predvsem začetnikom, dela čitanje precejšnje preglavice. V borbi s črkami nima otrok niti časa, da bi mislil tudi na smisel besed; zato ga navadno v začetku tudi knjige ne zanimajo. Toda čim mu bo uspelo da bo eno besedo hitreje prečital ter razumel tudi njen pomen, se bo vzbudila v njem želja, da bi čital. Pametna mati bo svojemu otroku nabavila tudi otroške slikanice, v katerih je tudi nekaj besedila. Otroka bodo slike tako zanimale, da bo hotel vedeti, kaj tudi pomenijo ter se bo rad potrudil, da bo berilo prečital.

Naloga staršev je tudi da z otrokom predelajo vso snov, ki se jo mora naučiti na pamet. Ker so otroci večkrat tudi pozabljivi, mora biti prva skrb staršev, da jih vprašajo, kaj imajo za nalogo.

Kakor vidimo, nosijo poleg šolarčkov precejšen del «šolskih skrbi» predvsem starši, ki s svojim razumevanjem in potrpljenjem lahko v mnogočem pripomorejo do dobrih šolskih uspehov.

MODNI POMENKI

Plašči, plašči!

Ako izdelamo nekatere modele plaščev v temni barvi, dobimo prepotrebni popoldanski ali večerni, dobri plašč, ki nas spremlja v gledališče, na koncerte, slavnosti idt. Ta ali ona bo ugovarjala, češ, saj ne hodim nikamor. Kaj res, niti enkrat v letu ne? Priznati si moramo, da je eleganca daleč od nas, ako nosimo preko žametne ali svilene obleke športni plašč. Originalna rešitev je v dvobarvnem plašču, katerega nosimo na obe strani: čez dan je svetel, zvečer ga obrnemo na temno plat. Tak plašč je v resnici enakovreden krznenemu plašču.

Naše skice prikazujejo popoldanske plašče za razne okuse in postave. Prvi je karakterističen model 1951-52. Velika širina, podaljšana zaokrožena ramena, majhen, z žametom pokrit ovratnik, majhne zareze za žepe, v zapestju stisnjeni rokavi ter temnosiva ali črna barva.

Naslednji plašč je le variacija klasičnega redingota. Dvojno zapet, s finim krznenim ovratnikom, se plašč zvončasto razširja. Rokavi so ozki, ramena zaokrožena, gumbi veliki, blago temno, najbolje črno.

Znova stoji redingote plašč pred nami, a nekoliko spremenjen. Preko prsi potegnjena krznena proga označuje navidezni bolero, iz katerega izhajajo široki, v zapestju zoženi rokavi. Ta linija je najnovejša, zato bo treba počakati še leto dni, preden bo prišla v splošno uporabo.

Zanimive efekte dosežemo pri spretni barvni kombinaciji podloge ali zunanjega blaga. Vedno pa more biti podloga v skladu z obleko, ki jo nosimo pod plaščem.

SONJA MIKULETIČ-PALME

Ne zanemarjaj svojih nog

Malo je žena, ki si pravilno negujejo noge; posebno žene s krčnimi žilami in oteklimi nogami bi morale vedeti, kako zelo bi jim koristila masaža: Sploh je za žene, ki so prisiljene po več ur stati, nujno potrebno, da si vsak večer masirajo noge, ker s tem pospešijo obtok krvi prežetnejo iz nog utrujenost.

Preden pričnemo s masažo, moramo vsaj četrt ure udobno sedeti z nogami više glave ali pa si umiti noge v topli vodi, ki ji dodamo sode bikarbone. Nato si noge otremo z oljem, mandljevim ali olivnim, s kremo ali pa s pudrom, kar je seveda odvisno od polti.

Kako pa si masiramo noge? Trdno primemo za gleženj s palcem in kazalcem ter masiramo proti kolenu zdaj z desno, zdaj z levo roko. Če hočemo samo, da se nam noge odpočijejo ali da postanejo gležnji bolj vitki, tedaj si masiramo samo do meč. Če pa hočemo preprečiti krčne žile ali povzročiti, da bomo imele bolj gibčne noge, tedaj si jih masiramo vse do kolena. Za vsako nogo porabimo vsaj deset minut; na enak način masiramo tudi stegna, toda, dobro je, da jih masiramo tako, kakor kaže slika 3.

Zelo koristna je za noge tudi telovadba. Zato hodimo vsako jutro nekaj minut bose po prstih po sobi. Dobro de, če se vsaj kakih 10krat vzpnemo na prste ali da stopimo na debelo knjigo tako, da nam prsti mole čez knjigo ter premikamo prste navzgor in navzdol. Tudi to lahko 10 krat ponovimo. Bolj gibčne gležnje pa bomo dobile z upogibanjem. Sedimo in prekrižajmo noge, kakor kaže slika 4; primimo z eno roko prste na nogi, pest druge roke pa pritisnimo pod peto in skušajmo upogniti nogo tako, da čutimo pritisk v gležnju.

Vse to se zdi težko in komplicirano na prvi pogled, toda če bomo vse vaje večkrat ponovile, nam ne bo delalo nobenih težav več in kmalu bomo uvidele, da prispevata masaža kakor telovadba zelo mnogo k zdravju naših nog.

1. Potrebno je, da si noge pred masažo dobro natreš z oljem, s kremo ali s pudrom.

2. Primi nogo s palcem in kazalcem roke ter masiraj zdaj z desno zdaj z levo roko

3. Spretni in nagli morajo biti udarci, če hočemo, da bo te vrste masaža uspela.

4. Taka telovadba napravlja gležnje vitke in pospešuje krvni obtok.

NOVA ZDRAVILA IZ PLESNI

Po odkritju penicilina stalno preiskujejo in preskušajo razne plesni in glivice, o katerih menijo, da bi bile koristne za zdravstvo. Tovrstna stremljenja so privedla do odkritja številnih novih substanc, ki so jih izolirali iz plesni in katerih učinek izpolnjuje vrzel, ki jo pušča penicilin. Nova zdravila namreč učinkujejo baš v tistih primerih, katerih penicilin odpove.

Aureomicin, kloromicetin, polimiksin in circulis so imena teh novih antibiotikov. Zdravila so popolnoma nestrupena ter imajo to prednost, da jih ni treba bolnikom injicirati, ampak jih lahko jemljejo skozi usta. Aureomicin deluje predvsem proti tifusu ter infekcijam, ki jih povzročajo stafilokoki, streptokoki in pnevmokoki. Odlično pa deluje tudi pri obolenjih sečnih izvodil, pri psitakozi (kužna bolezen, ki jo prenašajo na človeka papige) in pri virusni pnevmoniji (tako imenujemo posebne vrste pljučnico, katere povzročitelji so z mikroskopom nevidni). Kloromicetin se u. spešno uporablja pri trebušnem legarju in pegavici, med tem ko sta polimiksin in circulis izvrstno zdravilo pri infekcijah sečevodov zastrupljenju krvi ter pri nekaterih oblikah vnetja potrebušnice.

KUHINJA

Jabolka s kremo: Olupi 1 kg opranih jabolk ter jim izdolbi sredino. Položi jih drugo poleg drugega v kozico, prilij nekoliko vode ali vina, potresi s sladkorjem (1 - 2 žlici) in dodaj, če imaš, nekaj koscev limonine lupine. Pokrij in duši, da se jabolka zmehčajo. Nato jih naloži na krožnike, v vsako vdolbino deni nekoliko mezge ter hladno oblij z ohlajeno kremo.

Krema: Mešaj v lončku nekaj minut 2 žlici sladkorja, nekoliko vanilije, jajce in še 1 rumenjak ter kavno žličko pšenične ali krompirjeve moke. Nato prilij 1/2 l mleka in žvrkljaj na slabem ognju toliko časa, da se zgosti. Nato mešaj na hladnem še nekaj minut.

GLAS MLADIH

Mladina v svetu

Jugoslovanski film za otroke «Pionir in dvojka» je dobil letos na beneškem filmskem festivalu nagrado kot eden izmed najboljših vzgojnih filmov.

* * *

V Ljubljani so v sredo 17. oktobra svečano proslavili 32. obletnico SKOJ. Sekretar CK LMS tov. Tine Remškar je govoril o delu in zaslugah SKOJ za pravice jugoslovanskega delovnega ljudstva ter poudaril, da so danes že po vsem svetu znane velikanske delovne zmage jugoslovanske mladine, ki hodi po slavnih poteh SKOJ. Proga Brčko — Banoviči, Samac — Sarajevo, Doboj — Banja Luka, avtocesta in drugi objekti bodo vedno ostali ponos mladine.

* * *

Študenti iz 40 držav bodo sodelovali pri štetju glasov v volilnih okrožjih v Londonu pri britanskih parlamentarnih volitvah, ki bodo ta mesec.

* * *

Pred nekaj dnevi je bila v Taldu, nedaleč od mesta Viborga na Danskem, konferenca predstavnikov študentskih organizacij o zamenjavi študentov. Konferenci je prisostvovalo 60 delegatov in gostov 25 študentskih organizacij evropskih držav in ZDA. Jugoslovanske študente je zastopal tajnik za mednarodne zveze Jača Bučevič, ki je poročal, da je pri delovnih akcijah v Jugoslaviji sodelovalo lani in letos okrog 2500 tujih študentov. Jugoslovanska organizacija pa je poslala v inozemstvo okrog 300 študentov. Najbolje so uspele zamenjave jugoslovanskih študentov s študentskimi organizacijami v Angliji, Franciji, ZDA ter v skandinavskih deželah, v zadnjem času tudi z Avstrijo in zapadno Nemčijo. Zveza jugoslovanskih študentov bo v letu 1952 organizirala za tuje študente letovišča v Dubrovniku in na Rabu ter letna bivališča v bližini Sušaka, Šibenika in v Sloveniji.

KAKO ORGANIZIRATI DOBRE IZLETE?

Po mladinskem izletu v Sežano

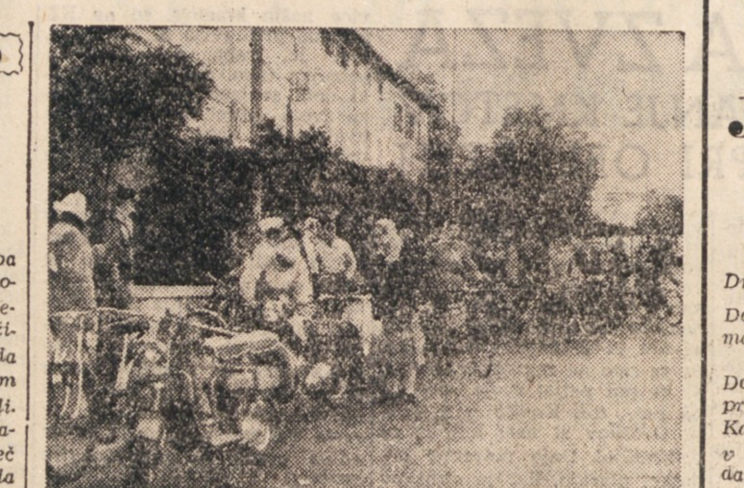
Ali je uspel nedeljski mladinski izlet v Sežano in okolico? 130 mladincev in mladink, ki so se izleta udeležili s kolesi, motorji ali pa peš, bo prav gotovo pritrdilo, da je bilo «zelo lepo». Kakšen bo morda zajamral, da je bila registracija koles na obmejnem bloku prepočasna, toda istočasno mora priznati, da en sam finančni stražnik ni mogel v pol ure pritrditi 50 ali 60 plomb na kolesa, kakor to zahtevajo obmejni predpisi za prehod iz cone A v Jugoslavijo. Zato lahko samo rečemo ozirroma predlagamo, da bi ob podobnem množičnem izletu bilo na bloku v coni A več službujočih finančnih stražnikov, ki bi poskrbeli, da bi izletniki ne zamujali časa zaradi obmejnih formalnosti.

Izlet je torej dosegel svoj namen. Mladina se je zabavala, kolesarji in motoristi so do tedaj prevoženim kilometrom pridali lepo število novih, ki so jih prevozili po cestah med prijaznimi kraškimi vasicami, tudi pešci niso ostali v Sežani, temveč so se odpravili v Storje ali Dane ali kakšno drugo vasico, kjer so utrujeni posedli v hišah in gostilnah ter krepko posegli po pršutu in teranu. Zvečer so se zopet našli v Sežani, kjer je plesni orkester vabil na ples. Mladino seveda ni bilo treba prositi, tako da je bila deseta ali celo enajsta ura, ko so zadnji neutrudni plesalci odrinili proti bloku.

Kljub doseženemu namenu je pa izlet le imel svojo negativno plat. Ne mislimo pri tem samo zadnji množični izlet v Sežano, temveč na množične izlete sploh, posebno če so ti organizirani v bližnje kraje z različnimi prevoznimi sredstvi. Namen izleta je, da se udeleženci kot zaključena družba odpravijo v določen kraj z določenim namenom: da si ogledajo zanimivosti kraja, da uživajo prirodne lepote itd. ter da se skupno pozabavajo, potem ko so se med seboj spoznali. Pri množičnem izletu kaj takega ni mogoče. Sto ali več oseb je preveliko število, da bi organizatorji lahko usmerili vse izletnike na točko, kjer bi lahko združili koristno s prijetnim. Izletniki se nujno razbijejo na majhne skupinice in se zopet najdejo, ko je čas odhoda. Na ta način odpade torej spoznavanje med ljudmi, posebno med mladino, kar je pravzaprav glavni namen izleta.

Zato je prav da se taki množični izleti ne organizirajo več. Izlete naj pa organizirajo mladinski krožki, člani prosvetnih društev, mladina posameznih okrajev, dijaki in študenti ter drugi. V takih primerih se bo izleta udeležilo od 20 do 40 mladincev in mladink, ki se bodo — če se že ne — med vožnjo in kasneje med seboj spoznali ter bodo nastopali kot celota ko bo čas — recimo — ogleda kakšne krajevne zanimivosti in čas zabave.

Od takih izletov bo mladina brez dvoma imela koristi. Širila bo svoje obzorje, se med seboj spoznavala in se zabavala. Zato je treba pozdraviti iniciativo vsakega mladinskega krožka ali skupine mladine sploh, ki želi prirediti izlet po naj bo to v tržaško okolico, Jugoslavijo ali Italijo.

Karavana naših izletnikov z motorji in kolesi je prispela na cilj. Še nekaj organizacijskih navodil, potem pa prostost in zabava po mili volji vse do skupnega povratka.

JUCA piše PEPI

Draga Pepa!
Dovolila boš kajneda,
malo splošnega pregleda,

Domu našemu seveda
prva naj velja beseda.
Kar se tiče naše hiše,
v dobro lahko se zapiše,
da se dela neumorno
z redom, disciplino vzorno.

Najbolj je omembe vredno
in izzvalo je veselje,
da se one je nedelje
Ema Starčeva predstavila
in obletnico izredno
v gledališču je proslavila.

Petindvajsetletno delo
njeno je priznanje želo.
Tisk in ljudstvo istočasno
jo častita enoglasno.

Res je, da se ženska hvala
še nikoli ni skazala;
vendar to bi jaz dodala:
Močen sum mi duh prevzema,
da se morda naša Ema
z delovnimi leti laže,
ko jih sama komaj dvajset
kaže!

Če po svetu se ozreš,
Pepa, včasih res ne veš,
ali v nezavest bi pala,
ali pa bi se smejala.

Že pol leta nam s Koreje
vedno isti veter veje.
Še se niso odločili,
da premirje bi sklenili.
Vsak le v žepu pest drži
in pri sebi govori:
«Sam ne vem, al' čem
al' nečem,
strah me je, da se opečem».

Tam nekdo čez mejo škili,
zraven pa kriči o sili,
pridno divizije zbira
in vojake rekrutira
in z letali manevrira
in topove kaže, tanke,
trka na obmejne planke,
brke viha in grozi,
v iste brke pa golči:
«Sam ne vem, al' čem
al' nečem,
strah me je, da se opečem».

Anglija pa, kot se zdi,
že več nego leto dni
od porazov le živi.

Kaj naj začne, uboga reva?
Saj si resno prizadeva,
z notami ves svet poplavlja,
protestira, kar se dà,
tudi s sabljo sem ter tja
rada malo porožlja;
zraven pa se že poslavja,
od Orienta in poravlja:
«Res ne vem, al' čem
al' nečem,
strah me je, da se opečem».

Vidiš, draga, tak to je;
vedno večje je gorje,
ki ga dela, to ti rečem,
ta nesrečni «čem al nečem».

* * *

...nega listka za vrnitev itak ne more nihče zahtevati).

* * *

PRAVKAR JE IZŠLA knjiga «Stalin je sonce»! Kdor te knjige ne kupi, ne bo več videl sonca!

* * *

PRELOŽENO je predavanje o «Sovjetski zvezi, najbolj elektrificirani deželi» v vasi Stalin, okraj «Stalin». Predavanje bo kasneje, ko bodo kupili petrolej za sveč'ke.

(«Pavliha»)

Bog oče ali Bog sin?

Agencija «Tass» poroča: V ruski pravoslavni cerkvi je nastal hud dogmatičen spor. Ena stranka s patriarhom na čelu meni, da je Stalin Bog oče. Pri tem se opira na to, da se Stalin uradno naziva oče naprednega človeštva, naziv, ki gre le Bogu Očetu. Nasprotna stranka, ki je močna zlasti v leningrajski diecezi, pa proti temu navaja, da se Stalin imenuje odrešenik malih narodov, kar nakazuje na Boga Sina. Sveti sinod ruske cerkve je sklenil prepustiti odločitev o tem vprašanju Informbiroju.

(«Pavliha»)

ŠAH

LEPA FUDERERJEVA ZMAGA

Beli: Penrose (Anglija)
Crni: Fuderer (FLRJ)

1. e4, c5; 2. Sf3, Sc6; 3. d4, c:d4; 4. S:d4, Sf6; 5. Sc3, d6; 6. Le2, e6; 7. O-O, a6; 8. b3, Le7; 9. Lb2, Ld7; 10. Kh1, b5; 11. a3, Db6; 12. S:c6; L:c6; 13. Ld3, Db7; 14. De2, h5; 15. f3, h4; 16. Sd1, Sh5; 17. Ld4, e5; 18. Le3, Ld8; 19. c4, Sg3; 20. h:g, h:g; 21. Kg1, De7; 22. Sf2, Th2; 23. Tfc1, Db4; 24. Kf1, b:c; 25. b:c, T:g2; 26. Dd2, Dh2 in beli se preda.

ENA NAPAKA - PORAZ

V velemojstrskih partijah zadostuje večkrat le ena sama nepreciznost in partija je izgubljena. Kot primer prinašamo partijo med Rogozinom in Bondarevskim, ki je bila odigrana na zadnjem prvenstvu ZSSR.

ANGLESKA OTVORITEV

Beli: ROGOZIN
Crni: BONDAREVSKI

1. c4, S f6; 2. Sf3, b6; 3. Sc3, Lb7; 4. d4, e6; 5. Lg5, h6; 6. Lh4, D:f6; 7. Dd3, Lb4; 8. 0—0—0, L:c3; 9. D:c3, d6; 10. g3, Sd7; 11. Lg2, 0—0—0; 12; The1, Kb8; 13. e4, e5; 14. d5, g6; 15. Te2, De7; 16. Se1, f5; 17. S:3, f:e4; 18. L:e4, Se5? (edina napaka v partiji); 19. S:c5, b:c5; 20. Tc3, Dd7; 21. Da5, a6; 22. b4, c:b4; 23. Tb2, Ka7; 24. T:b4, Ta8; 25. c5, d:c5; 26. D:c5+, Kb8; 27. Tb3, Ta7; 28. Da7+, K:a7+. 29. T:b7+, Ka8. 30. d6 in črni se preda, ker zaradi grožnje mata izgubi kraljico.

Pionirski rod

LOV na POLENOVKO

Na skrajnem severu Norveške je skupina Lofotskih otokov; med katerimi si v globini morja polenovka išče prostor, da odloži jajčka. Vsaka samica znese namreč do štiri milijone jajčk. Ko nastopi dolgi zimski mrak in se dvignejo mrzli vetrovi ter butajo ob skale visoki valovi, je najugodnejši čas za lov na polenovko. Do deset tisoč ribičev se odpravi na lov. Poleti so se doma bavili s poljedelstvom, ki pa malo donaša, ali so si služili kruh z ribjim lovom. Z lovom na polenovko vsakdo lahko obogati, kajti so leta, ko je lov res obilen. Tudi do trideset milijonov polenovk pobero lovci iz morja.

Polenovke se drže v skupinah. Te trope so včasih tako goste, da obstane s svincem obtežena mreža na hrbtih polenovk in se ne more potopiti.

Večkrat pa morajo ribiči žrtvovati ves plen, da se rešijo pred viharji, ki tam kaj radi divjajo.

Lov na polenovko traja od januarja do velike noči. Tega lova se udeleži približno 20.000 ribičev v 4000 odprtih čolnih ter v najmanj 2000 motornih čolnih ali parnikih.

V dobrih letih pa je očšlo na lov že nad 40.000 ljudi. Okrog velike noči trope polenovk izginejo in večkrat kar čez noč. Tedaj se odpravijo ribiči domov, čakat prihodnjega lova.

Pionirska obljuba

Pionirski svet je nam pionirjem ob začetku šolskega leta poslal pozdrav. Zdaj, ko smo končali počitnice, ko smo se naveselili, si okrepili zdravje, pa bomo začeli z resnim delom. Pionirski svet je pripravljen, da nam bo v našem delu pomagal. Dajal nam bo nasvete, skupno z nami bo delal načrte za naše delo, da se bomo čimbolj bistrili in rasli v dobre, poštene ljudi.

V pionirskem svetu so odrasli ljudje, ki se posebej zanimajo za nas najmlajše. Med njimi so starši, ki vedo, kaj potrebujejo otroci, med njimi so vzgojitelji, ki vedo, kako je treba z nami delati, da bomo dosegli uspehe. Zato smo pionirji veseli, da bo pionirski svet delal z nami. Hočemo biti v letošnjem letu še bolj marljivi in delavni, kot smo bili druga leta. Pomoč pionirskega sveta nam bo dragocena in zato ga tudi mi toplo pozdravljamo.

Skupno delo naj rodi čim lepši uspeh!

UGANKE

J. STRITAR

Mlad zdaj sem lep in
svetlobel,
umazan ves slovo bom vzel.
(Sneg)

Prirohni in prisopiha,
vendar nima pljuč, da diha;
brez jezika kakor med
sneg poliže nam in led.
(Jug)

Ko sem v peči, vsak me rad
ima,
v strehi — vse pred mano
trepeta.
(Ogenj)

Glavnik se sabo večno nosi,
a ne, da česal bi glavo si;
ostre ostroge
imajo noge,
in vendar ni huzar,
kdo je mar?
(Petelin)

Naš hlapec črni — menda
nor je,
po njivi hodi in jo orje;
a nima pluga, nima brane.
Mož moder je, kdor to ugane.
(Krt)

Škoda, da nisem malo večji!
Ko bi mogel še to doseči,
vse bi dejalo: Vidiš jelena?
Zdaj mu nisem še do kolena.
(Rogač)

Ptič — pozna ga vsa
Evropa —
krasna njega je obleka;
moško in mastito stopa,
poje, da je strah človeka!
(Pav)

SONCE in mavrica

Nekoč je po dežju zasvetilo sonce in pojavila se je pisana mavrica. Kdor je pogledal na mavrico, vsakdo jo je občudoval. Prevzela se je mavrica in se začela hvaliti, da je lepša od samega sonca.

Zaslišalo je te besede sončece in reklo: «Lepa si, to je res, toda vedi, da brez mene mavrice ne bi bilo.» Toda mavrica se je samo zasmejala in se nadalje hvalila. Tedaj se je sončece razjezilo ter se skrilo za oblake — in mavrica je izginila.

DVA MIHCA

M. MACAROL

— Mihec, Mihec, kam pa tečeš?
— Brž ugani! Kaj porečeš?
— Z atom drevi greš na lov?
— Ne pogodiš! Grem domov!
— Boste češnje mar obrali?
— O ne, teta so se pripeljali.
— So ti kdaj kaj obljubili?
— Hej, konjiča so kupili!
— Kakšnega, drvenega?
— Pravega — lesenega!
— Mar bo dosti ovsa snedel?
— Z mano pojdi pa boš zvedel.

Optimizem

Mož opozicije: Končni račun je le ta, da je De Gasperi odšel iz Amerike z dolgim nosom.

Mož demokristjan: Kaj more revež za to, če mu je bog ustvaril tako dolg nos?

Mihec in Jakec

Mihec: Lepo je dejal De Gasperi, da je oboroževanje «zavarovalna palica». Kaj praviš?

Jakec: Zelò lepo. Toda nastaja vprašanje: Če izbruhne požar, kdo bo plačal zavarovalnino?

V južnoameriškem hotelu

Gost: Prosim, napravite mi račun; danes zvečer odpotujem.

Vratar: Škoda! Jutri imamo malo domačo revolucijo, katero bi si lahko ogledali. Kaže, da bo res zabavna.

Nepoboljšljiv

Stari šaljivec Bernhard Shaw še na onem svetu ne more mirovati. Približa se mu njegov tovariš in prijatelj Axel Munthe ter pravi:

«Ta egiptovski kralj Faruk postaja neprijeten s svojo protiangleško politiko».

«Res je» — odgovori Shaw — «Faruk postaja — horruk!»

Obvestila

OPOZORILO vsem potnikom na sovjetskih železnicah! Ukinjene so vse povratne karte za potovanje v Sibirijo in nazaj. Odslej se bodo izdajali vozni listki samo v eno smer, t. j. za Sibirijo (voz-

OB STOLETNICI SARDINSKIH ZNAMK

FILATELIJA

Italijanski filatelisti so letos ob koncu meseca septembra in v začetku oktobra praznovali drugo važno stoletnico; stoletnico izdaje prvih treh znamk kraljevine Sardinije.. Prvo stoletnico, to je stoletnico prvih znamk nadvojvodine Toskane pa so obhajali v letošnjem aprilu, ko so bile v Firenci velike slavnosti — seveda na filatelistično-poštnem polju.

Od devetindvajsetega septembra do sedmega oktobra so bile v Turinu številne filatelistične razstave, med katerimi sta bili dve posvečeni mladini; nadalje se je vršil kongres specialistov sardinskih znamk in kongres italijanskih filatelističnih društev, včlanjenih v ENAL. Poleg tega je bila one dni tudi velika filatelistična dražba, katero je organizirala družba Raybaudi, največja italijanska organizacija filatelistične dražbe.

Ko smo videli že meseca aprila dve znamki na čast toskanski stoletnici, tako je tudi sedaj italijanska poštna uprava dala v promet serijo treh znamk, ki proslavljajo stoletnico sardinske znamke. Serija sestoji iz treh znamk; na prvi za 10 lir, ki je svetlorjave barve, vidimo na eni strani v črni barvi znamko za pet centesimov iz prve sardinske izdaje; na tej znamki je naslikan takratni sardinski kralj Viktor Emanuele II.; na drugi strani znamke pa je prav tako v črni barvi naslikan grb mesta Cagliari, to je glavnega mesta sardinskega otoka. Na drugi znamki za 25 lir, ki je svetlo rdeče barve, vidimo v zeleni barvi znamko za dvajset centesimov iz prve izdaje, na drugi strani v isti barvi grb mesta Genove, to je glavnega mesta Ligurije. Na tretji znamki za 60 lir, ki je svetlomodre barve, pa je naslikana v rdeči barvi znamka za štirideset centesimov iz prve emisije in grb mesta Turina, to je glavnega mesta Piemonta in Sardinske kraljevine. Vsi ti trije grbi bi se zdeli na prvi pogled enaki, ker je v vseh treh znani savojski grb, a če bolje pogledamo bomo videli da obstajajo neke malenkostne razlike med njimi. Na vseh treh znamkah, ki so podolgovate oblike je napis «Centenario del primo francobollo sardo».

Vseh znamk sardinske kraljevine je bilo sedemnajst. Prva emisija iz dne prvega januarja 1851 je obsegala že imenovane tri znamke, ki so bile reproducirane na letošnjih znamkah. Prvega oktobra 1853 so izšle zopet tri znamke v istih vrednotah a s spremenjenimi barvami. Osmega aprila naslednjega leta so izšle zopet tri znamke v istih vrednotah. Od leta 1955. do leta 1861. pa je izšlo še nadaljnjih osem vrednot, ki so prišle na svet v treh delih. Te znamke tvorijo tako zvano četrto emisijo sardinskih znamk, ki je najbolj zanimiva izmed vseh štirih sardinskih emisij. Ta emisija tvori lepo posebnost, ker če se nekdo noče specializirati v zbiranju znamk z različnimi barvnimi toni, bo lahko zbral okrog šestdeset različnih znamk za pet in za dvajset centesimov, okrog štirideset različnih za štirideset in za deset centesimov, dvajset za osemdeset centesimov in štiri ali pet znamk z različnimi barvnimi toni za tri lire, en centesim in dva centesima.

Končno so izšle v februarju leta 1861. znamke z isto sliko, ki

tere pa so že štete kot italijanske znamke in so pravzaprav prve znamke združenega italijanskega kraljestva.

Drugo zanimivo področje za zbiralca sardinskih znamk pa tvorijo zbirke, ki nam prikazujejo različne žige pošt sardinske kraljevine, od leta 1856. dalje pa najdemo na pismih s sardinskimi znamkami tudi že žige iz vseh italijanskih pokrajin, ker so bile te v tem času priključene k Sardinskemu kraljestvu.

ZANIMIVOSTI

Dne 1. oktobra je bila v Budimpešti filatelistična razstava, na kateri so sodelovale države vzhodne Evrope. Izšli sta dve posebni znamki za 1 in 2 forinta, ki so jih prodajali po dvojni nominali. Od prve bo dobil vsak madžarski filatelist po en komad, druga pa bo ne glede na potrebe domačih filatelistov prodana za devize.

Češka je izdala 4 vrednote v počastitev pisatelja Alojza Jiraska in 3 vrednote za češko mladino.

Zahodna Nemčija je izdala o božiču dobrodelno serijo 4 vrednot s slikami oseb, ki so delovale človeštvu v prid. Oktobra pa izšla serija za filatelistično razstavo v Wuppertalu. Spominska znamka za otok Helgoland, ki so ga zavezniki leta 1945 razstrelili iz političnih razlogov, ne bo izšla.

Dne 29. septembra je bila odprta v Torinu pod pokroviteljstvom predsednika republike velika razstava znamk za stoletnico prve znamke Sardinije.

V Avstriji so povišali poštne pristojbine. Frankovna serija bo zaradi tega razširjena; znamka za 1 šiling bo izšla že drugič v novi barvi, to pot bo zelena, nove risbe pa bodo na sledečih vrednotah: 1.45 (rdeča), 1.50, 2.40, 2.70 in 4.50 šilinga. V kratkem bodo izšle tudi nove letalske vrednote do 20 šilingov.

NOVE ZNAMKE

ALBANIJA — Spominske na svetovni dečji dan. 2 leka, zelena (deklica in globus); 2,50 leka, rjava (mati in deček), 3 leke, rdeča (ista slika kot na 2,50 leka); 5 lekov, svetlomodra (kot 2 leka).

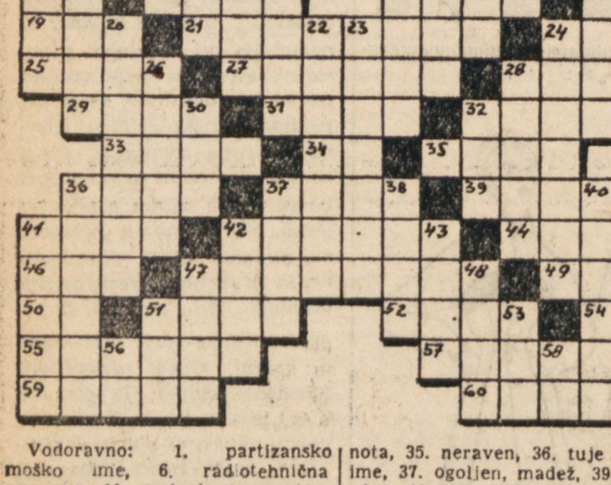
ČESKOSLOVASKA — Spominske ob deseti obletnici smrti Bohumira Smeralava, ustanovitelja češkoslovaške KP. Portret imenovanega. 1,50 kčs, siva, 3,00 kčs, vijoličasta.

Spominske na IX. kongres sokolske zveze. 1,00 kčs, olivno zelena (telovadec pri krogih; 1,50 kčs, rjavo-vijoličasta (metalka diska); 3,00 kčs, vinasta (nogometaši); 5,00 kčs, svetlomodra (smučar).

Spominska na Mednarodni filmski festival v Karlovyh Varyh. 0,80 kčs, rozasta-rdeča (slika iz filma «Padec Berlina»); 1,50 kčs, sivozelena (slika iz filma «Veliki državljan»); 4,00 kčs, svetlomodra (ista slika kot na 0,80 kčs).

ZA BISTRE GLAVE

Križanka

Vodoravno: 1. partizansko moško ime, 6. radiotehnična naprava, 11. malenkostno natančen, 13. država v Ameriki, 14. del telesa. 15. ime igralne karte, 17. reka v Jugoslaviji, 18. pesniški veznik, 19. ima žival, 21. preprosta, zlasti vojaška postelja (dvoj). 24. poseduje, 25. izleti v planine, 27. republika v Srednji Ameriki, 28. arabski knez, 29. mesto v Arabiji (2. sklon) 31 prečni drog v kozolcu, 32. zelo segret, 33. mavec, 34. glasbena nota, 35. neraven, 36. tuje moško ime, 37. ogoljen, madež, 39. samo eden, 41. letoviščna hiša z vrtom, 42. vrsta cigaret, 44. letopis, 46. čebelji panj, 47. trinoštvo, 49. žensko ime, 50. dva različna soglasnika, 51. prevozno sredstvo v zimi, 52. otok v Indoneziji, 54. lastnine, 26. posadka, družba, 28. mesto ob Mrtvem morju, 57. literarna zvrst zbadljive vsebine, 59. domišljava, 60. ravnina.

Navpično: 1. športni napon vseh sil pred koncem, 2. zahvalna pesem, 3. latinski predlog, 4. nikalnica v narečju, 5. popolnoma podoben, 6. pleme, 7. žensko ime, 8. pritrdilnica, 9. slovenski skladatelj, 10. vrsta lovca, 12. norec, 13. splet ženskih las, 16. ovalna skleda, 17. osnovna misel, naloga, 20. slovenski pisatelj, 22. naslov grških popisov vojnih pohodov, 23. rimski muzej, katedrala, 24. lastine, 26. posadka, družba, 28. boginja prepira, 30. pesnitve z junaško vsebino, 32. pri 100 st. C voda..., 36. vrsta smole, 37. znana pesem Simona Jenka, 38. pripadnik indoevropskih jezikov (okrajšano), 40. namen, 41. po domače (lat.), 42. država v Aziji, 33. grški junak, 45. predrimska železna doba, 47. teža posode ali omota, 48. Ober, 51. začimba, 53. oče, 56. enota za merjenje električnega upora (obrnjeno), 58. rimsko število.

Rešitev križanke

VODORAVNO:

1. sss ppp, 2. apoteka, stopalo, 3. do, Anker, ar, 4. to, kot, Ren, in, 5. Solun, 6. Mara, nem, plan, 7. anali, flora, 8. Ema, Rio, 9. Kozje, shema, onda, pek, Avar, 11. Tonio, 12. in, riž, oba, iz, 13. ud, Nansi, ob, 14. novinar, Kremona, 15. ara, dan.

NAVPICNO:

a) Sad, Una, b) spotoma, koridor, c) so, Anton, va, č) ti, ura, ZDA, di, d) aleja, e) kaos, ime, Tina, f) Anton, požar, g) les, len, k) serum, kiosk, i) tren, fis, Obir, j) ploha, k) po, ilo, Eva, om, l) pa, aroma, od, m) Planina, Arizona, n) por, lan.

MARK TWAIN
Pustolovščine TOMA SAWYERA

Ilustriral Bogdan Grom

XXIV.

Mimogrede je javnost vznemirila novica, da je lastnik abstinentske gostilne prodajal opojne pijače. Ko se je Huck za kratek čas zavedel, se je dvignil na postelji in spraševal gospo Douglasovo, ali so kaj odkrili v abstinentski gostilni ter mislil pri tem na zaklad. «Da, alkoholne pijače» mu je odgovorila vdova. «In je to odkril Tom Sawyer?» «Tiho, tiho», ga je zavrnila in oblile so jo solze.

1

Pa se povrnimo k Becky in Tomu. Tipala sta dalje po mračnih hodnikih, si ogledovala čuda votline, nato pa se začela igrati, dokler se nista naveličala. Hodila sta dalje, nosila pred seboj svečo in brala na stenah imena, datume in razne izreke; ko pa sta zašla med nepopisane stene, sta napisala svoji imeni na skalo, ki je štrlela naprej in nadaljevala pot.

2

Kmalu sta prišla do kraja, kjer je voda izdolbla v blešččeč kamen polzasto podobo Niagarskega slapa. Tom je skril svoje ozko telesce med reže, da bi to lepo skupino osvetlil za Becky. Videl je, da je zastirala nekako naravno stopnišče, ki je bilo stisnjeno med ozke stene. Nenadoma ga je obšla želja, da bi postal odkritelj in z Becky sta navdušeno prodirala dalje.

3

Dospela sta do čarobnega studenca, čigar korito je bilo obdano z ledenimi rožami iz bleščečih kristalov. Izvirek je bil sredi votline, ki so jo podpirali fantastični stebri. Pod stropom so čepele kopice netopirjev; ko jih je vznemirila svetloba, so zleteli, dajali od sebe kričeče glasove in se besno zaletavali v luč! Tom je zgrabil Becky za roko in še pravočasno sta smuknila v stranski rov ter se znebila nevarnih zverl.

4

Tom je kmalu našel podzemno jezero. Rad bi bil raziskal njegovo obrežje, toda sodil je, da je bolj pametno, če se nekoliko odpočijeta.

Tedaj je Becky potalo strah in vprašala ga je: «Kako dolgo sva že neki tu! Bolje, da se vrneva! Ampak ti netopirji! Poiščiva si drugo pot, da se jim izogneva. Upam, da se ne izgubiva», in streslo jo je ob misli na to strašno možnost.

5

Nenadoma se jima je zazdelo vse tuje. Tom je sicer tolažil Becky in ji govoril, da je vse v redu, toda na njegovem srcu je ležala grozeča mora. Becky se je v silnem strahu stisnila k njemu in si močno prizadevala, da bi zadrževala solze; končno je rekla: «Oh Tom, saj je vseeno zavoljo netopirjev, kar po isti poti se vrniva! Zdi se mi, da se vedno bolj izgubljava».

6

Tišina je bila tako globoka, da si slišal celo njuno dihanje. Tom je zaklical in klic je odmeval od praznih votlin ter je zamrl v komaj zaznavnem glasu, o katerem se je zdelo, da je izzivalno zasmehovanje. «Nikar ne kliči več, Tom, pregrozno je», je dejala Becky. «Morda naju bodo le slišali», jo je tolažil Tom in znova zaklical. Otroka sta obstala in poslušala, toda odziva ni bilo. Čez čas je Tom priznal Becky strašno resnico, da ne zna poti nazaj.

7

OD DANES DO NEDELJE 28. OKTOBRA

DRUGI FESTIVAL ITALIJANSKE KULTURE v Istrskem okrožju

Italijani, ki živijo v Istrskem okrožju so že ves teden zaposleni pri pripravah za drugi Festival italijanske kulture, ki se začne v nedeljo 21. oktobra v Piranu in bo trajal skozi ves teden do 28. oktobra. Po mestih in večjih krajih v notranjosti, so se začele krajevne prireditve že prejšnjo nedeljo in se bodo zaključile to nedeljo. V Kopru je italijanski kulturni krožek «Antonio Gramsci» imel ob otvoritvi poleg otvoritvenega govora dobro uspeli zborovski koncert mešanega pevskega zbora pod vodstvom dirigenta Milossija. Slišali smo odlomke iz oper G. Verdija in Donizettija kot «Napitnica» in opere «Ernani», zadnji prizor iz opere «Lucia di Lammermour», iz opere «Moč usode» prizor iz posvečenja in še tretji del iz Verdijeve «Traviate».

V ponedeljek je v okviru kra-jevnega pregleda nastopila pionirska skupina z opereto v treh dejanjih «Roberto di Roncaglia», ki so jo sprejeli z velikim odobravanjem posebno najmlajši, ki so napolnili gledališko dvorano. V torek je nastopila dramska skupina krožka z dramo v enem dejanju «Slepec», ki je bila posebno v zaključku tako močno podana, da so bili igralci nagrajeni z močnim aplavzom. Ta večer je nastopil tudi mandolinistični orkester pod vodstvom A. Pesara in folklorna skupina sestavljena iz 14 oseb. Nastopil je tudi tercet, violina I. in II. ter violončelo v spremljavi klavirja.

V Piranu so krajevne kulturne predstave začele že 7. oktobra in se zaključile 14. oktobra. Razne skupine, ki so nastopale, so bile deležne velikega odobravanja občinstva. Bilo je očitno, da so bili doseženi v enem letu precejšnji uspehi na kulturnem polju. Ti uspehi pa so šele ena izmed dosežen-ih stopenj.

Za otvoritev je bil pripravljen vokalno - instrumentalni koncert mestne godbe in mestnega pevskega zbora pod vodstvom dirigenta Bevilacqua. Orkester je pokazal dobro pripravo in je bil za dobro izvajanje nagrajen s pohvalo od vseh poznavalcev lepe godbe. Pevski zbor, ki je znan po svoji tradiciji je bil na višini in je bil deležen navdušenih aplavzov.

Velik uspeh je dosegla komedija v treh dejanjih: «Luč na oknu» od G. Capriola. Italijanski kulturni krožek «G. Martini» v Piranu bo nedvomno dosegel na festivalu v tem tesnem mestu, ki ga upravičeno zasluži.

Podobne krajevne preglede v kulturi so imeli v tem tednu tudi drugi italijanski kulturni krožki v Istrskem okrožju.

* * *

Pred dobrima dvema letoma je bilo ustanovljeno Združenje Italijanov Istrskega okrožja. Od tisti priložnosti je bilo rečeno, da je položen temeljni kamen za umetniško in kulturno udejstvovanje Italijanov v Istrskem okrožju. Iz leta v leto smo sledili razvoj in dosežene uspehe in lahko z mir-nim vestjo čestitamo tovarišem Italijanom na doseženih uspehih.

Šest let napornega in trdega dela imamo za seboj vsi prebivalci Istrskega okrožja, Slovenci, Italijani in Hrvati. Šest let borbe proti vsem sovražnikom bratstva, v kateri smo bili vsi skupno vedno zmagovalci. To je uspeh, ki nas navdaja s ponosno samozavestjo.

Vsi doseženi uspehi na gospodarskem, socialnem in političnem polju so tesno povezani tudi s kulturo. Dve leti smo vsi samo delali in nismo imeli časa misliti, da bi bili kaj od tega dela pokazali svetu. Sele leta 1948 je bila odprta prva gospodarska razstava, ki je prikazovala uspehe, ki jih je doseglo delovno ljudstvo naše-ga okrožja. Vsi smo bili do vrha glave zaposleni z obnovo gospodarstva in obnovo opustošene dežele. Res je, da tudi v kulturi tu pa tam nekaj pokazali, toda to je bilo bolj mimogrede in brez nekega načrta.

Z ustanovitvijo Združenja Italijanov Istrskega okrožja, so bili postavljeni vsi pogoji za bolj in napreden razvoj italijanske kulture v Istrskem okrožju. Že lanski prvi festival je pokazal, kljub nekaterim nedostatkom, omahovanjem in upravičenim objektivnim težavam, živo zanimanje za kulturno življenje. Delovne množice Italijanov so se udeleževale v velikem številu kulturnih prireditev. Kultura, ki je dobila novo vsebino, je postala sestavni del vseh življenjskih sokov iz narodnoosvobodilne borbe, iz borbe za izgradnjo socializma, postaja last najširših ljudskih množic tudi med tovariši Italijani Istrskega okrožja.

* * *

Splošni spored kulturnih predstav ob priliki kulturno-umetniških manifestacij Festivala italijanske kulture Združenja italijanov Istrskega okrožja, ki se začne danes v Piranu, je sledeč:

Danes ob 11.30 uri otvoritev razstave Združenja Italijanov v Mladinskem domu, v Tartinijevem gledališču ob 20. uri otvoritveni govori, nato nastopajo: pevski zbor iz Pirana z orkestrom, folklorna skupina iz Grožnjana, godalni oktet iz Kopra, gostje, solisti Ljudskega gledališča z Reke, gostje, umetniški balet CIC iz Opatije, gostje, slovenski pevski zbor radia iz Kopra in pionirji osemletke iz Buj.

V ponedeljek 22. oktobra z začetkom ob 20. uri v Tartinijevem gledališču večer dramatike, nastopajo: dramska družina iz Buj in dramska družina iz Kopra.

V torek 23. oktobra ob 20. uri v Tartinijevem gledališču v Piranu literarno predavanje Grosa Sequija, v Kopru v Ljudskem gledališču ob 20. uri nastopi dramska družina iz Pirana, v Bujah v dvorani zadružnega doma ob 20. uri nastopata dramska družina iz Izole in dramska družina iz Umaga.

V sredo 24. oktobra v Piranu v Tartinijevem gledališču ob 20. uri glasbeni večer, nastopa orkester ljubljanske Opere, v Izoli večer dramatike ob 20. uri v dvorani Arrigoni, nastopata dramska družina iz Kopra in dramska družina iz Novega grada, skupina radia iz Kopra. V Bujah bo v dvorani zadružnega doma ob 20. uri literarno predavanje Erija Franchija.

V petek 26. oktobra v Izoli v dvorani Arrigoni ob 20. uri večer godbe, nastopajo: mandolinisti iz Kopra, orkester Izole, mandolinisti iz Pirana, orkestra iz Buj in Umaga, mandolinisti iz Novega grada, godba iz Buj in od Sv. Lucije. V Piranu v Tartinijevem gledališču ob 20. uri glasbeni večer, nastopajo: zbor in godalni oktet iz Kopra in kot gost mandolinistična skupina z Reke.

V soboto 27. oktobra v Piranu ob 9. uri zjutraj v Tartinijevem gledališču nastopajo: dramska skupina in pevski zbor osemletk iz Kopra, dramska skupina osemletk iz Izole, dramska skupina in pevski zbor osemletk iz Pirana, dramska skupina osemletk iz Buj, pevski zbor osemletk iz Umaga in živa slika iz osemletk iz Novega grada.

V Piranu v Tartinijevem gledališču ob 20. uri večer folklore, na katerem nastopajo: folklorna skupina z baletom iz Kopra, folklorne skupine iz Buj, Grožnjana in Momjana bodo prikazale folklorne slike. Poleg teh nastopajo še folklorna skupina SACO «Marko Garbin» iz Rovinja in folklorna skupina iz Dinjana.

V nedeljo 28. oktobra ob 15. uri zaključne manifestacije na Tartinijevem trgu z govori in nastopi pevskih zborov iz Pirana in Kopra, folklornih skupin iz Kopra, Buj, Grožnjana, SACO «Marko Garbin» iz Rovinja in Dinjana, baleta SACO iz Reke in hrvatske folklore z Bujskega. Zvečer v nedeljo umetni in bengalični ognji, ljudsko rajanje itd. O...v.

Motiv iz Pirana

TRI DNI MED ZADRUŽNIKI NA GORENJSKEM IN ŠTAJERSKEM

TRŽAŠKI KMETOVALCI na poučnem izletu po Sloveniji

Zadruga „Osojnik" ima nad sto glav živine in štiri traktorje - Na obisku v ptujski zadružni kleti

(Nadaljevanje in konec)

Za vsak kg storžev je plačala zadruga kmetu 360 din. Kmetalj hmeljar, ki goji hmelj na 3 do 4 ha, izkupi lahko čez en milijon dinarjev v enem letu za svoje «zeleno zlato». V stari Jugoslaviji je bila prodaja hmelja podvržena veliki špekulaciji s strani kupcev. Le redki hmeljarji so obogateli, ker so pogostoma služili kupcem tudi za meštarje. Večina kmetov pa je tudi s hmeljem životarila. Sedaj pa nastopa «Hmezad» sama na svetovnem trgu s prodajo ženašega hmelja in se ne dogaja več, da bi si tudi posamezni hmeljarji izpodbijali cene. Ti imajo shrambo in prodajo svojega pridelka zagotovljeno danes od zadruge po primerni ceni in njihova skrb je predvsem ta, da pridelajo čim več in čim boljšega hmelja s čim manjšimi stroški in trudom. V Savinjski dolini pridelajo letno povprečno 1 milijon in 200 tisoč kg hmelja.

Izletniki so se očpeljali v Celje, kjer jim je bilo potreženo kosilo, in od tam so odpotovali proti Mariboru. Pri Mariboru so si najprej ogledali novo ogromno hidrocentralo «Mariborski otok», katere ne bomo tukaj opisovali, ker jo čitatelji po večini gotovo poznajo iz opisov ob drugih prilikah. Omenimo naj le na kratko, da napravi ogled tega objekta, ki izrablja ogromne sile «belega premoga» za splošno korist, globok vtis na obiskovalca, zlasti še, če pomisli, kako bogata je Jugoslavija tudi na tem «premogu», katerega izkoriščanje pa so oblasti v predvojni Jugoslaviji skoraj popolnoma zanemarjali.

Od tod je avtobus očpeljal tržaške izletnike na srednjo *«Kmetijsko vinarsko šolo»* v Mariboru. Šola je nastanjena v zelo veliki stavbi, kjer ima dovolj prostora za strokovni pouk in za bivanje najmanj 100 mladih kmečkih fantov in približno toliko deklet, ker je v istem poslopju tudi gospodinjska šola. Pri ogledovanju tega ali omenega poslopja in ko vidi človek, kakšno skrb posvečajo tamkajšnje oblasti strokovni izobrazbi kmečke mladine v Jugoslaviji, se tržaški kmetovalec nehote spomni na žalostno dejstvo, da tukajšnje oblasti niso doslej še ničesar ukrenile v korist kmetijske strokovne izobrazbe domače kmečke mladine.

Seveda ima ta šola za praktično vežbanje svojih gojencev na razpolago tudi velike površine zemljišča s sodobno urejenimi vinogradi, sadovnjaki vrtovi in travniki. Zraven tega ima tudi ustrezne živinske hleve ter shrambe in kleti za predelavo in shrambo pridelka. V šolski kleti pripravljajo in hranijo vino iz grozdja, ki ga pridelajo v šolskih vinogradih in večinoma na trtah zelo cenjenih sort. To smo tudi ugotovili praktično, ko so nam gostoljubni upravitelji šole dali pokušati več vrst vin, izmed katerih so bila nekatera prav odlična. Saj se taka vina izvažajo danes po vsej Severni Evropi in tudi v Ameriko, kjer zahtevajo le odlična vina, kakršna so le nekdaj pridelovali samo Nemci in Francozi.

Večerjali in prenočevali smo to noč v Mariboru. Drugo jutro pa nas je avtobus odpeljal v Ptuj na ogled *Kmečke delavske zadruge «Osojnik»* s sedežem v Ptuju. Tam so nam najprej razkazali krasne nasade breskev na površini 4 ha. Zadrugo so ustanovili po večini kmečki delavci, med katerimi je tudi mnogo Primorcev. Glavni ustanovitelj pa je vprav Tržačan, agronom dr. Vesel, ki je tudi duša tamkajšnjega kmečkega zadružnega gibanja.

Občudovali smo komaj 3 in 4 leta stare breskve, ki so dale letos že 73.000 kg izbornega sadja, kjer je še pred 5 leti rastel velik gozd. Ker je zemlja z gozdom donašala prav malo in sta kakovost iste in njena lega obetali zadružnikom veliko več donosa z nasadom breskev, so gozd posekali. Coke s korenikami vred so umno izruvali s pomočjo težkih buldožerjev, s katerimi so potem zemljišče tudi preorali cel meter globoko. Breskve so odgojili iz semen — koščic domačih poldivjih breskev, na katere so potem cepili bolj žlahtne sorte, ki zorijo postopoma, od najbolj zgodnjih do poznih.

Zadruga ima poleg breskovih nasadov tudi vinograde in polja s skupno površino približno 300 ha. Svoje delovanje je začela s 36 družinami; danes je v njej včlanjenih 54 družin s 180 ljudmi. Vsak delovni član družine zasluži dnevno od 200 do 250 din. Zaslužek se ravna po kategoriji dela, in po množini dela, ki ga zadružnik opravi v določenem času. Vsaka družina ima poleg zadružnega, skupnega zemljišča, na katerem mora opraviti letno določeno število delovnih dni, še svojo «ohišnico». To je zemljišče ob hiši, ki ga zadružnik obdela in zaseje po lastni volji. Tam lahko redi tudi prašiče in perutnino za lastno rabo.

Seveda je bilo začetno delo za zadružnike zelo trdo, zlasti še, ker so bila odmerjena jim zemljišča povečini zapuščena in zanemarjena. Pridelali so v začetku po 6 kub. m pšenice in 100 kub. m krompirja na ha. Sedaj pridelajo na isti površini tudi do 86 kub. m pšenice in 300 kub. m krompirja. Prva leta jim je morala priti na pomoč tudi država s posojili, ki so jim bila pa sedaj popolnoma črtana, kakor tudi drugim zadrugam, kar smo že zgoraj omenili.

Zadruga «Osojnik» se peča predvsem s sadjarstvom in z živinorejo. Nikakor pa ne zanemarja vrtnarstva in poljedelstva. Videli smo tudi njen lep nasad glavnatega zelja na 4 ha zemljišča. Iz tega zelnika računajo, da bodo porezali vsaj 20 vagonov zelja. Zadruga razpolaga danes že z najmanj 100 glavami živine in s 4 novimi traktorji «Ansaldo», kar ji zagotavlja vedno večje pridelke in donose, ki bodo stalno dvigali življenjsko raven zadružnikov.

Zadružna ptujska klet je bila naša naslednja postaja. Ta klet je poslovala na zadružni podlagi še pred vojno in je tedaj letno hranila in pripravila za prodajo približno 65 vagonov vina. Sedaj pa sprejme v klet in proda, zlasti v tujino, tudi 155 vagonov vina letno. Zadruga šteje 2116 članov, ki oddajajo svoj mošt v zadružno klet za skupno prodajo. Klet vodi strokovnjak kletar, ki je dovršil svoje šolanje na višji kletarski šoli v Gaisenheimu v Zahodni Nemčiji in ima za seboj že dolgoletno prakso. Tudi ptujska vina so kakovostno na zelo visoki stopnji in zapadne države jih prav rade kupujejo. Saj so bila štajerska vina na neki razstavi na Angleškem tudi nagrajena med prvimi. V tej kleti smo videli tudi največji lesen sod Slovenije, ki drži nič manj kot 37.000 l, izvrstnega vina. Seveda smo izborno kakovost ptujskega vina ugotovili tudi s pokušnjo. Dobri uspehi te zadružne kleti, kamor oddajajo svoj pridelek povečini mali vinogradniki, bi lahko služili za vzgled in bodrilo našim vinogradnikom iz nabrežja, ki morajo danes prodajati svoje dobro vino prav poceni kot navadno namizno vino. To pa predvsem zaradi konkurence, ki jo tukaj delajo navadna vina iz Italije in pa tudi zaradi tega, ker našim vinogradnikom manjkajo nasplošno ustrezne kleti in poznavanje sodobnega kletarstva. Vsekakor pa je potrebno, da se zato zavzamejo tudi merodajne oblasti z učinkovito podporo v strokovnem in gospodarskem pogledu.

Po obisku v zadružni kleti se je izletnikom prileglo krepko kosilo, ki so ga zalili s prav dobro kapljo. Ne bil bi pa pravi izlet, četudi samo kmetijskopoučni, ako ne bi po tem opravilu izletniki tudi zapeli. Saj Slovenec ljubi prav tako lepo pesem, kakor dobro kapljo. Izkazali pa se niso samo Tržačani, ki so peli, marveč tudi Ptujčani, ki so pevce navdušeno poslušali in tudi ploskali, zlasti ko je zadonela vsem Slovencem priljubljena «Buči, buči morje Adrijansko» ... — Od Devina pa do Ptuja in še preko Slovenskih goric do Madžarske ravnine je ista govorica, bije isto srce! ...

To je poudaril z moškimi in jedrnatimi besedami tudi že imenovani ustanovitelj zadruge «Osojnik», ki je še pripomnil, da se morajo vsi Slovenci boriti do zadnjega, danes zlasti z delom za dosego svojih gospodarskih, socialnih in kulturnih pravic tudi tam, kjer mu jih na lastni zemlji še vedno kratijo tujci.

Iz Ptuja smo se odpeljali proti Ljubljani in se na poti ustavili v Sent Juriju pri Celju, na *Živinorejski šoli*. Šola razpolaga z velikim zemljiščem, ki se razprostira okoli same šole in je v glavnem orna zemlja, na kateri pridelujejo predvsem krmo, potrebno za govedo in prašiče, ki jih gojijo pri šoli. Razkazali so nam hleve za prašiče in za krave. Prašičev redijo lahko istočasno nad 200. Soli je dodeljeno še večje posestvo v gorah, ki je pa še precej oddaljeno in kjer redijo govedo na paši. Šola polaga veliko važnost na odgojo živali popolnoma na odprtem tudi v zimskem času. Na ta način bi morale postati živali bolj odporne proti naglim spremembam toplote in proti raznim boleznim, ker je sedanja živina zelo pomehkužena in podvržena boleznim zaradi vzreje večinoma v hlevih. V tem pogledu so že dosegli lepe uspehe v Avstriji in tudi v drugih deželah. V Sent Juriju skušajo tudi dobiti dobro, koristno kravo za mleko in za meso s križanjem bele molicodolske pasme s temnosivo švicarsko, ki jo naši živinorejci prav dobro poznajo. Tudi na tej šoli imajo gojence obeh spolov, kar je postalo v Jugoslaviji za strokovne šole tudi splošen običaj.

Zal nas je čas, oziroma tema, že tukaj prehitela in nismo več utegnili ogledati si še živinorejsko posestvo, kjer bi videli najbrž marsikaj zanimivega. Morali smo pač ubrati pot proti Ljubljani in dalje proti Trstu. Vsekakor pa nas je na povratku domov navdajala zavest, da je bil naš izlet res poučen in da smo na njem pridobili marsikaj koristnega tudi za naše kmetijstvo. Važna je bila tudi ugotovitev, da posveča oblast v Sloveniji — in najbrž tudi po vsej Jugoslaviji, veliko skrb kmetijstvu in s tem kmečkemu življu sploh, dočim je ostal za tukajšnjo oblast domači kmečki živelj deveta briga in prepuščen samemu sebi.

A. C.

Nafta v Dalmaciji

Obsežna raziskovalna dela za odkrivanje naftonosnih področij v Jugoslaviji čedalje bolj potrjuje, da bodo lahko pridobivali nafto ne le v znanih revirjih v Prekmurju (D. Lendava) in vzhodno od Zagreba (Gojlo, Sumečani, Mramor brdo), marveč tudi v posameznih predelih Vojvodine, Bosne ter zlasti tudi Dalmacije in Črne gore. Poizkusna vrtanja so v zadnjem času dala pozitivne rezultate na terenih Janja-Lipa pri Banovi Jarugi in Velika Greda v Banatu, zemeljski plin, ki je glasnik nafte, pa so pri vrtanju odkrili v Črni gori (Ulcinj), na novih področjih vzhodno od Zagreba (Osekovo, Kravarsko), v Gračcu pri Kninu, v Požarnici pri Tuzli ter v Bečeju v Vojvodini.

Raziskovanja so se v zadnjem času usmerila zlasti ra Dalmacijo. Najnovejša vrtanja na tem področju kažejo možnost odkritja večjih nahajališč nafte.. Že davno so znana nahajališča asfalta okrog Vrgovca, nahajališča bituminoznega skrilavca na področju Sinja že izkoriščajo, pa tudi najnovejša raziskovanja na drugih mestih, zlasti pri Metkoviću, so izzvala odločitev, da je treba ob Jačranski obali začeti z intenzivnejšim vrtanjem. To so stare geološke formacije, podobne geološkim formacijam v naftonosnih področjih Irana, Iraka in Kuvajta, kjer dajejo posamezne vrtine tudi 2000 ton nafte dnevno. Kolikor bi se pričakovanja strokovnjakov na tem področju uresničila, lahko računamo z mnogo produktivnejšimi vrtinami, kakor v notranjosti države, kjer so mlajše geološke formacije. Tudi druga znamenja dajejo jugoslovanskim strokovnjakom optimizem glede možnosti odkritja bogatih naftonosnih področij v Dalmaciji. Dobre uspehe pričakujejo najprej pri Ulcinju v Črnogorskem Primorju. Brž ko bi tu dobili pozitivne rezultate, bi bilo nadaljnje raziskovalno čelo lažje, zlasti glede določitve geoloških formacij, ki so naftonosne, in glede določanja horizonta. Pripravljalna dela za sistematično vrtanje se navzlic težavam lepo razvijajo. Posamezne geološke ekipe so že odšle na teren in bodo v kratkem začele sistematično raziskovalno delo, predvsem v okolici Metkoviča.

Področje bituminoznega skrilavca v Dalmaciji je geološko že raziskano s pozitivnimi rezultati. Ugotovljena so bila štiri večja področja (Rude pri Sinju, Mirilović polje in Unište), ki jih sedaj podrobno raziskujejo glede kvalitete, globine, slojev in količine. V Sinju predelujejo skrilavec z destilacijo v peči in pridobivajo katran, iz katerega je mogoče izločati razne frakcije tekočih goriv in olja. V poizkusnih napravah reške rafinerije so tudi s krekiranjem teh surovin dosegli dobre rezultate. Da bo mogoče v večjem obsegu izkoristiti mineralna olja, ki jih vsebujejo bituminozni skrilavci, bodo za destilacijo uvedli moderne naprave. Zato proučujejo nove metode predelave. Poizkuse z bituminoznimi skrilavci delajo tudi v tovarni cementa v Beočinu, kjer proučujejo v rotacijski peči kombinirano pridobivanje mineralnega olja in predelavo pečenega skrilavca v cement.

Pri raziskovalnih delih v Dalmaciji sočelujejo strokovnjaki Geološkega zavoda Hrvatske in Podjetja za izkoriščanje bituminoznih skrilavcev v Sinju. Vzporedno z raziskovanjem na terenu izvršujejo tudi laboratorijska raziskovanja v institutu Glavne direkcije za nafto in plin LR Hrvatske, kjer proučujejo nove možnosti predelave oljnih skrilavcev.

Raziskovalna dela za odkritje nahajališč nafte v Dalmaciji bodo zahtevala velike napore raziskovalnih ekip, ker gre za vrtanja v trdih plasteh in na terenu, kjer so težave s prevozom in z vodo, ki je potrebna pri vrtanju. V takem trdem terenu gre vrtanje razmeroma počasi in zahteva tudi znatne stroške. Z vztrajnostjo in pridobljenimi izkušnjami pa so naši strokovnjaki prepričani, da bodo veliki stroški za poizkusna vrtanja prinesli obilne sadove.

—bič

DAVKI V ZDA

Zvezni, državni in krajevni davki v Združenih državah so v proračunskem letu, ki se je končalo 30. junija, dosegli višek vseh časov s približno 67.877,000.000 dolarjev in s tem 26 odst. narodnega dohodka v tem letu.

Predhodne številke za proračunsko leto 1951 predvidevajo skupno 68.377,000.000 dolarjev zveznih davkov, 8 milijard 932,000.000 dolarjev državnih davkov in približno 8.500.000.000 dolarjev krajevnih davkov.

Po navedbi ameriškega finančnega ministrstva je skupni znesek pobranih zveznih davkov bil najmanj 30 odst. višji kot v prejšnjem proračunskem letu; ta rekord je pripisati višjim davkom in inflaciji. Dohodki državnih davkov so bili za 12.6 odst. višji, kot v prejšnjem proračunskem letu, dohodki krajevnih davkov pa za 6 odst. večji.

Več kot polovico zveznih davkov predstavlja posebna dohodnina s skupnim zneskom 26 milijard 625,000.000 dolarjev. Davek na dohodek družb in davek na dobičke sta dala 14 milijard 388,000.000 dolarjev.

Davčni dohodek posameznih držav izvira v glavnem iz davka na poslovni promet, ki je dal 2 milijardi dolarjev. Nadaljni večji vir je davek na motorna goriva, ki je dal 1 milijardo 710,000.000 dolarjev.

Največjo vsoto zveznih davkov je od posameznih držav prispevala država New York (9.243,000.000 dolarjev) državnih davkov pa je pobrala največ Kalifornija (958,000.000 dolarjev).

ALBENA
JORDAN JOVKOV
Nedeljska črtica

(Nadaljevanje s 4. strani)

mirno žalostna, prav tako lepa.

«Odpustite!» je klicala vsem. «Mlada sem, grešila sem. Odpustite!»

Zaihteli so ljudje in se zbrali okoli nje. Najbolj so navalile k nji ženske, a stražnika sta jih zavrnila. Tedaj se je začul nekje iz ozadja jezen in trepetajoč glas deda Vlasjuja:

«Ljudje, obdržite jo, ne dajte je! Kaj je vas brez Albene!»

Albena je prispela do voza, stopila vanj in vzravnana še enkrat zaklicala:

«Grešila sem. Odpustite mi!»

Nato je sedla in umolknila. Tedaj so privedli njenega otroka — tistega, ki jo je bil izdal.. Ko so videli, kako ga je objela in poljubila, ni bilo več človeka, ki bi ne bil imel solz v očeh.

Nenadoma se je mlin ustavil. Motor, ki je neugnano podnevi in ponoči v železnem kaminu utripal kakor srce, se je v hipu ustavil in utihnil. Mislili so, da se je morda kaj pokvarilo. A glej, pri širokih vratih mlina se je prikazal Njagul, mojster za mlinska kolesa, se prerinil med vozmi in konji in stopil k vozu. «Mörda je ustavil mlin, da bi videl tudi on», so menili nekateri.

Toda Njagul si je utrl pot, prispel do voza, in ko si je oblekel kratek površnik s krznenim ovratnikom, je skočil na voz in sedel poleg Albene. Vsi so odreveneli, če bi se šalil, bi se vsaj smejal, toda bil je bled kakor platno.

«Z voza!» mu je zaklical stražnik in ga prijel za ramo. «Izstopi!»

«Ne izstopim!» je rekel Njagul. «Jaz sem ubil Kucarja.»

«Kaj, kaj pravi?...» je zaklicaj Marin Cokaja, županov namestnik. «Ta bi bila lepa! Ali je to mogoče?»

Drugi stražnik je zamahnil z roko.

«Ali govori resnico?» je vprašal Albeno.

Albena je prikimala in zajokala. Okoli voza se je pehala velika množica ljudi. Kakor da so se šele sedaj vsem odprle oči in so videli, da je tudi Njagul svetlolas in lep, da ima nazaj potisnjeno kučmo in so mu lasje skodrani. Tudi kratek površnik s krznenim ovratnikom je nosil. Vse je postalo jasno ko dan.

Vsi so zavpili in zakričali. Ko se je začudenje nekoliko poleglo, je v trenutku splahnelo sočutje do Albene. Ženske so znova zapičile vanjo oči, polne mržnje, tam zadaj se je vzdignila palica deda Vlasjuja. «Grdoba!» je vpil. «Še eno hišo je pogubila!» Na obraze mož je legla senca. Čeprav še niso nič rekli o Albemi, se je zdelo, da ne morejo trpeti poleg nje. Toda vse je prišlo tako naglo in nepričakovano, da nihče ni vedel, kaj bi mislil in kaj bi rekel.

Tudi županov namestnik Marin Cokaja je bil zmeden.

«To ni mogoče», je vpil in gledal, kakor da je treščilo vanj. «Kako? Njagul?... Vsi ga poznamo, spoštovan človek je, ni mogoče. Izstopi, pridi, Njagul!»

«Poženi!» je zaklical starejši stražnik, ki se je bil povzpel na voz.

Toda Cokaja je zgrabil konje za uzde.

«Gospod starejši, prosim vas, počakajte! Kako je mogoče, človek ima vendar ženo, otroke... Demir!» je zaklical občinskemu slugi. «Teci in pokliči ženo, Njagulico! Naglo!»

«Poženi!» je ponovil starejši.

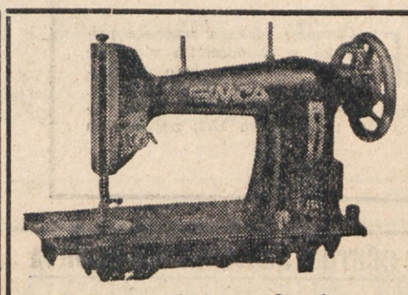
«Kam? V mesto?»

«Ne. Na občino, k predsedniku.»

Voz se je naglo premaknil dalje. Od mlina sem je tekla slabotna žena, prezgodaj postarana in izčrpana. Bila je Njagulica. Najprej je poslušala, ne da bi razumela, kaj so ji pripovedovali, nato se je pognala za vozom, toda ustavila se je, vrgla na tla, si z rokami zakrila oči in zajokala.

Izdelujem in popravljam aktovke
TRST
Ul. G. Gozzi št. 1
vogal Ul. Pauliana

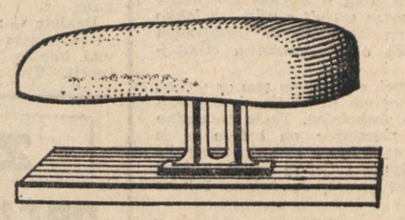
Volnene obleke in jope prodam
OLAJSAVE PRI IZPLAČEVANJU
Naslov na upravi lista

Staroznana tvrdka TULIAK
vam nudi najboljše jamstvo
Sivalni stroji najboljših svetovnih tovarn, tuji in domači, industrijski in družinski, specialni za šivanje nazaj in naprej, pritrjevanje gumbov, čipk vezenje, in krpanje z garancijo 25 let. Skrajno ugodne cene od lir 10.000 naprej. Na obroke 50 lir dnevno. Moderniziramo in kupujemo rabljene stroje po ugodnih cenah. Brezhibna popravila vsakršne vrste stroja izvršuje specialist za najboljše nemške znamke. Prodajamo omarice za stroje in sestavne dele za kakršno koli vrsto stroja, električne motorje, svetilke itd. itd.
Staroznana tvrdka Tuliak vam nudi najboljše jamstvo
TRST, Ul. della Guardia 15 - Tel. 95089

FODERAMI
A. Pertot

TRST
UL. GINNASTICA 22
TELEFON 95-998
Vse potrebščine za krojače, šivilje, krznarje po najugodnejših cenah

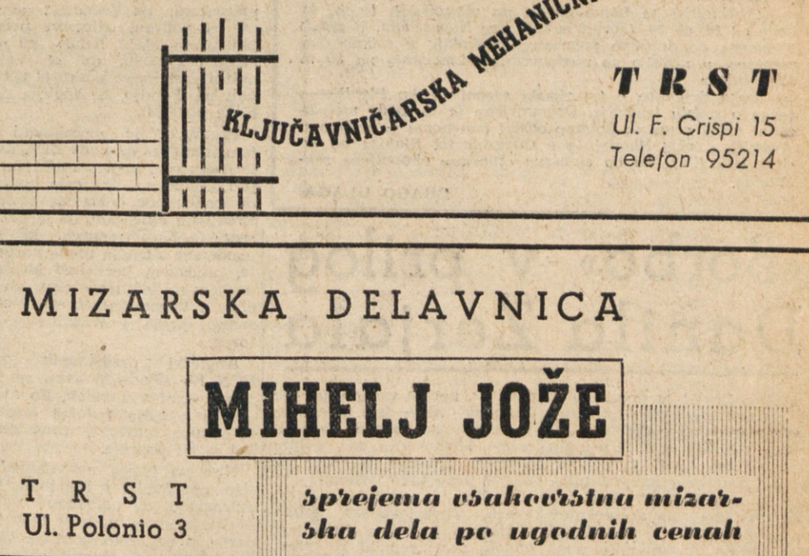
TRGOVINA
Trst, Ul. G. Vasari 10
OGLEJTE si naše izložbe!
Dospela nam je nova pošiljka jesenskih čevljev za ženske in moške
TREVISANI

Batič Franc
KLJUČAVNIČARSKA MEHANIČNA DELAVNICA
TRST
Ul. F. Crispi 15
Telefon 95214

MIZARSKA DELAVNICA
MIHELJ JOŽE
T R S T
Ul. Polonio 3
Sprejema vsakovrstna mizarska dela po ugodnih cenah

KIS
TOČNA IN SOLIDNA POSTREŽBA
vam nudi edina dobro znana tvrdka
PLESNIČAR
TRST - UL. RISMONDO 4 : TEL. 8916

M. Švab Soave
VIA SAN GIUSTO 16
TEL 93609

Projektiranje in montaža centralnih kurjav, sanitarnih naprav ter kleparstvo

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME Območje nizkega zračnega pritiska s Sredozemlja vlada še nadalje in lahko zato pričakujemo pretežno oblačno vreme. Niso izključene krajevne padavine. V Trstu je bila danes najnižja temperatura 12.2; najvišja pa 16.4 stopinj.

RADIO Opozarjamo vas na naslednje oddaje **Jug. cona Trsta:** 10.00: Jugoslovanska kola; 16.30: Pojo moški zbori. — **Slovenija:** 8.15: Peli in igrali bodo naši priljubljeni pevci in ansambli; 19.30: Puccini: «Turandot» opera v treh dejanjih. — **Trst II.:** 12.15: Od melodije do melodije; 19.30: Koncert pianistke Damijane Bratuževe. — **Trst I.:** 15.00 Karakteristični kompleksi.

POMENKI Z OČETOM SLOVENSKEGA ŠPORTA

O preteklih in bodočih dogodkih

Na olimpijskih igrah

Bral sem, da sta bila poleg sabljaškega mojstra Cvetka inž. Bloudek in zobozdravnik dr. Tavčar prva Slovenca, ki sta se udeležila olimpijskih iger. Kakor znano, je Cvetko tekmoval v Stockholmu, dr. Tavčar pa je bil leta 1920. na olimpijskih igrah v Anversu v jugoslovanski nogometni reprezentanci. Inž. Bloudek je bil v Belgiji kot zastopnik Ljubljanskega olimpijskega pododbora. Prvo tekmo so igrali naši nogometaši s Čehi. Bili so poraženi, kar pa je videlo le nekaj funkcionarjev in časnikarjev — nastopiti so namreč morali že zgodaj zjutraj. Bloudkova udeležba na olimpijskih igrah v Anversu pa je bila kljub temu pomembna, ker se je vrnil v Ljubljano z novo razgledanostjo in z navdušenjem za nadaljnje delo. Nerad pa se spominja okoliščine, da je moral takrat igrati vlogo blagajnika.

V Anversu je bil Bloudek še navaden opazovalec. 28 let pozneje pa ga že vidimo na olimpijskih igrah v Londonu med športnimi odličniki svetovnega slovesa. Mož, ki nosi vse življenje delovno športno obleko in ki mu je metuljček pod vratom edini zunanji okras, se je malce nenavadno počutil v obveznem fraku, vendar je lahko govoril z vsakim strokovnjakom z Edströmom, Diemom ali lordom Burgleiem, o vseh, tudi o najbolj zamotanih športnih vprašanjih. Vsi, ki so se srečali z njim, so lahko ugotovili, da so v novi Jugoslaviji izbrali primernega moža za svojega predstavnika v Mednarodnem olimpijskem komiteju.

V zimi po olimpijskih igrah v Londonu sem ga gledal, kako je v družbi svojih nogometnih prijateljev iz dijaških let dovažal sneg na planiško skakalnico. Toplo pomladno sonce je ogrožalo planiško prireditev, na katero se je veselilo na deset tisoče ljudi. Vtaknil sem poročevalsko beležnico v žep, odložil suknjič in prijel za lopato. Takrat me je prav posebej navdajal ponos, da imamo takega olimpijskega zastopnika.

Kakšna bo nova planiška skakalnica?

Letos je planiška skakalnica porušena — treba bo vprašati inženirja kdaj in kako jo bo obnovil.

«Letos ne več, letos je prepozno. Krediti, če jih dobimo zdaj, ko je že jesen, so brez haska. Les za skakalnico je pripravljen, novi krediti bodo potrebni meseca marca.»

Naslednje vprašanje: Kakšna bo nova planiška skakalnica?

Odgovor: «V glavnem bo imela iste dimenzije kakor takrat, ko je Švicar Tschanen postavil svetovni rekord 120 metrov.»

Omenil sem inž. Bloudku, da je dosegla Planica doma in v svetu že tako velik sloves, da so nam novi eksperimenti ali novi rekordi nepotrebni. Planica postaja klasičen pojem v športu. Vse kaže, da so se v Oberstdorfu prenaglili. Na letošnjem tednu smuških poletov v Oberstdorfu je bilo veliko poškodb, tudi edini zastopnik Jugoslavije, Rudi Finžgar se je poškodoval. V športu moramo naprej, toda ne za senzacijami, temveč za resničnim napredkom. Tudi strokovnjaki v svetu so bili zelo navdušeni nad novico, da bo Bloudek obnovil klasično Planico.

«Oporniki nove planiške skakalnice bodo iz železobetona. Skakalnica bo lahka — no, saj je bila vedno lahka», je poudaril inž. Bloudek, «saj veste, da so skakali na njej tudi slabo šolani skakalci in se niso polomili. Izkoristil bom nekatera nova dognanja, odskočni most bo verjetno bolj viseč, krivulja skakalčevega leta po zraku pa nižja.»

Ko sem pripomnil, da bi bilo dobro v teku prihodnjega leta dokončno zgraditi tudi druge potrebne naprave v Planici, je inženjer omenil, da bo morda izdelal ob skakalnici progo za tekmovanje v slalomu in žičnico. Med tem je prisedel k našemu pomenku tudi načelnik tehničnega odbora Smučarske zveze Ante Gnidovec. Postavil sem vprašanje glede Planiškega tedna 1952. Gnidovec je povedal:

«V Planici se bomo zbrali po olimpijskih igrah, ki bodo od 14. do 24. februarja 1952., na Norveškem. V petek 2. marca bo državno prvenstvo v skokih, v soboto dan treninga, v nedeljo pa mednarodno tekmovanje na 80 m skakalnici.»

Tako dejansko v tej zimski sezoni ne bo Planiškega tedna v smislu tradicije. Dogovorjeno je, da bodo mednarodni tedni smuških poletov odslej izmenoma v Kulmu v Avstriji, v naši Planici in v Oberstdorfu. Planica bo na vrsti leta 1953., ko bo slovesna otvoritev obnovljene skakalnice.

DRAGO ULAGA

«Borba» v prilog Danila Žerjala

Danilo Žerjal je dobil danes veliko moralno oporo športnem oddelku redakcije «Borbe». Jutrišnja «Borba» namreč prinaša članek pisca L. M., ki poudarja, da Žerjalova krivica nikakor ni dokazana in da se to vidi tudi iz samih argumentov onih, ki menijo, da je Žerjal kriv. «Zato — nadaljuje pisec — je kazen in nepriznanje rezultata brez podlage». Nato pravi članek dalje:

1. Zveza je bila obveščena o tem, da Žerjal ne bo prišel na tekmovanje.
2. Da bi dokazal svojo bolezen, je Žerjal predložil štiri zdravniška spričevala;
3. Dokazano je, da je Žerjal tekmoval v Celju popolnoma regularno in je zato tudi njegov rekord tak.
4. V objektivnost zveze lahko sumimo, ker je vzela v pretres Žerjalov primer šele potem ko je ta dosegel rekord, a je šla mimo tekmovanja za ekipno državno prvenstvo, kjer je Žerjal prav tako nastopil.
5. Kot se jasno vidi iz vsega, Jugoslovanska lahkoatletska zveza nima pravilnega odnosa proti republiški zvezi, proti razvoju atletike v tej republiki, kar se je najbolje pokazalo, ko je zveza nasprotovala registraciji takega nadvse pomembnega dogodka domače lahke atletike, kot je Žerjalov rekord.

LONDON, 20. — Čeh Miroslav Gwirth, član kluba «Stalingrad» iz Prage je postavil nov češki rekord v teku na eno miljo s časom 4:13.8. Prejšnji rekord: 4:19.2.

DANES OB 15. URI NA STADIONU «PRVI MAJ»

Maribor-Trst

Orodne telovadke Maribora so včeraj trenirale na telovadišču - Domačinke v dobri formi

Mariborčanke so dospele danes zjutraj. Razgibale so se s hojo po mestu po dolgem in napornem potovanju, pokosile, popoldne pa so jih najvnetejši gledalci že lahko opazovali pri lahkem treningu na prizorišču današnjega medmestnega dvoboja Trst - Maribor. Trening se je omejil pravzaprav le na preizkušanje orodja in prilagoditvi novemu prostoru. Nad orodjem ni bilo posebnega pritoževanja, le ena izmed petorice je omenila, da bi ji bil strop nad glavo ljubši od neba.

Pred dvobojem so imela mariborska dekleta štirinajst dni poostrenega treninga, ki pa po mnenju vodnice Ljubice Lorger niso povsem zadostovali. Seveda so take izjave deloma tudi preoblačenje volka v ovčjo kožo.

Dekleta so zelo mlada, vendar za svoja leta fizično dobro razvita, kar so jim dali dopolnilni športi. Tu zlasti prednjačita Zora Hudales, igralka tenisa, plavalka in še mnogo podobnega ter Irena Tomažič, ki je dosegla v skokih v vodo že lepe uspehe.

Na telovadnem področju je najbolj zaslužna Živana Bele, slovenska prvakinja II. razreda. To smo še lahko izvlekli iz telovadk, ker se tako velika resnica pač ni dala zakriti. Ostale svoje uspehe in plasmane skrbno skrivajo.

Tržačanke so zaključile svoje priprave že v petek in jim je včerajšnji dan služil počitku. Vse se počutijo odlično in bodo s svoje strani poskrbele, da bo tekmovanje na višini.

Zato naj ne bo nikogar, ki danes ne bi prišel ob 15. uri na stadion «Prvi maj».

Kot je bilo že objavljeno, bodo danes ob 15. uri na Trajanskem nabrežju motorne hitrostne dirke v priredbi «Gruppo Centauri Triestini».

V SOBOTNI TEKMI DVAJSETEGA KOLA I. JUG. LIGE PRESENEČENJE

Sarajevo - Dinamo 3-1 (2-1)

Bosanci so presenetili v Zagrebu z enostavno in koristno igro - BSK v grdi tekmi premagal Borca

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 20. — V jugoslovanskem nogometnem prvenstvu so zabeležili danes enega najbolj presenetljivih rezultatov, ne samo letošnjega, ampak lahko rečemo vseh povojnih prvenstev. Dinamo, do sedaj v odlični formi in skoraj sigurni državni prvak, je zasluženo izgubil na domačem igrišču proti Sarajevu z rezultatom 3:1 (2:1).

Na tej tekmi so se Sarajevčani poslužili orožja svojega današnjega nasprotnika. Z enostavnimi akcijami, ki so težile vedno proti nasprotnikovemu golu, s startom na prvo žogo, hitrostjo akcij in primerno borbenostjo ter požrtvovalnostjo, so Bosanci dosegli eno svojih največjih zmag.

Ob taki igri je enajstorica Dinama bila iznenadena. Celo Horvat, ki je v začetku še oviral nasprotnikove napadalce, je sčasoma popustil. Vsi komentatorji menijo, da so najslabšo igro pokazali branilci in halfi, čeprav tudi pri drugih ni bilo običajne povezanosti. Skratka lahko rečemo, da je bila današnja ena najslabših iger Dinama. Pred koncem tekme so domačini napadali s 6 do 7 igralcev; celo Horvat, v funkciji tretjega branilca, je bil marsikdaj pred vrati. Sarajevčani se teh zaključnih izbruhov niso prestrašili in njih igra je ostala mirna in urejena do zaključnega sodnikovega žvižga.

Na koncu tekme Dinamovcem ni preostalo drugega, kot da čestitajo svojim boljšim nasprotnikom.

Tekmo so igrali na stadionu Dinama pred deset tisoč gledalci. Gole so dali za Sarajevo: Mantula v 15. min., Habič v 18. in Bukvič v 60. min. Častni gol za Dinamo je dal Woelfl v 39. min. igre. Sodil je Nikolič iz Beograda.

* * *

V drugi tekmi prve lige je beograjski BSK premagal na stadionu Partizana Borca iz Zagreba. Rezultat: 4:3 (2:2). V začetku je bila igra živa, razburljiva in ostra z neobičajno hudim tempom. Ni preteklo 10 sekund od začetka, ko je Borec vodil z 1:0, v 5. minuti pa je stanje že bilo 1:1.

V drugem polčasu smo gledali grobo igro. Take slabe tekme Beograd že dolgo časa ni videl. Strelci: Antič v 45. in 80. min., Spajič v 43., Capari v 5. min. avtogol. Gole za Borac so dali Vidjak v 1., Medved v 29. in Jurišič v 73. min.

Veliko zanimanje vlada za jutrišnji derby dvajsetega kola letošnjega nogometnega prvenstva, v katerem se bosta spoprijeli v Beogradu Crvena zvezda in Hajduk. Do sedaj je bila tekma važna, ker se je v njej verjetno odločalo o drugem mestu, po nepričakovanem Dinamovem porazu pa je prav mogoče, da bo zmagovalec jutrišnje tekme resno tekmoval z Dinamom za prvenstvo.

Dinamo mora letos igrati še z BSK v Beogradu in Crveno zvezdo v Zagrebu.

Zvezda bo nastopila še proti Partizanu v Beogradu in proti Dinamu v Zagrebu.

Hajduk pa proti Spartaku v Splitu in Partizanu v Beogradu.

Kot vidimo nas čaka še kup privlačnih tekem. Prva med njimi bo jutrišnja. Vstopnice za stadion Partizana so že razprodane, posebno pa so cenjene odkar se je po Beogradu raznesla novica o zagrebškem presenečenju.

Oglejmo si še razmerje Hajduk-Crvena zvezda: v pomladanskem delu prvenstva je v Splitu zmagal Hajduk s 3:2. Društvi sta odigrali do sedaj 14 medsebojnih tekem, od tega 9 prvenstvenih in 4 prijateljske. Hajduk je dobil 6 prvenstvenih tekem. Dve je igral neodločeno in samo eno izgubil.

Zvezda v Splitu ni dobila nobene tekme in je le leta 1947 igrala v prijateljski igri neodločeno 3:3. V zadnji igri obeh nasprotnikov (prijateljskih) je v Beogradu zmagala Zvezda s 5:1.

Na lestvici vodi Dinamo s 34 točkami, pred Crveno zvezdo in Hajdukom, ki imata 29 točk in Partizanom z 21 točkami.

DJAKARTA, 20. — Prezident Soekarno bo prisoten jutri ob otvoritvi Indonezijskih olimpijskih iger, na katerih bo sodelovalo več kot 3000 tekmovalcev.

Naš tedenski pregled

(Nadaljevanje s 1. strani.)

svoj prigram, tako da bi to, kar v ostali zahodni Evropi imenujejo «sredino», v Angliji predstavljalo že hudo desnico), registrirajo vedno bolj porast laburistov, ki jim prisojajo zdaj 45,5 odst. glasov, konservativcem pa 50 odst.

Vendar moramo pri tem paziti na nekaj: v Angliji ne poznajo proporcionalnega sistema, temveč volijo po enoimenskih volilnih okrajih. Kdor je izvoljen, je izvoljen, kdor je poražen, je poražen; skupnega lonca, iz katerega bi delili potem poslanske mandate po razmerju dobljenih glasov, v Angliji ni. Stranka, ki ima le majhno večino glasov, utegne dobiti v parlamentu veliko večino; teoretično mogoče, da stranka, ki dobi le nekaj malega nad polovico glasov, pobere vse mandate.

Angleži pravijo, da hočejo imeti trdno vlado, ki zares vlada, nadzoruje jo pa «His Majesty's Loyal Opposition» («Nj. Veličanstva lojalna opozicija»). Če se vladi zdi, da ne sedi dovolj trdno v sedlu, razpiše volitve. Tako je tudi letos, saj je bil pravkar razpuščeni parlament izvoljen šele v lanskem februarju. Seveda pa je zato potrebna tudi vlada, ki je dovolj lojalna, da se prepusti sodbi ljudstva. Predstavljajte si, da bi se kaj takega zgodilo na primer v Italiji!

KINO

V TRSTU

Rossetti. 15.30: «Vrtnica z Jugo», M. Sullivan, R. Scott.
Excelsior. 14.30: «Eva proti Evi», B. Davis, G. Sanders.
Nazionale. 15.00: «Meje sovraštva» H. Lamarr, R. Milland.
Fenice. 14.30: «Rapsodija v plavem», R. Alda, J. Leslie.
Filodrammatico. 16.00: «Ljubezen me uničuje», W. Chiari L. Bosè.
Arcobaleno. 14.30: «Furije», W. Coray, B. Stanwyck.
Astra Rojan. 15.15: «Winchester 73», J. Stewart, Winters.
Alabarda. 14.00: «Saga o Forsitih» G. Garson, E. Flynn.
Armonia. 14.00: «Veliki ljubimec» B. Hope.
Aurora. 14.00: «Proces Mary Duganove», R. Young, L. Day.
Garibaldi. 13.30: «Gianni in Pinotto v tujski legiji».
Ideale. 14.30: «Glavni nadzornik» Danny Kaye.
Impero 15.00: «Seviljski meč», D. G. Tenorio, Annabella.
Italia. 14.30: «Harvey», J. Stewart, J. Hull.
Kino ob morju. 15.00: «Neapelj, večna pesem».
Moderno. 14.00: «Velika muka» John Wayne.
Savona. 13.00: «Trije mušketirji», L. Turner, J. Allyson.
Viale. 14.00: «Dve zastavi na Zapadu», J. Cotten, L. Darnell.
Vittorio Veneto. 14.00: «Okamenели gozd», L. Horward, B. Davis.
Azzurro. 14.00: «Koreja v plamenih», G. Edwards, E. Brodie.
Belvedere. 14.00: «Konjeniki Severozahoda», J. Wayne, J. Dru.
Marconi. 14.00: «Tekma lepotic», J. Crain, C. Wilde.
Massimo. 14.30: «Dvoličen svet», E. O'Brien, J. Dru.
Novo Cine. 14.00: «Orkan», D. Lamour, J. Hall.
Odeon. 14.00: «Oktobrski pozivi», G. Ford, T. Moore.
Radio. 14.30: «Slavna pustolovščina», G. Coper, D. Niven.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

NEDELJA 21. oktobra 1951

Poročila ob 8.00, 13.30, 19.30, 23.05. 8.15 Jutranja glasba. 8.30 Za naše kmetovalce. 9.00 Operetne melodije. 9.30 Mladinska oddaja: «Le vkup, le vkup uboga gmajna!». 10.00 Jugoslovanska kola. 10.15 Glasbena oddaja za Bujščino. 13.45 Glasba po željah. 16.30 Pojo moški zbori. 17.00 Popoldanski koncert. 17.50 Reportaža: Rudnik Sečjole. 18.00 Vedre melodije. 18.15 Hrvatski kulturni prilog: Stogodišnjica smrti P.P. Njegoša. 19.00 Ritmična glasba. 19.15 Sportna poročila. 23.10 Glasba za lahko noč.

SLOVENIJA

7.00 Zabavna glasba. 7.45 Za dobro jutro. 8.15 Peli in igrali bodo naši priljubljeni pevci in ansambli. 9.30 Popoldanski simfonični koncert. 11.00 Od pravljice do pravljice: Andersenovo pravljico o Palčici bo pripovedovala Marija Vera. 11.30 Lahka orkestralna in solistična glasba. 12.40 Zabavna glasba. 13.10 Želeli ste — poslušajte! 15.10 Simfonične koračnice. 15.30 Slušna igra — ponovitev. 16.30 Slovenske narodne o prirodi in ljubezni. 17.10 Rumbe in sambe. 17.30 Kmetijski nasvet: Predzimska opravila na njivi. 17.40 20 minut slovenskih polk in valčkov. 18.00 Po naši lepi deželi. 19.10 Igra orkester Percy Faith (plošče). 19.30 Giacomo Puccini: Turandot, opera v 3 dejanjih (plošče) — vmes po prvem dejanju športna poročila. 22.00 Napoved časa in poročila.

TRST II.

8.00 Jutranja glasba. 8.30 Dve Sibeliusovi sliki. 8.45 Vesela glasba. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Lahka glasba. 11.15 Komorna glasba. 11.30 Oddaja za najmlajše — Zogica-nogica. 12.00 Glasbena medigra. 12.15 Od melodije do melodije. 13.00 Glasba po željah. 14.30 Popoldan v operi. 16.00 Koncert orkestra ruskih balalajk. 16.30 Klavirski in simfonični jazz. 17.00 To, kar vsakdo rad posluša. 18.15 Plesna čajanka. 18.30 Slavni pevci. 19.30 Koncert pianistke Damijane Bratuževe. 19.31 Slavni violinisti. 20.02 Slovenske pesmi. 20.35 Pestra glasba; nato lahka glasba. 22.00 Saint-Saens: Simfonija št. 3. 22.28 Operetna glasba. 22.45 Scherzi in capricci. 23.00 Večerni ples. 23.35 Polnočna glasba.

TRST I.

8.45 Operna glasba. 9.25 Veseli motivi. 9.40 Oddaja za kmete. 11.30 Lahka glasba in pesmi. 13.25 Orkester pesmi. 14.40 Glasba za wurliške orgle. 15.00 Karakteristični kompleksi. 16.00 Radiokronika nogometne tekme. 17.00 Simfonični koncert. 18.30 Plesna glasba. 19.20 Klavirski kvartet. [illegible] Vsako mesto ena pesem. [illegible] Verdijeva opera «Rigoletto». Plesna glasba.

ZADNJA POROČILA

PRED NOVIMI POSREDOVANJI ZDA v anglo-iranskem sporu glede nafte

Iranska vlada se je zahvalila FLRJ za podporo v Varnostnem svetu - Mossadegh pride v Washington v torek

FLUSHING MEADOWS, 20. — Medtem ko se je perzijska vlada danes formalno zahvalila v Beogradu in Moskvi zaradi podpore, ki sta jo dali Jugoslavija in ZSSR Iranu v Varnostnem svetu, kažejo perzijski krogi v New Yorku precejšnje zadovoljstvo zaradi zadoščenja, ki so ga dobili pred Varnostnim svetom. Prihajajo do spoznanja, da stališče, ki ga je zavzela ta najvidnejša mednarodna organizacija, v glavnih linijah pravzaprav ustreza stališču Mossadegha, ko izjavlja da bi vsaka odločitev Varnostnega sveta v petrolejskem sporu pomenila za Perzijo vmešavanje v njene notranje zadeve.

Dobro obveščeni krogi so prepričani, da Varnostni svet ne bo podvzel odločitve pred januarjem 1952. Nihče pa ni resno prepričan, da bi Varnostni svet znova poskušal vplivati na Perzijo in Anglijo, da bi se pogajali.

Predvsem je pričakovati v tem trenutku, da bodo ZDA dale Iranu celo kopico konkretnih protipredlogov in celo upajo, da bodo spor dokončno rešili. Predvsem omenjajo, da je prav sedaj nastopil trenutek, ki je ugoden za ZDA in njene nasvete, predvsem ker nad Mossadeghom ne teži morebitna odločitev v Varnostnem svetu. Mossadegh pride v Washington v torek.

Angleški predstavnik pri OZN Sir Gladwyn Jebb se je danes vrnil v London. Po njegovem mnenju položaj «sedaj ni obupen, temveč je prav tam, kot je bil poprej».

Niso pa istega mnenja politični opazovalci v Londonu, ki priznavajo, da odločitev Varnostnega sveta pomeni hud udarec za angleško politiko. Velik del javnega mnenja obtožuje vlado, da se je proti Perziji obnašala s preveliko delikatnostjo in obžalujejo, da niso branili angleških interesov z isto odločnostjo, kot se to sedaj dogaja v Egiptu.

Opozarjajo, da je Anglija osredotočila vsa svoja upanja v Varnostni svet in je menila, da bo ojačila svoj položaj glede na bližnja pogajanja s Perzijo. Sedaj bodo najbrž potrebne drugačne iniciative. Anglija je še vedno na stališču, da bi razpravljala o celotnem vprašanju nafte, medtem ko Perzija izraža pripravljenost, da bi razpravljali samo o vprašanju odškodnine in prodaji nafte.

Vendar se zdi, da to angleško stališče, ne bo obveljalo. Zlasti, ker v tem trenutku prihaja Angliji prav Trumanovo posredovanje. Če pa Anglija računa na to posredovanje, tedaj ve, da ne bo mogla razpravljati o celotnem vprašanju nafte, kar je ugotovil že Harriman v Teheranu.

Govorijo o ustanovitvi mednarodne petrolejske družbe, ki bi upravljala perzijsko petrolejsko industrijo pod perzijsko državno kontrolo. Prodajo nafte pa bi prevzela Anglo-Iranian. O tem so že večkrat razpravljali Angleži in Američani.

V Teheranu niso bili tako navdušeni glede odločitve Varnostnega sveta, kot perzijski delegati v New Yorku. Mislijo namreč na nove težave potem ko bi Mednarodno sodišče v Haagu najbrže izjavilo, da je Varnostni svet pristojen razpravljati o vprašanju nafte. Predstavnik perzijske parlamentarne komisije je izjavil, da Iran *zelo ceni stališče, ki ga je zavzela Jugoslavija.* Glede ZDA pa je dejal, da so jih razočarale. Zdi se namreč, da ZDA niso imele prostih rok zaradi skrbi za vrelce v Saudovi Arabiji.

Obenem se je zvedelo, da se bodo v kratkem v Teheranu nadaljevali razgovori s sovjetsko delegacijo glede povrnitve škode, ki so jo napravile sovjetske čete v Iranu med zadnjo svetovno vojno.

Sile OZN vdrle v Kumsong nato se se umaknile iz mesta

Zveznim častnikom preostaja samo eno vprašanje: prelet varnostnega področja

KOREJSKO BOJIŠČE, 20. — Stalni pritisk zavezniških oddelkov, ki s treh strani silijo v važno kitajsko oporišče in preskrbovališče Kumsong, je bil danes prvič kronan z uspehom. Zavezniški tanki so si odprli pot preko kitajskih in severnokorejskih jarkov in vdrli v mesto. Ulice Kumsonga so bile skoraj prazne. Tanki Patton M. 46 so razrušili bivši glavni stan in področje okrog ministrstva za dobave. V mesto so vdrli okrog 16. ure. Po enournem obstreljevanju najvažnejših objektov so se tanki umaknili. Tankovska kolona je prodrla skozi peklenski ogenj topništva in protitankovskega orožja. Niso izgubili niti enega tanka. Severni so se umaknili iz mesta in ga branili z bližnjih pobočij.

Po popoldanskem poročilu VIII. armade se pa zdi, da so stalne zavezniške bojne črte 2 km južno od mesta. Sile OZN so napredovale danes za 800 m. Na drugih korejskih bojiščih je bilo opaziti samo delovanje izvidnic.

Vse kaže, da bo prišlo v Pan Mun Jomu do sestankov obeh delegacij za premirje. Po štiriurnem današnjem zasedanju zveznih častnikov je namreč predstavnik OZN, polk. Kinnley izjavil novinarjem, ki jih je pral droben dež: «Sedaj smo rešili vprašanje prehoda. Sprejeli so naš predlog glede prehoda širokega dve sto metrov na vsako stran ceste. Ne soglašamo pa še vedno pri vprašanju preleta varnostnega področja». V Munsanu pa je izjavil glasnik poveljstva OZN Nuckols, da noče biti prevelik optimist. Če namreč ne bi mogli rešiti zadnjega vprašanja, potem še ne bi prišlo dalj časa do sestankov obeh glavnih delegacij za premirje.

KINO NA OPČINAH

predvaja DANES v NEDELJO 21. t. m. z začetkom ob 16. uri velezanimivi film izredne napetosti

„Prvak se vrne"

(RITORNA IL CAMPIONE)

v glavnih vlogah nastopajo svetovnoznani igralci.

POZOR! POZOR!

V sredo 24. in v četrtek 25. t. m. bo predvajal KINO na OPČINAH jugoslovanski velefilm

Čarobni meč

POZOR!

Velika razprodaja

po izredno nizkih cenah

moški plašči od 4.800 lir navzgor
deške obleke „ 900 „ „
moški jopiči „ 3.800 „ „
moške obleke „ 5.600 „ „

velika izbira moških kompletnih oblek, dežnih plaščev, moških hlač in volnenega blaga.

Trgovina ALLE GRANDI FABBRICHE

Trst Largo Barriera Vecchia 15. Lastnik L. Bront

IZKORISTITE PRILIKO!

Ko kupujete, si oglejte najprej bogato zalogo pri

MAGAZZINI DEL CORSO

TRST, Corso 1 - Borzni trg (Piazza della Borsa)

Največja izbira po najugodnejših cenah

DEŽNIH PLAŠČEV
POVRŠNIKOV
LODEN-ov
COVERCOATS
GABARDINES

MILAN MARJANOVIČ: «DIPLOMATSKA BORBA ZA JADRAN 1914 DO 1924» (ODLOMEK) 8.

Orlando grozi z odhodom z mirovne konference

«V pričetku sem izjavil, da sem nameraval razpravljati na osnovi Wilsonovih načel s predpostavko, da ne bi upoštevali londonskega sporazuma. S predpostavko sem dejal. Če bi moral zahtevati njegovo izvedbo, je jasno, da ne bi mogel zahtevati Reke. Kar se ostalega tiče, še vedno najdem moč v globoki tesnobi, ki je v mojem srcu, da protestiram proti hipotezi, da bi na naše stališče kakorkoli vplivala želja po popularnosti in navdušenju. Navdušenje, ki se bo dvignilo v Italiji, bo imelo druge vzroke. Popolnoma razumem tragično svečanost trenutka. Za Italijo obstajata dva načina smrti: ali omejiti svoje zahteve iz londonskega sporazuma ali pa ločiti se od prijateljev in ostati osamljena v svetu. Če bi moral izbirati, bi izbral častno smrt. Italija bi tudi kot mrtvec bila še vedno tako velika, ki upam, ne bi njeno razpadanje zastrupilo prijateljev in sveta».

Lloyd George je zahteval, da bi razpravo znova usmerili na praktično stran. Priznal je, da je Anglija vezana s sporazumom, vendar je poudaril tudi važnost Wilsonovih argumentov. Pridružil se je Clemenceau: Anglija ostane pri sporazumu, vendar je ta dal Reko Hrvatski in to je znano vsem. Ni mogoče raztrgati en del, držati pa se drugega dela sporazuma. «Kar se tiče pravice do samoodločbe Reke, je treba reči, da se to načelo sploh ne aplicira ali pa ga je treba uporabiti za celotno ozemlje od Trsta do Splita. Vendar tega niso predložili. Tudi samoodločba Reke je dvojna. Toda če je namreč nesporna italijanska večina na desni obali Rječine, ni več tako gotova, če prištejemo tudi levo obalo. Orlando je trdil, da bi bil ogrožen Trst, če bi razdelili Istro na polovico; vendar če bi Reko, in to samo Reko anektirala Italija, kako se bo branila, če bo ostalo Jugoslaviji ozemlje vzhodno od Reke? Če hočete braniti Reko s priključitvijo celotne okolice, boste morali vzeti za 25.000 Italijanov še 100.000 Jugoslovanov. Ne vem, katero načelo bi mogli vzeti za osnovo, da bi dali Reko Italiji. Dati Reko Italiji bi pomenilo izneveriti se Srbom, odpovedati sporazum, po katerem je šla Italija v vojno, zanikati načela, na katerih sloni mirovna pogodba».

«Ustvarjamo novi red, v katerem so tajni sporazumi izključeni»

Orlando je poskusil dobiti nekaj oddiha, najti nekakšen izhod ter dodal na besede Lloyd Georgea:

«Ako to, kar je dejal gospod Lloyd George, pomeni, da nam konferenca daje prav v vprašanju londonskega sporazuma, a da bo konferenca mogla posebej svobodno reševati vprašanje Reke, bom proučil to stvar s svojimi tovariši iz delegacije in prinesel odgovor».

Wilson je takoj dejal: «To pomeni prevaliti name težko breme. Ne vem niti si ne upam vprašati, če Francija in Anglija menita, da vsebuje londonski sporazum načela, na katerih bi temeljila mirovna pogodba. Razpravljati o vprašanju na temeljih londonskega sporazuma bi pomenilo vzeti za osnovo tajni sporazum. Bil bi tedaj prisiljen povedati svetu, da mi ustvarjamo novi red, v katerem so tajni sporazumi izključeni... Vem, da so tisti sporazum sklenili v drugačnih razmerah in ne bom kritiziral tistega, kar je že narejeno. Vendar bi pomenilo postaviti Zedinjene države v nemogoč položaj, če bi sprejeli odločitve na temeljih londonskega sporazuma».

Sonnino: «Zahteval sem samo, da se sprejme vsebina londonskega sporazuma».

Wilson: «Pripravljen sem razložiti razloge svojih ugovorov in morda bom to moral povedati svetu. Ne morem dovoliti, da bi Zedinjene države sprejele načela, proti katerim so stopile v vojno».

Sonnino: «Wilson je priznal načelo varnosti Italije v svoji izjavi od 21. maja 1918».

Wilson: «Nisem priznal, da je Dalmacija potrebna za varnost Italije. Ni verjetno, da bi Italija zapustila svoje zaveznike. Naj italijanski delegati dobro proučijo položaj. Prenagljena odločitev bi bila ena izmed najbolj tragičnih posledic vojne».

Lloyd George: «Hotel bi, da bi Italijani upoštevali tudi naslednje: Če Italijani ne bodo prisotni v petek, ko bodo prišli Nemci, zavezniki ne bodo imeli pravnega vzroka, da prikažejo Nemcem italijanske reparacijske zahteve».

Wilson: «Ponovno apeliran, da si Italijani vzamejo čas za odločitev».

Ta dramatični sestanek vsebuje izčrpno vso argumentacijo v vprašanju londonskega sporazuma in Reke. Kasneje bosta ob nekaterih priložnostih Clemenceau in Lloyd George predlagala ali branila nekatere kompromisne predloge nasprotne svojim lastnim argumentom, ki sta jih predlagala že v tem odprtem razgovoru v tako intimnem in zaprtem krogu. Vsi ti argumenti, ki so govorili proti priključitvi Reke k Italiji, a za združitev z Jugoslavijo ali za status svobodnega mesta in pristanišča, bi mogli veljati tudi za Trst, ki so ga a priori dali Italiji.

Ta dramatični sestanek je trajal do 2. ure popoldne, zapisnik pa je vodil Aldrovaldi-Marescotti in ga je objavil v svojem delu «Guerra diplomatica» (str. 198 do 217). Zabeležil je tudi to, da je bil Clemenceau ves čas viditi kot čemeren in zaspan človek, ostali pa so bili zelo razburjeni. Wilson je govoril z razbitim glasom in je bil ves čas zelo bled.

Odločili so, da bodo razgovore nadaljevali naslednji dan, v nedeljo 20. aprila.

Nova posredovanja Angležev in Francozov

Na zasedanju 20. aprila je Orlando prečital neko deklaracijo namenjeno svetu četvorice, v kateri je zagotavljal, da Italija ne bo prekinila zavezništva, če ji dajo tisto, kar vsebuje londonski sporazum, brez posebnega priznanja tega sporazuma. Vseeno je vztrajal na zahtevi, da dodelijo Reko Italiji, ker bi sicer prišlo v Italiji do resnih spopadov in nemirov, ki bi mogli ogrožati mir v svetu.

Lloyd George, ko je videl, da je prišla konferenca do kritične točke in da je nemogoče pomiriti tako nasprotna stališča, je predlagal, da bi sklicali ožji sestanek predstavnikov držav, ki so podpisale londonski sporazum. Ta sestanek je bil 21. aprila na stanovanju Lloyd Georgea. Prisotni so bili: Lloyd George, Clemenceau, Orlando, Balfour, Pichon, Sonnino, Hankey, Mantoux in Aldrovandi. Clemenceau in Lloyd George sta ob tej priliki potrdila, da se bosta držala londonskega sporazuma, vendar pa sta hotela doseči pri Italijanih, da ne bi spravljali Amerike v slabo voljo s svojim nepomirljivim stališčem, ker Evropa Ameriko neobhodno potrebuje za gospodarsko obnovo. Orlando je s svoje strani izjavil, da je pripravljen proučiti vsak načrt, v katerem bi se zedinili Wilson, Lloyd George in Clemenceau in s katerim bi dali Italiji Reko v zamenjavo za nekatere koncesije v Dalmaciji. Lloyd George in Clemenceau sta že vnaprej opozorila Orlanda na težave take rešitve, ker ima Wilson popolnoma določeno in čvrsto stališče.

Isti dan popoldne sta se sestala Clemenceau in Lloyd George z Wilsonom, vendar pa niso ničesar odločili, ker je Wilson vedno bolj razburjen branil tudi Grčijo proti Italiji in odbil Clemenceaujev predlog, da bi Italiji dali neke koncesije v Mali Aziji za usluge na Jadranu. Italijanski delegaciji so predlagali, da pride na sestanek in razpravlja o odstopitvi nekaterih dalmatinskih otokov, vendar je Orlando odbil, da bi prišel.

(Nadaljevanje sledi)

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20. — Telefonska št. 73-38. OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18. - Tel. 73-38. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ: za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din. Odg. urednik STANISLAV RENKO — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 11-32. Koper, Ul. Battisti 301a-I Tel. 70

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Cona B: izvod 6, mesečno 150 din. FLRJ: izvod 6, mesečno 130 din. Poštni tekoči račun za STO - ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska, Ljubljana Tyrševa 34 - tel. 20-09, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7. — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.ZO.Z. - TRST.